

***STRATEGIJA RAZVOJA
OPŠTINE HAN PIJESAK
2018-2027.***

*Opštinski razvojni tim
Septembar, 2018. godine*

SADRŽAJ

I.	UVOD	3
II.	METODOLOGIJA.....	4
III.	STRATEŠKA PLATFORMA	5
3.1.	IZVOD IZ SOCIO-EKONOMSKE ANALIZE	5
3.1.1.	GEOGRAFSKI POLOŽAJ I PRIRODNE KARAKTERISTIKE	5
3.1.2.	DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE.....	7
3.1.3.	PREGLED STANJA I KRETANJA U LOKALNOJ EKONOMIJI	11
3.1.4.	PREGLED STANJA I KRETANJA NA TRŽIŠTU RADA.....	18
3.1.5.	PREGLED STANJA I KRETANJE U PODRUČJU DRUŠTVENOG RAZVOJA.....	21
3.1.6.	STANJE JAVNE INFRASTRUKTURE I JAVNIH USLUGA.....	29
3.1.7.	STANJE ŽIVOTNE SREDINE- EKOLOGIJA	34
3.1.8.	STANJE PROSTORNO-PLANSKE DOKUMENTACIJE	38
3.1.9.	ANALIZA BUDŽETA	39
3.2.	STRATEŠKO FOKUSIRANJE.....	43
3.2.1.	OPŠTA SWOT ANALIZA.....	43
3.2.2.	STRATEŠKO FOKUSIRANJE.....	45
3.3.	VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA.....	47
3.3.1.	VIZIJA OPŠTINE HAN PIJESAK	47
3.3.2.	STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA	47
IV.	SEKTORSKI RAZVOJNI PLANOWI	49
4.1.	USKLAĐENOST, KOMPLEMENTARNOST I MEĐUSOBNI UTICAJ SEKTORSKIH PLANOVA.....	49
4.2.	PLAN LOKALNOG EKONOMSKOG RAZVOJA	50
4.2.1.	SEKTORSKI FOKUSI	50
4.2.2.	PREGLED SEKTORSKIH CILJEVA SA OČEKIVANIM ISHODIMA I INDIKATORIMA	50
4.2.3.	USKLAĐENOST SA STRATEŠKIM DOKUMENTIMA VIŠIH NIVOA VLASTI	51
4.2.4.	INICIJATIVE MEĐUOPŠTINSKE SARADNJE.....	51
4.2.5.	PROGRAMI I PROJEKTI	51
4.3.	PLAN DRUŠTVENOG RAZVOJA.....	52
4.3.1.	SEKTORSKI FOKUSI.....	52
4.3.2.	PREGLED SEKTORSKIH CILJEVA SA OČEKIVANIM ISHODIMA I INDIKATORIMA	52
4.3.3.	USKLAĐENOST SA STRATEŠKIM DOKUMENTIMA VIŠIH NIVOA VLASTI	53
4.3.4.	INICIJATIVE MEĐUOPŠTINSKE SARADNJE.....	53
4.3.5.	PROGRAMI I PROJEKTI	53
4.4.	PLAN ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE	54
4.4.1.	SEKTORSKI FOKUSI	54
4.4.2.	PREGLED SEKTORSKIH CILJEVA SA OČEKIVANIM ISHODIMA I INDIKATORIMA	54
4.4.3.	USKLAĐENOST SA STRATEŠKIM DOKUMENTIMA VIŠIH NIVOA VLASTI	55
4.4.4.	INICIJATIVE MEĐUOPŠTINSKE SARADNJE.....	55
4.4.5.	PROGRAMI I PROJEKTI	55
V.	OPERATIVNI DIO.....	57
5.1.	PLAN IMPLEMENTACIJE ZA TRI GODINE	57

5.2. PLAN ORGANIZACIONIH I LJUDSKIH KAPACITETA ZA IMPLEMENTACIJU, PRAĆENJE I VREDNOVANJE STRATEGIJE	65
VI. PRILOZI	69
6.1. PRILOG 1: INTEGRISANI PREGLED STRATEGIJE RAZVOJA OPŠTINE HAN PIJESAK 2018-2027.	69
6.2. PRILOG 2: ALAT ZA KOHERENTNOST I DEFINICIJE VARIJABLI ZA PRAĆENJE	80
6.3. PRILOG 3: PLAN IMPLEMENTACIJE ZA 3 GODINE (1+2).....	80
6.4. PRILOG 4: PROJEKTI KONCEPTI	80
6.5. PRILOG 5: PROCJENA MOGUĆNOSTI FINANSIRANJA PRIORITETA STRATEGIJE.....	80
6.6. PRILOG 6: REZERVNA LISTA PROJEKATA	80

Strategiju razvoja opštine Han Pijesak izradio je Razvojni tim Opštine Han Pijesak uz podršku Projekta integrisanog lokalnog razvoja (ILDP), koji predstavlja zajedničku inicijativu Švajcarske vlade i Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP) u periodu septembar 2017 - septembar 2018. godine.

Strategija razvoja opštine Han Pijesak 2018-2027. usvojena je od strane Skupštine opštine Han Pijesak na sjednici koja je održana 29.09.2018. godine, a Odluka o usvajanju Strategije je objavljena u "Službenom glasniku Opštine Han Pijesak" br. 26/18

I. UVOD

Strategija integrisanog razvoja opštine Han Pijesak 2018 – 2027. godina predstavlja osnovni strateško-planski dokument kojim su definisani budući pravci razvoja ove lokalne zajednice za naredni desetogodišnji period. Shodno tome Strategija ima za cilj da uspostavi opšti okvir za uključivanje svih relevantnih aktera na području opštine Han Pijesak (predstavnik javnog, privatnog i nevladinog sektora) i njihovo zajedničko i dugoročno djelovanje, kako u domenu ekonomskog i društvenog razvoja, tako i po pitanju zaštite i unapređenja životne sredine. Kako bi opština Han Pijesak i njeni stanovnici u najvećoj mjeri mogli iskoristiti postojeće potencijale za razvoj i trasirati put prema pozitivnim ekonomskim, demografskim i socijalnim trendovima, bilo je neophodno koordinisati i integrisati korištenje prepoznatih snaga i prilika iz okruženja te sistemski raditi na smanjenju i (ili) eliminisanju slabosti i prijetnji za lokalni razvoj.

Strategija razvoja opštine Han Pijesak je pripremljena od strane Opštinskog razvojnog tima uz tehničku i stručnu podršku obezbijedenu kroz Projekat integrisanog lokalnog razvoja (ILDLP) u okviru Razvojnog programa Ujedinjenih nacija – UNDP-a. Sam proces izrade Strategije dosljedno je poštovao principe otvorenosti i participativnosti što je prodrzumijevalo organizovanje periodičnih sastanaka i radionica koje je vodio Opštinski razvojni tim uz široke konsultacije u okviru uspostavljenog lokalnog partnerstva za razvoj i imenovanih sektorskih grupa. Uključivanjem u proces izrade Strategije, te kroz predlaganje projektnih prijedloga, zainteresovani učesnici su pružili vrijedan doprinos kako bi ovaj dokument bio što kvalitetniji te kako bi u najvećoj mogućoj mjeri bio odraz stvarnih potreba stanovnika opštine Han Pijesak.

Polaznu osnovu za definisanje ključnih pravaca budućeg ravoja opštine Han Pijesak predstavlja strateška platforma koja obuhvata sažetak socio-ekonomske analize, strateške fokuse, viziju razvoja i strateške ciljeve koji odgovaraju prethodno utvrđenim fokusima budućeg razvoja opštine Han Pijesak. Izradi Strategije se pristupilo s nastojanjem da se na temelju sveobuhvatne analize stvori kvalitetna podloga za promišljanje o budućim pravcima razvoja. U okviru tog procesa identifikovane su ključne snage i slabosti te su iste stavljene u širi kontekst prilika i prijetnji sa kojima se opština Han Pijesak suočava. Na bazi urađene situacione analize i strateške platforme definisani su sektorski planovi razvoja i to posebno u oblastima ekonomije, društvenog razvoja i zaštite životne sredine, nakon čega su dalje razrađeni sektorski ciljevi i ishodi, te navedeni projekti i mjere čijim provođenjem treba da se ostvare sektorski i strateški ciljevi razvoja. U završnom dijelu definisani su ključni elementi okvirnog plana implementacije, kao i pregled aktivnosti i odgovornosti za implementaciju strategije.

Prilikom izrade Strategije vodilo se posebno računa o ostvarivanju tzv. horizontalne i vertikalne usklađenosti Strategije sa intersektorskim strategijama kao i sa planskim dokumentima na višim nivoima. Pored toga, naročita pažnja je tokom izrade Strategije posvećena onim oblastima i pitanjima koja se međusobno snažno isprepliću, a neodvojivi su dio koncepta održivog razvoja. U prvom redu to se odnosi na pitanje bolje uključenosti osjetljivih društvenih grupa, uvažavanje aspekta rodne ravnopravnosti, ruralnog razvoja, energetske efikasnosti kao i na stvaranje uslova za međuopštinsku saradnju i privlačenje investicija.

Opština Han Pijesak je u tom smislu proces strateškog planiranja prepoznala kao jedan od svojih najvažnijih instrumenata u provođenju njene osnovne uloge, a to je osiguranje razvoja i konstantnog unapređenja poslovnog i institucionalnog ambijenta, jačanje lokalne ekonomije, razvijanje partnerskih odnosa sa civilnim i privatnim sektorom te povezivanje sa drugim jedinicama lokalne samouprave radi realizacije zajedničkih ciljeva.

II. METODOLOGIJA

Pri izradi Strategije lokalnog razvoja opštine Han Pijesak korištena je MIPRO metodologija (Metodologija integrisanog pristupa razvoju opština) razvijena u sklopu pomenutog ILDP projekta koji je zajednička inicijativa Razvojnog programa Ujedinjenih nacija i Švajcarske organizacije za razvoj i saradnju, a provodi se u saradnji sa Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice BiH, Federalnim ministarstvom pravde, Ministarstvom uprave i lokalne samouprave RS i savezima opština i gradova u oba entiteta. Radi se o metodologiji kojom se nastoji doprinijeti da se ujednači i olakša praksa planiranja i ostvarivanja lokalnog razvoja u BiH i kao takva ona je u potpunosti usklađena sa postojećim zakonskim okvirom kojim je definisano planiranje razvoja na lokalnom nivou, gdje je opštinska uprava nosilac procesa izrade i implementacije razvojne strategije.

MIPRO metodologijom su razrađeni odgovarajući instrumenti, postupci, uloge i odgovornosti u primjeni metodologije, od pripreme za proces planiranja lokalnog razvoja, preko oblikovanja strateške platforme i njene razrade u vidu planova ekonomskog i društvenog razvoja i unapređenja životne sredine, do operacionalizacije u vidu planova implementacije, finansiranja i razvoja organizacionih kapaciteta i ljudskih potencijala. Dosljednost u primjeni metodologije je dodatno osigurana tehničkom podrškom ILDP projekta Opštinskom razvojnom timu tokom svih faza izrade strateškog dokumenta. Važno je naglasti da se tokom izrade Strategije i u skladu sa MIPRO metodologijom posebna pažnja posvetila poštovanju vodećih principa na kojima se zasniva integrisano planiranje lokalnog razvoja, a to su održivost i socijalna uključenost.

Sa izradom strateškog razvojnog dokumenta za opštinu Han Pijesak otpočelo se nakon potpisivanja Memoranduma o saradnji između Opštine Han Pijesak i UNDP-a u 2017. godini koji je definisao prava i obaveze potpisnica i čime je i započela implementacija Projekta integrisanog lokalnog razvoja na području opštine Han Pijesak. Na samom početku imenovan je Opštinski razvojni tim (ORT) koji je imao glavnu ulogu u aktivnostima izrade dokumenta. Po imenovanju ORT-a formirana je i Partnerska grupa – lokalno partnerstvo za razvoj kao posebno savjetodavno tijelo sačinjeno od predstavnika lokalnih aktera čije djelatnosti obuhvataju ekonomski, društveni i aspekt zaštite životne sredine, što je u skladu s osnovnim strateškim usmjerenjima. Partnerska grupa je tokom izrade dokumenta predstavljala jedan od ključnih mehanizama građanskog učešća gdje su predstavnici različitih ciljnih grupa i najznačajnijih aktera imali mogućnost da aktivno učestvuju i daju svoj doprinos oblikovanju najvažnijeg razvojnog dokumenta na području opštine Han Pijesak.

Već je rečeno da je kao osnova za izradu strateškog dokumenta poslužila socio-ekonomska analiza postojećeg stanja na području opštine koja je prikazana na osnovu kvantitativnih i kvalitativnih podataka dobijenih iz raspoloživih lokalnih i vanjskih izvora. Paralelno s ovim, izvršena je i analiza postojećih sektorskih strategija, odnosno stepena njihove implementacije, kao i zastupljenosti lokalnih potreba u razvojnim dokumentima viših nivoa. Kroz horizontalnu i vertikalnu integrisanost strateškog dokumenta sa drugim planovima istog ili višeg nivoa stvorena je realna slika postojećih ljudskih, tehničkih i administrativnih kapaciteta u pogledu mogućnosti izrade i buduće implementacije strategije. Izradom kvalitetne analitičke podloge istovremeno je iniciran širok konsultativni proces koji je trajao sve do finalizacije samog strateškog dokumenta i prijedloga liste projekata koja je usaglašena sa programima i mjerama u okviru sektorskih planova. Da ne bi Strategija razvoja završila samo kao spisak lijepih želja, finalna faza izrade dokumenta je podrazumijevala izradu operativnih godišnjih planova implementacije, uz definisanje finansijske konstrukcije projekata i partnera zaduženih za implementaciju i izradu plana razvoja organizacionih i ljudskih kapaciteta lokalne uprave i lokalnih partnera kao nosioca implementacije.

III. STRATEŠKA PLATFORMA

3.1. IZVOD IZ SOCIO-EKONOMSKE ANALIZE

3.1.1. GEOGRAFSKI POLOŽAJ I PRIRODNE KARAKTERISTIKE

KLJUČNE ISTORIJSKE ČINJENICE VAŽNE ZA IDENTITET MJESTA

Prema raspoloživim historijskim dokazima, poznato je da je područje današnjeg Han Pijeska bilo naseljeno još Ilirima, plemenom Disicijata, o čemu svjedoči napola razoreni grad – utvrđenje „Pošijak“ koji je sagrađen u 11. ili 12. vijeku na brdu-grebenu „Pošijak“ pored naselja Pjenovac. Preko područja Han Pijeska je vodila Rimska cesta ili cesta soli (Via Alba Via Solaris). Put je dobro očuvan na nekoliko lokacija, kojim se i danas koristi lokalno stanovništvo. U srednjem vijeku područje Han Pijesaka bilo je povezano s srednjovjekovnim gradom Borač i njegovim vladarima Radinovićima, odnosno Pavlovićima. Vladali su na području proljetne rijeke Bosine do rijeke Drine. U ovom periodu područje je bilo dobro naseljeno što pokazuju brojne nekropole sa stećcima, od kojih je 196 ostalo očuvano. Han Pijesak spominje se prvi put 1664. godine u putopisu Evlije Čelebije.

Današnje domicilno stanovništvo vodi porijeklo od predaka koji su se tokom 18. i početkom 19. vijeka doselili iz Stare Hercegovina, današnjeg područja Crne Gore, zbog čega se ovdašnje stanovništvo naziva „Ere“.

Na karavanskom putu, od Sarajeva, preko Romanije, prema Zvorniku nastalo je naselje Han Pijesak. Ovo naselje se prvi put pominje 1895. godine. Središnji položaj naselja, na obroncima planine Javor i Romanije u širem smislu, imao je presudan značaj za teritorijalni razvoj naselja i njegovo prerastanje od seoskog u gradsko središte. Prve kuće su izgrađene oko mosta (nadvožnjaka) koji je omogućavao prelaz pješaka, karavana i zaprežnih kola. Zbog prirodnih resursa, Austrougarska vlast već 1879. godine iz Beča šalje nekolicinu stručnjaka sa zadatkom da utvrde stanje šuma na ovom području i mogućnost za eksploataciju. Šumska uprava je formirana 1900. godine. Austrougarska vlast je 1902. godine izgradila posebnu uskotračnu prugu u dužini 118 km na liniji Zavidovići – Olovo – Han Pijesak-Kusače. Na mostu se pruga koja je bila povezana preko Zavidovića sa Bečom ukrštala sa drumskim putem Beograd-Han Pijesak- Sarajevo. Austrougarski stručnjaci su svom bolesnom caru Franji Josifu predlagali izgradnju ljetnjikovca. Visoka stogodišnja šuma, čist vazduh i visoka koncentracija ozona bili su pogodni za razvoj elitnog turizma. Izgradnju mondenskog naselja spriječio je Prvi svjetski rat.

Brži razvoj grada počinje tek posle Prvog svjetskog rata. Tako je 1921. godine u Han Pijesku izgrađen ljetnjikovac Karađorđevića. Srpski Monarh je ovdje provodio mnogo vremena, obavljao državničke poslove i odmarao se. Postoje izvori koji tvrde da je ovdje potpisan i Vidovdanski ustav. Kralja je u njegovoj rezidenciji posjetio i Kemal Ataturk, turski reformator, prilikom posjete Kraljevini SHS. Izgradnja ljetnjikovca i interes kraljevske porodice za ovaj kraj podstakla je prve korake u razvoju turizma. Tako da je 1922. godine izgrađen hotel „Evropa“, a 1929. hotel Kadića i niz gostionica i kafana. Prerada drveta i eksploatacija šuma odvijala se u pet pilana.

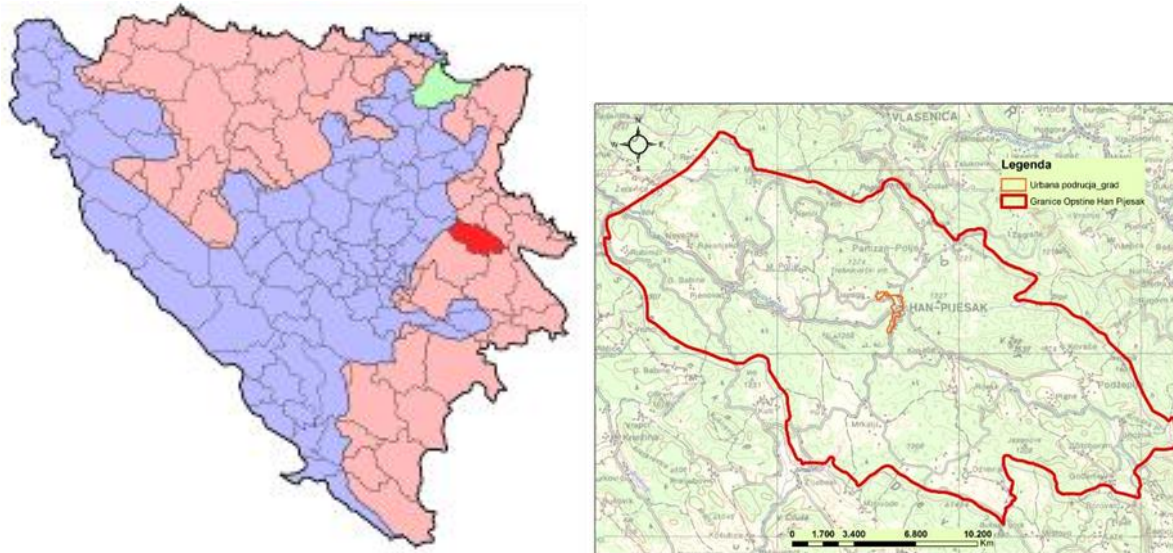
U vremenu poslije Drugog svjetskog rata naselje se širilo prema jugu, istoku i zapadu. U ovom vremenu grad dobija mnoge funkcije opštinskog, administrativnog i privrednog središta. Osnivanjem Vojno-planinskog dobra 1948. godine, počinje sa radom mljekara, kožara, farma krava i ovaca, ergela konja. Na poljoprivrednom dobru se odvija sjetva ječma, zobi i raži. Počinje sa radom i pilana. Stanovništvo se zapošljava i bilježi se priliv stanovnika iz drugih krajeva. Sedamdesetih godina, odlukom vrhovne komande odlučeno je da Han Pijesak bude vojna baza. Tih godina se gasi mljekara, kožara a rad farmi se svodi na minimum. Iako je poljoprivreda stagnirala, izgradnjom fabrike za preradu drveta i fabrike modne odjeće dešava se privredni prosperitet koji je trajao do početka devedesetih godina.

U novijoj historiji Han Pijesak će ostati upamćen kao rezervno komandno mjesto JNA i kao glavnokomandujuće mjesto VRS. U Crnoj Rijeci kod Han Pijeska nalazi se vojni objekat od 5000 m², koji je trenutno zatvoren. Nekada je korišćen isključivo u vojne svrhe, bez ikakvog pristupa civila. To je pravi grad u malom, u kome se, prema procjenama stručnih lica, može smjestiti 500 ljudi, koji bi tu mogli preživjeti pola godine, pod uslovom da imaju hranu i najpotrebnije stvari. Objekat ima tri ulaza, a jedan od njih vodi kroz planinsku kućicu. Takođe posjeduje vlastiti agregat za snabdijevanje strujom,

rezervoar za vodu, filter za vazduh, nekoliko kuhinja, kupatila, spavaonica i odlično opremljenih kabineta i sala za sjednice.

GEOGRAFSKO-KOMUNIKACIJSKE KARAKTERISTIKE, PRIRODNE ODLIKE I RESURSI PODRUČJA

Slika 1: Položaj opštine Han Pijesak u RS i BiH Slika 2: Granice opštine Han Pijesak

Izvor: Opština Han Pijesak

Opština Han Pijesak smještena je u sjeveroistočnom dijelu Republike Srpske i Bosne i Hercegovine, sa krajnjim koordinatama 43°58' i 44°18' sjeverne geografske širine te 18°45' i 19°09' istočne geografske dužine. Graniči se sa opštinama Sokolac, Olovo, Vlasenica, Milići i Rogatica. Zauzima površinu od 34.227 ha, što predstavlja 1,2% površine Republike Srpske i 0,6% površine Bosne i Hercegovine.

S obzirom da pripada dijelu unutrašnjih Dinarida, opština Han Pijesak ima odlike brdsko-planinskog područja, gdje dominiraju površine iznad 1000 metara nadmorske visine. Srednja nadmorska visina iznosi 1070 metara, dok se najviše kote nalaze na visini Velikog Žepa sa 1537 metara, Trešnjevca sa 1245 metara, Javornika sa 1219 metara i Visočnika sa 1250 metara. Samo naselje Han Pijesak se nalazi na nadmorskoj visini od 1100 metara i smješteno je na širem platou planine Javor.

Geografski položaj i relativno velike nadmorske visine usloveli su prisustvo planinske klime, sa manjim uticajem kontinentalne klime u toku godine, koja se odlikuje dugim i sniježnim zimama i kratkim ljetima. Najhladniji mjesec u godini je januar, sa srednjom temperaturom od -4,5 stepeni Celzijusa, a najtopliji juli, sa srednjom temperaturom od 19 stepeni Celzijusa. Srednja godišnja temperatura vazduha je 7,4 stepeni Celzijusa i najmanja je za naseljena mjesta (opštinske centre) u Republici Srpskoj. Prosječna godišnja količina padavina je relativno niska i iznosi 108,9 mm³/m², ali su padavine ravnomjerno raspoređene u toku godine, tako da ih ovo područje ima dovoljno. Od ukupnih količina padavina, 30% otpada na sniježne padavine, a snijeg se zadržava preko 110 dana u godini, sa prosječnom visinom od 30 do 40 cm.

Na području opštine, broj vjetrovitih dana preovlađuje nad danima bez vjetera. Najzastupljeniji su sjeverac i južni vjetar. U zimskom periodu preovlađuju jugozapadni i sjeveroistočni vjetrovi, koji donose sniježne padavine i čija brzina iznosi od 1,5 do 2,2 m/sek. U periodu od marta pa sve do septembra preovlađuju vjetrovi koji dolaze sa istoka i sjeverozapada, čija brzina iznosi od 1,2 do 2,1 m/sek. Najjači vjetrovi su u februaru i aprilu, a vjetrovitost u velikoj mjeri umanjuje vlažnost vazduha, koja je relativno visoka i iznosi prosječno 86% godišnje. Godišnja raspodjela oblačnosti je takva da je oblačniji dio godine zima, dok je u ljetnoj polovini godine ona mala (ispod 50%), što objašnjava dosta veliko trajanje sunca na području opštine, u godišnjem prosjeku od 1700 sati.

Najznačajniji prirodni resurs opštine Han Pijesak su šume koje pokrivaju 2/3 opštine, kao što je prikazano u tabeli ispod. Područje opštine Han Pijesak predstavlja jedno od najbogatijih područja šumama kao prirodnim resursom, ne samo u Republici Srpskoj nego i u BiH. Otvorenost šumskoprivrednog područja dosta je povoljna i iznosi 12,9 km/1000 ha, a otvorenost teritorije cijele opštine je 7km/1000 ha, što je takođe dosta povoljna otvorenost.

Tabela 1: Struktura zemljišta

Vrsta zemljišta	Površina	
	(km ²)	(%)
Poljoprivredno	84,08	25%
Šumsko	246,29	72%
Građevinsko	7,62	2%
Rudno	-	-
Vodene površine	0,042	0%
Ostala neplodna zemljišta	4,24	1%
UKUPNO	342,272	100%

Izvor: Opština Han Pijesak, Republička uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove RS (RUGIPP RS)

Od ostalih prirodnih resursa važno je spomenuti značajne količine građevinskog materijala: crvenog kamena „Romanita“ te šljunka, pijeska i sige, kao i kvalitet vazduha koji se ogleda u koncentraciji ozona (nezvanično na vodećem mjestu u Evropi).

Zaključak:

Opština Han Pijesak ima specifične prirodne, geografske i klimatske odlike, koje u međusobnoj povezanosti daju određene komparativne prednosti, ne samo u odnosu na susjedne opštine, već i regiju u cjelini. Posljedično tome, vladari iz različitih epoha su bili zainteresovani za korištenje prirodnih potencijala (šuma, ostali prirodni resursi, vazduh, geografska lokacija), što je rezultiralo bogatim kulturno-istorijskim nasljeđem, kako materijalnim tako i nematerijalnim i dalo mjestu poseban identitet koji nikada nije iskorišten niti valorizovan u punom kapacitetu.

Strateški izazov predstavlja korištenje potencijala kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa u kombinaciji sa relativno dobrom geografskom lokacijom, blizinom i povezanošću sa većim centrima u okruženju. Ove odlike su posebno značajne kada se posmatraju kao turistički potencijal u kontekstu savremenih trendova u turizmu i njihove kombinovane valorizacije u jedan ili nekoliko specifičnih turističkih proizvoda (kulturno-istorijski turizam, seoski turizam, lovni turizam, planinski turizam, banjski turizam, avanturistički turizam). Kada su prirodni potencijali u pitanju, velike mogućnosti su i u domenu korištenja obnovljivih izvora energije i mogućnosti u vezi sa zainteresovanošću i investitora za ulaganje (energija sunca, vjetra i biomase-šumski otpad).

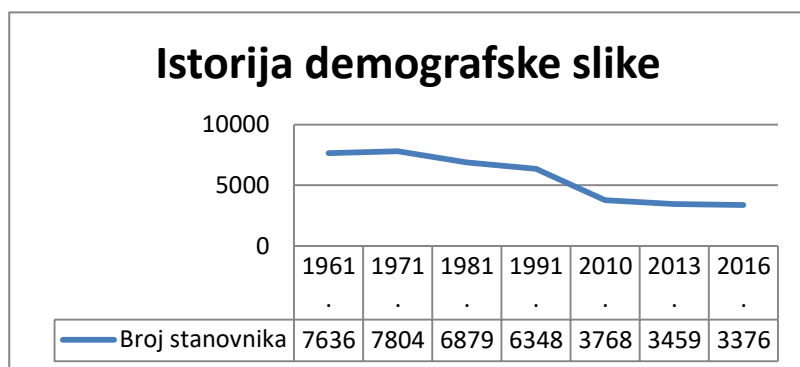
3.1.2. DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE

UKUPAN BROJ STANOVNIKA

Opština Han Pijesak je u zadnjih 25 godina, odnosno od početka ratnih dešavanja na ovim prostorima doživjela ogroman populacioni pad. Prema Popisu stanovništva iz 2013. godine danas u opštini Han Pijesak živi manje od 4000 stanovnika. Najveće smanjenje broja stanovništva se desilo početkom 90-ih godina prošlog vijeka, ali se ono i dalje nastavlja usljed niza ekonomskih i socijalnih faktora (nezaposlenost, neadekvatna socijalna i društvena infrastruktura, loši klimatski uslovi itd). Stanovništvo je danas u opštini prostorno organizovano u 5 mjesnih zajednica u kojima egzistira 24 naselja.

Grafikon 1: Ukupan broj stanovnika po godinama

Kao što se vidi iz grafikona, u 2016. godini se broj ukupnog stanovništva duplo smanjio (50%) u odnosu na 60-te i 70-te godine prošlog vijeka i iznosi 3376 stanovnika. U odnosu na 1991. godinu, broj stanovnika je manji za 47%.

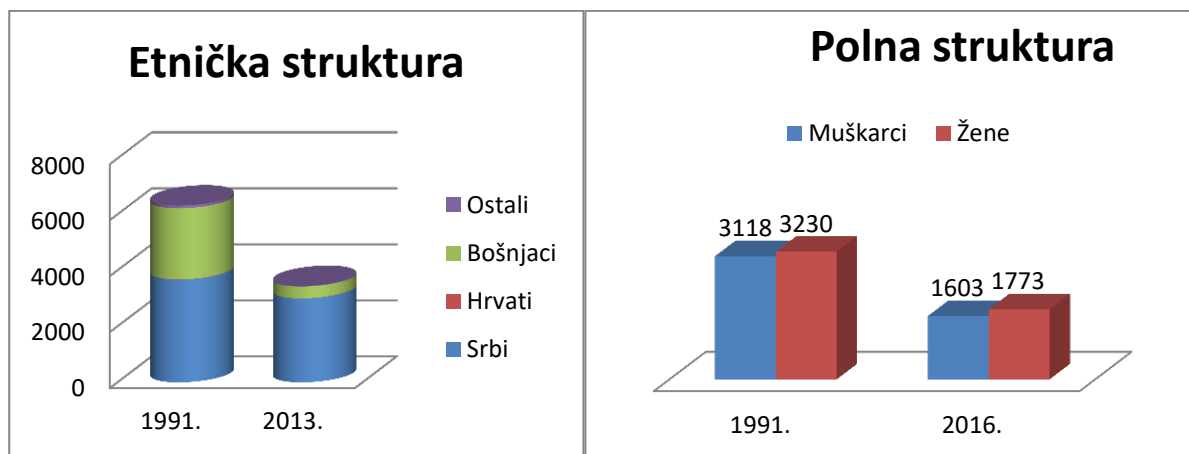
Izvor: Republički zavod za statistiku (RZS), Opština Han Pijesak

STRUKTURA STANOVNIŠTVA

Najveće promjene u strukturi stanovništva su se desile u domenu etničke strukture, koja je rezultat ratnih dešavanja i raseljavanja bošnjačkog stanovništva. Osim uticaja na etničku strukturu, ovo je uveliko doprinijelo i smanjenju ukupnog broj stanovnika, jer je u opštini ostalo da živi većinsko srpsko stanovništvo bez značajnog priliva izbjegličke populacije, a kasnije i povratničke populacije. Prema popisu stanovništva iz 1991. godine, struktura stanovništva je bila sljedeća: od ukupno 6348 stanovnika- 3699 (58,2 %) Srba, 2544 (40,1 %) Muslimana, 7 (0,1 %) Hrvata, 68 (1,1 %) Jugoslovena, 30 (0,5 %) ostalih. Sadašnju strukturu stanovništva, prema popisu stanovništva iz 2013. godine, čini većinsko srpsko stanovništvo od 87% (2994). Ostalo je povratnička populacija Bošnjaka od 12% (420), te Hrvati i ostali u procentu manjem od 1% (31).

Grafikon 2: Etnička struktura 1991/2013.

Grafikon 3: Polna struktura stanovništva

Izvor: RZS RS

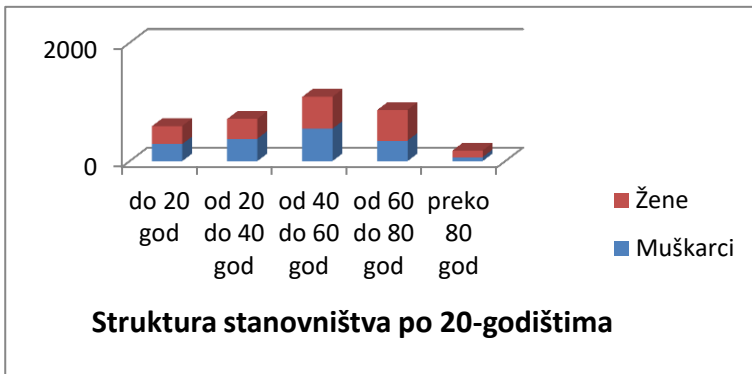
Posljedice migracija i negativnog prirodnog priraštaja ogledaju se i u nepovoljnoj starosnoj strukturi stanovništva. Polna struktura stanovništva je ujednačena i ne pokazuje značajnija odstupanja kako na nivou trenda tako i u odnosu na prosjek Republike Srpske i BiH. Prema Popisu iz 2013. godine u RS je živjelo 51% žena i 49% muškaraca- u Han Pijesku 53% žena i 47% muškaraca.

U starosnoj strukturi stanovništva, najveći udio predstavlja populacija između 15 i 65 godina života. Međutim, u odnosu na 1991. godinu, negativan trend se ogleda u povećanju populacije iznad 65 godina života sa 11% na 23% u odnosu na ukupnu populaciju i smanjenje mladih do 14 godine života sa 20% na 11%. Za analizu stanovništva Han Pijeska koristili smo dva pokazatelja: indeks starosti stanovništva i prosječna starost.

Indeks starosti stanovništva pokazuje omjer starih (+60) i mladih (-19). Kritična vrijednost ovog indeksa je 40% (40 starih u odnosu na 100 mladih), a za Han Pijesak on iznosi 177% (starih ima 1049, a mladih 594- popis 2013. godine, odnosno 177 starih u odnosu na 100 mladih). Ovo je najalarmantiji demografski podatak, koji u krajnjem ima reperkusije na socijalne, ekonomske i društvene prilike u Han Pijesku. Na nivou Republike Srpske ovaj indeks iznosi 122%, što znači da je demografska situacija

u Han Pijesku u skladu sa republičkim trendom i relativno nepovoljnija uzimajući u obzir lokalne socio-ekonomske prilike. Prosječna starost stanovništva iznosi 45,79 godina, što je takođe nepovoljnije u odnosu na republički prosjek od 41,7 i apsolutno nepovoljnije u odnosu na prihvatljivu demografsku granicu od 30 do 35 godina.

Grafikon 4: Struktura stanovništva po 20-godištima

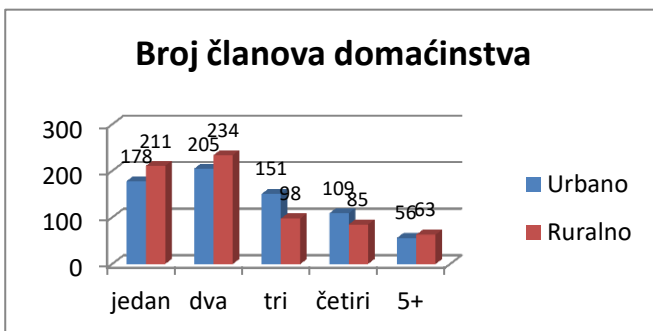
Kao što je prikazano na grafikonu, najveće starosno ušešće je u populaciji od 40-60 godina (31,58%), učešće ukupne populacije do 40 godina je 37,97%, a preko 40 godina 62,03%, još jedan podatak koji pokazuje izuzetno nepovoljan demografski potencijal, a posljedično tome i radni i natalitetni.

Izvor: RZS RS

PROSTORNI RASPORED STANOVNIŠTVA

Naseobinska mreža na opštini Han Pijesak pokazuje tendenciju rijetke mreže naselja. U prosjeku jedno naselje zauzima 14,25 km² bruto prostora opštine, a na 1 km živi 10 stanovnika, što opštinu čini predominantno ruralnom po kategorizaciji OECD-a (granica ruralnosti je 150st/km²). Većina stanovništva (1777 ili 52%) živi u urbanom dijelu opštine koji pokriva uži gradski centar i prigradska naselja, a 1668 stanovnika ili 48% živi izvan urbanog dijela u 23 naseljena mjesta. Najviše stanovnika u ruralnom dijelu živi u naselju Kraljevo Polje (152), a najmanje u naselju Berkovina (3). Prosječna naseljenost u ruralnom dijelu je 73 stanovnika po jednom naselju.

Grafikon 5: Broj članova domaćinstva urbano/ruralno

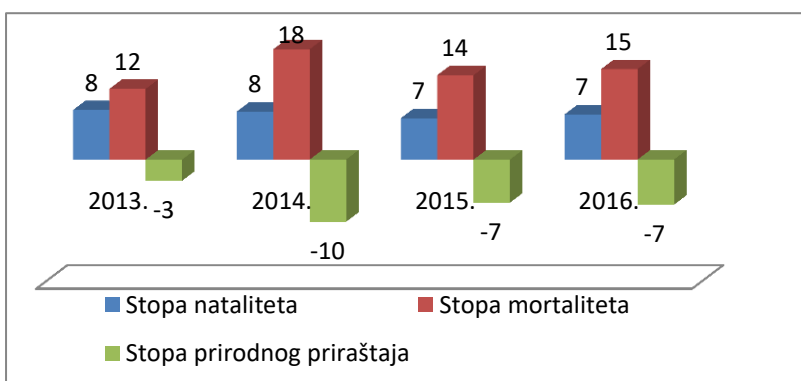

Analizom podataka prikazanih u grafikonu dolazimo do zaključka da je u ruralnom dijelu više jednočlanih i dvočlanih domaćinstava zbog staračke populacije koja je većinom ostala da živi na selu. Višečlana domaćinstva su većinom u urbanom dijelu jer su u pitanju porodice sa djecom, ali i nemali broj domaćinstava sa tri generacije- zbog loših ekonomskih i socijalnih prilika.

Izvor: RZS RS

PRIRODNI PRIRAŠTAJ STANOVNIŠTVA

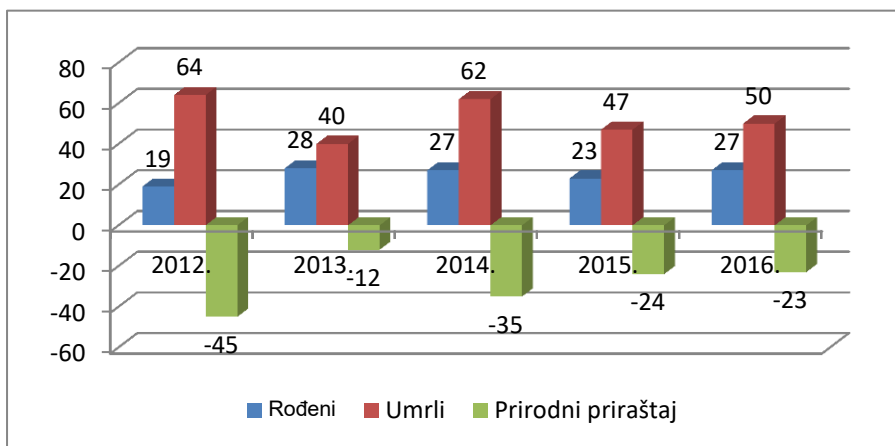
Grafikon 6: Prirodni priraštaj u periodu 2012-2016. godina

U posljednjih nekoliko decenija, prirodni priraštaj u opštini Han Pijesak je izuzetno nepovoljan. Godinama unazad broj rođenih u odnosu na broj umrlih je skoro duplo manji, kao što je prikazano na grafikonu 6. U periodu od 2012. do 2016. godine rođeno je 69 dječaka i 55 djevojčica (56:44)

Izvor: RZS RS

Grafikon 7: Natalitet, mortalitet i prirodni priraštaj u periodu 2013-2016. godina

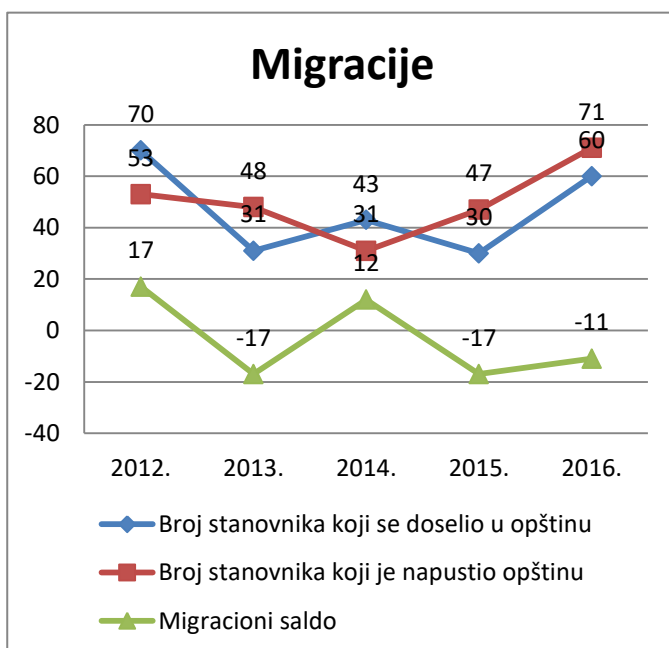
U odnosu na Republiku Srpsku gdje je najveća negativna vrijednost prirodnog priraštaja zabilježena 2015. godine od -4‰, u opštini Han Pijesak najveća negativna vrijednost prirodnog priraštaja je zabilježena 2014. godine od -10‰.

Izvor: RZS RS

MIGRACIJE STANOVNIŠTVA

Migracije nakon 1992. godine uglavnom su izazvane ratnim dešavanjima na ovim područjima, društvenim promjenama i ekonomskom krizom. Zabilježena su migraciona kretanja iz ruralnih u razvijena urbana područja opštine, ali su prisutne i migracije ka većim i manjim gradskim centrima, pa i u mnoge države svijeta. U tom smislu, prema nezvaničnim podacima poznato je da opština Han Pijesak ima značajnu dijasporu u Sjedinjenim Američkim Državama (Čikago), Australiji, a od evropskih zemalja u Njemačkoj i Švedskoj. Saradnja sa dijasporom nije institucionalizovana, nepoznato je da li postoje zavičajna udruženja i nepoznat je broj osoba u dijaspori, a koji su porijeklom iz Han Pijeska.

Grafikon 8: Migracije u opštini Han Pijesak u periodu 2012-2016. godina

Zvanična migraciona statistika pokazuje da je ukupan migracioni saldo u periodu 2012-2016. godina -16, a podaci su dobijeni na osnovu zvaničnih prijave/odjava prebivališta. Međutim, kada se uzme u obzir ukupno smanjenje djece u osnovnoj i srednjoj školi i smanjenje ukupnog broja radne snage, dolazimo do zaključka da je migracioni saldo (negativni) mnogo veći i da iznosi najmanje -100 (smanjenje radne snage za 80 i djece minimalno 50 što pokazuje i broj o ukupnom kretanju stanovništva), a da je u migracionom korpusu najvitalniji i najproduktivniji dio društva, tj. radno sposobno stanovništvo, djeca i mladi.

Izvor: RZS RS

Zaključak:

Najveći problem sa kojim je suočena opština Han Pijesak je ogromna depopulacija stanovništva. Broj stanovnika na području opštine je prepolovljen u zadnjih 30 godina, a u demografskoj strukturi stanovništva zastupljena su starija lica. Mnogo faktora je uticalo na ovakvo stanje, a najizraženiji su: ratna dešavanja, niska privredno-ekonomska aktivnost, loši klimatski uslovi, nerazvijene i nedovoljne javne usluge, siromašan socijalno-kulturni život itd. Mladi i obrazovani ljudi po završetku školovanja ne žele da se vrate u Han Pijesak, jer ne postoji mogućnost zaposlenja. Mnogi obrazovani ljudi koji imaju stalan posao na području opštine, napuštaju je u potrazi za boljim životom.

Strateški izazov predstavlja zaustavljanje depopulizacionih trendova, i to stvaranjem boljih životnih uslova, otvaranjem novih radnih mjesta, poboljšanjem socijalne zaštite, unapređenjem društveno-kulturnog i sportskog života itd. Jedan od osnovnih ciljeva je razvoj lokalne ekonomije i zapošljavanje radno-sposobnog stanovništva, kao i institucionalizacija i saradnja sa dijasporom koju je prije svega potrebno registrovati i utvrditi njen tačan broj.

3.1.3. PREGLED STANJA I KRETANJA U LOKALNOJ EKONOMIJI

BROJ I STRUKTURA POSLOVNIH SUBJEKATA

Privredna aktivnost na području opštine Han Pijesak uglavnom je vezana za šumarstvo i drvoprerađivačku industriju, zatim slijedi trgovina i na kraju djelatnosti u kojima posluje jedno do dva preduzeća, kao što su proizvodnja hrane, vađenje ruda, građevinarstvo. Opšta ekonomska situacija, kao i situacija vezana za istočni dio Republike Srpske - kao jedne od najnerazvijenijih regija u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini- u opštini Han Pijesak je dovela do negativnih trendova u svim aspektima, od demografske slike, kao što je ranije navedeno, pa do ekonomskih aktivnosti, zaposlenosti, odnosno nezaposlenosti itd.¹ Tabela 2 nudi prikaz trenda kretanja broja poslovnih subjekata po različitim djelatnostima u periodu 2012-2016. godine.

Tabela 2: Broj poslovnih subjekata po djelatnostima

PODRUČJE DJELATNOSTI (NOVA KLASIFIKACIJA)	Broj poslovnih subjekata				
	2012	2013	2014	2015	2016
Područje A – POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBOLOV	13	13	13	13	14
Područje B – VAĐENJE RUDA I KAMENA	1	1	1	1	1
Područje C – PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	27	30	30	30	30
Područje D – PROIZVODNJA I SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM, PAROM I KLIMATIZACIJA	-	-	-	-	-
Područje E – SNABDIJEVANJE VODOM; KANALIZACIJA, UPRAVLJANJE OTPADOM I DJELATNOSTI SANACIJE (REMEDIJACIJE) ŽIVOTNE SREDINE	1	1	2	2	2
Područje F – GRAĐEVINARSTVO	1	1	1	1	1
Područje G – TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVKA MOTORNH VOZILA I MOTOCIKALA	22	20	20	19	19
Područje H – SAOBRAĆAJ I SKLADIŠTENJE	8	9	9	9	9
Područje I – DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA, PRIPREME I POSLUŽIVANJA HRANE; HOTELIJERSTVO I UGOSTITELJSTVO	-	-	-	-	-
Područje J – INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE	1	1	1	1	1
Područje K – FINANSIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA	-	-	-	-	-
Područje L – POSLOVANJE NEKRETNINAMA	-	-	-	-	-
Područje M – STRUČNE, NAUČNE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	1	1	1	-	-
Područje N – ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	-	-	-	-	-
Područje O – JAVNA UPRAVA I ODBRANA; OBAVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE	3	2	2	2	2
Područje P – OBRAZOVANJE	1	1	1	1	1
Područje Q – DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNOG RADA	3	3	3	3	3
Područje R – UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	10	10	10	10	20
Područje S – OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI	23	26	27	27	27
Područje T – DJELATNOSTI DOMAĆINSTAVA KAO POSLODAVACA; DJELATNOSTI DOMAĆINSTAVA KOJA	-	-	-	-	-

¹ U pripremi socio-ekonomske analize najveće poteškoće su u domenu realnog prikaza ekonomskih podataka, jer ih je nemoguće sveobuhvatno prikazati zbog nedostupnosti i uporedivosti statističkih i finansijskih pokazatelja. Naime, kada su u pitanju finansijski podaci, dostupni su nam samo podaci o poslovanju pravnih lica/preduzeća sa sjedištem na području opštine. To znači, da su iz finansijske analize isključena mnoga preduzeća sa sjedištem van opštine, koja imaju poslovne jedinice u opštini Han Pijesak kao i preduzetnici koji vode poslovne knjige po sistemu prostog knjigovodstva i ne publikuju finansijske podatke.

PROIZVODE RAZLIČITU ROBU I OBAVLJAJU RAZLIČITE USLUGE ZA SOPSTVENU UPOTREBU					
Područje U – DJELATNOSTI EKSTERITORIJALNIH ORGANIZACIJA I ORGANA				-	-
UKUPNO	115	119	121	119	120

Izvor: RZS RS

Kao što se vidi iz prethodne tabele, broj poslovnih subjekata se u periodu 2012-2016. godine nije se značajno promijenio. Ranije, 2010. godine, zbog izmjene klasifikacije došlo je do prespodjele broja između određenih djelatnosti i oblika organizovanja. Međutim, zbog određenog broja poslovnih subjekata koji su neaktivni, a gdje nije izvršen stečaj i/ili likvidacija, stvarni broj, odnosno broj aktivnih poslovnih subjekata je značajno manji, što pokazuje broj poslovnih subjekata koji sastavljaju i predaju finansijske izvještaje.

Privrednu aktivnost u Han Pijesku obavljaju i preduzetnici, koji uglavnom vode prosto knjigovodstvo, te za njih ne postoje nikakvi finansijski pokazatelji, a činjenica je da bi značajno uticali na ovu analizu. Prema dostupnim podacima, u nastavku (Tabela 3) slijedi pregled broja registrovanih preduzetnika u periodu 2012-2016. godine:

Tabela 3: Broj registrovanih preduzetnika

Vrsta djelatnosti	Broj registrovanih preduzetnika				
	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Trgovačke radnje	8	8	9	10	10
Ugostiteljske radnje	9	9	9	9	10
Zanatske radnje	8	8	9	10	11
Poljoprivredna djelatnost	20	20	20	22	22
Prevoznici	23	28	30	35	35
Ukupno	68	73	77	86	88

Izvor: Opština Han Pijesak

Da bi se stekla realna slika o obimu privredne aktivnosti i trendovima kod domicilnih privatnih preduzeća, neophodno je prikazati širi vremenski okvir, uzimajući u obzir 2009. godinu, kada su globalna ekonomska kretanja značajno uticala na pad privredne aktivnosti. U sljedećoj tabeli su prikazani podaci za aktivna preduzeća sa sjedištem na području opštine Han Pijesak i trend 2006/2016. godina:

Tabela 4: Broj aktivnih privatnih preduzeća

R. br	Djelatnost	Broj preduzeća		Broj zaposlenih	
		2006	2016	2006	2016
1	Poljoprivreda i šumarstvo	8	7	131	60
2	Drvoprerađiva	18	13	136	83
3	Prerađivačka ind-hrana	1	1	20	16
4	Građevinarstvo	1	1	5	1
5	Trgovina	10	4	49	4
6	Saobraćaj	1	5	4	10
7	Promet nafte	2		7	
8	Vađenje ruda		1		1
	Ukupno	41	32	352	175

Izvor: Agencija za posredničke, informacijske i finansijske usluge RS (APIF)

Kao što je prikazano, odnos broja privrednih subjekata i broja zaposlenih nije u korelaciji. U djelatnosti poljoprivrede i šumarstva je došlo do gašenja jednog preduzeća, koje se kasnije integrisalo u ŠG „Visočnik“- to je AD „Mekote“ koje je zapošljavalo 36 radnika, a AD „Planina“ koja je bila državno preduzeće je privatizovana i broj radnika se smanjio sa 36 u 2006. godini na 4 u 2016. godini. Iako se broj aktivnih privrednih subjekata smanjio za 22%, smanjenje broja zaposlenih u privatnim preduzećima za 50% (najviše u sektoru drvoprerađiva, gdje se stvara nova vrijednost zasnovana na lokalnom resuru) je negativan trend koji je najviše pogodio lokalnu ekonomiju u posljednjoj deceniji. Razlog za pad privredne aktivnosti je s jedne strane u opštoj ekonomskoj situaciji i problemima koji su

prisutni u posljednjoj deceniji, a s druge strane lokalna preduzeća nisu imala organizacione, kadrovske i finansijske kapacitete da adekvatno odgovore na sve izazove tržišne ekonomije.

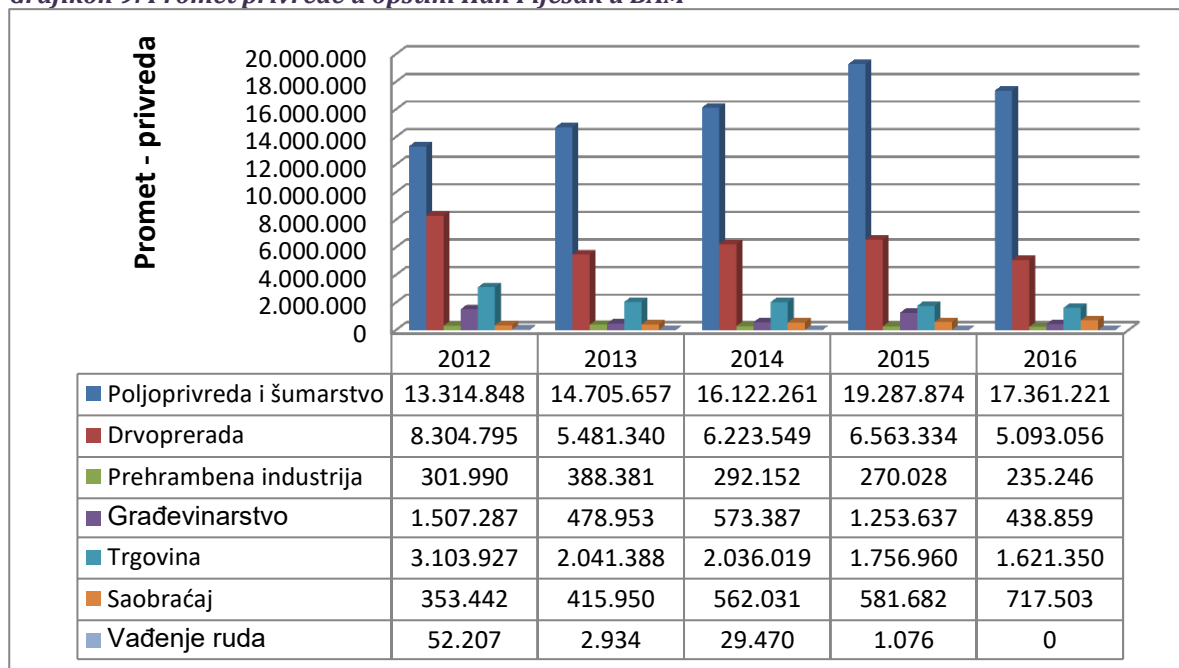
Ukupan broj aktivnih preduzeća u privredi (preduzeća koja imaju bilo kakvu ekonomsku aktivnost, sačinjavaju i predaju finansijske izveštaje), uključujući i javna preduzeća u 2016. je 35. što je manje za 3 preduzeća u odnosu na 2012. godinu. Jedino veliko preduzeće je ŠG „Visočnik“, srednjih preduzeća nema, dok ostala preduzeća čine mala preduzeća (od 10 do 20 zaposlenih - 10 preduzeća) i mikro preduzeća (do 10 zaposlenih - 24 preduzeća).

Pored navedenog, značajno je istaći da Opština Han Pijesak u svom vlasništvu posjeduje fabriku tekstilne industrije u Mekotama, koja je u procesu privatizacije pripala Opštini Han Pijesak. Fabrika je građevinski očuvana, a izgrađena je na zemljištu površine 40.805 m² (novi premjer). Fabrika se sastoji iz sljedećih nepokretnosti: (1) Glavnog objekta, ukupne korisne površine od 1.106,95 m², koji je namjenski projektovan i izveden za tekstilnu industrijsku proizvodnju sa svim instalacijama (vodovod, kanalizacija, elektroinstalacija, gromobranska instalacija, telefonska i centralno grijanje), (2) Pomoćnog objekta portirnice sa podstanicom, ukupne korisne površine 49,20 m², (3) Asfalta u krugu fabrike, površine 1.080,24 m², (4) Metalne ograde, ukupne dužine 231,55 m, (5) Trafostanice (6) Građevinskog zemljišta, površine 3.800 m². Fabrika je poslovala kao namjenski objekat tekstilne industrije, obavljala je lohn poslove, prvo u okviru industrije „Jasna“ Rogatica, a kasnije „Beko“ Beograd. 1992. godine fabrika je registrovana kao ODP „Planinka“ u vlasništvu Opštine Han Pijesak i data u zakup privatnom preduzeću DOO „Lucky“, koje je kratko poslovalo nakon čega je vođen dugogodišnji sudski spor u vezi sa vraćanjem u posjed i vlasništvo Opštini Han Pijesak

KRETANJE UKUPNOG PROMETA I PROSJEČNE PLATE PO GRANAMA

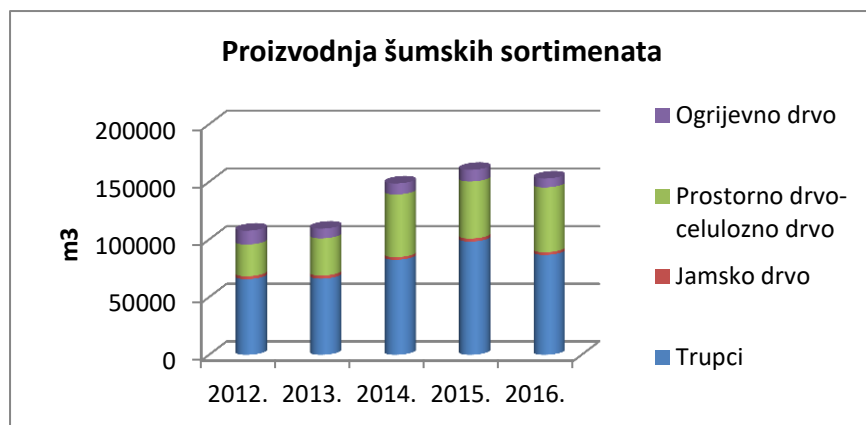
Iako je najveći broj preduzeća u sektoru drvoprerađiva (13), najveći promet se ostvaruje u sektoru poljoprivrede i šumarstva, gdje posluje 8 preduzeća uključujući i JP „Šume“ RS, Šumsko gazdinstvo „Visočnik“ Han Pijesak koje je u 2016. godini učestvovalo u ukupnom prometu na nivou privrede sa 54%. Ostala preduzeća u ovoj grani se bave uslužnim djelatnostima u vezi sa izvozom i sječom u sektoru šumarstva, dok samo jedno preduzeće posluje isključivo u sektoru poljoprivrede (detaljnije pod 3.5). Grafikon 9 ilustruje trend kretanja prometa privrede u Han Pijesku u periodu 2012-2016. godina.

Grafikon 9: Promet privrede u opštini Han Pijesak u BAM

Izvor: APIF, JPŠ „Šume RS“ Sokolac

Grafikon 10: Proizvodnja šumskih-drvnih sortimenata

ŠG „Visočnik“ je jedno od 27 organizacionih dijelova u okviru Javnog preduzeća šumarstva „Šume Republike Srpske“. Osnovna djelatnost preduzeća je uzgoj i zaštita šuma te iskorišćavanje šuma. Godišnja eksploatacija šuma se kreće od 100.000 do 150.000 m³, od kojih je preko 80% četinar (jele i smrče), a preostalo su tvrdi lišćari (uglavnom bukva).

Izvor: JPŠ „Šume RS“ Sokolac

Porast eksploatacije u poslednjih nekoliko godina, kao što se može vidjeti na grafikonu ispod (Grafikon 10), je posljedica povećane sanitarne sječe (sječa oštećenih stabala, uglavnom zbog suše i pojave potkornjaka-insekt). Preduzeće prosječno godišnje zapošljava oko 350 radnika (radnici na neodređeno i radnici na sezonskim poslovima po ugovorima na određeno ili privremenim i povremenim poslovima).

Prema podacima sa kojima raspolaže opština Han Pijesak procjenjuje se da je na nivou preduzeća koja posluju u oblasti drvoprerađivačke instalisano kapaciteta za preradu šumskih drvnih sortimenata u obimu 150.000 m³ na godišnjem nivou. Trenutno se kapaciteti koriste u obimu manjem od 1/3.

Prosječne plate ostvarene u Han Pijesku u periodu 2012-2016. godine ne bilježe neko značajno povećanje i porasle su samo 2,5%. Prosječna bruto plata iznosi 1.173 KM, a neto 733 KM, što je manje za 13% od republičkog prosjeka.

SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA

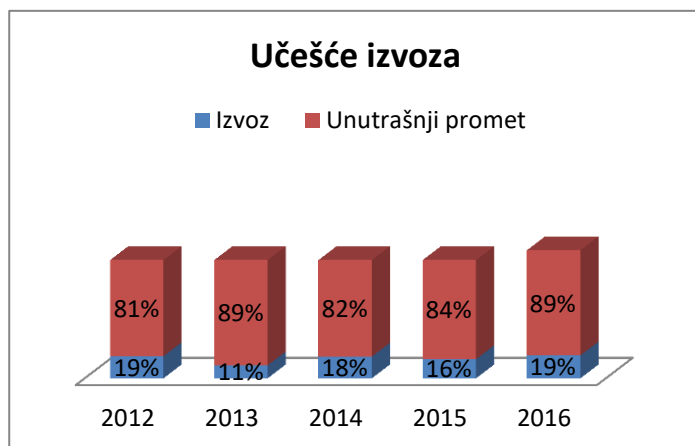
S obzirom da je lokalna ekonomija bazirana na lokalnom resursu (šumskim drvnim sortimentima), uvoz je zanemariv - uvoz u odnosu na izvoz je 3%. (Tabela 5). S druge strane izvoz bilježi porast od 5,9% u 2016. godini u odnosu na 2014. godinu?

Tabela 5: Izvoz i uvoz za opštinu Han Pijesak u periodu 2014-2016. godina

	2014	2015	2016
Izvoz, u 000 KM	4 887	4 778	5 176
Uvoz, u 000 KM	364	109	153

Izvor: RZS RS

Grafikon 11: Učešće izvoza u odnosu na ukupni promet privrede

U strukturi izvoza dominiraju drvoprerađivačka preduzeća koja izvoze rezanu građu i ostale drvene proizvode i učestvuju u ukupnom izvozu sa 99%. Izvoz na nivou ukupnog prometa privrede prikazan je na sljedećem grafikonu. Najveća preduzeća izvoznici su: DOO „Bjelaković“, DOO „MTK Omorika“, DOO „Silvanus“, DOO „Deprom“ i DOO „God“.

Izvor: APIF

Glavna djelatnost svih navedenih preduzeća je primarna prerada drveta, proizvodnja rezane građe. U 2016. godini sva preduzeća su poslovala pozitivno, a kumulativna neto dobit iznosi oko 200.000 KM. Ukupan prihod ovih preduzeća je oko 5 miliona KM što čini 75% prometa na nivou drvoprerade. Broj zaposlenih u ovim preduzećima je 61.

TURISTIČKI POTENCIJALI I TURISTIČKA INFRASTRUKTURA

Opština Han Pijesak posjeduje značajne resurse i potencijale za razvoj turizma. Većina resursa se može kombinovati u jedinstven turistički proizvod. Na više mjesta u ovom dokumentu su spomenuti turistički potencijali, a u nastavku slijedi sveobuhvatan pregled²:

- Lokacije na padinama Velikog i Malog Žepa, Javornika i Igrišta za **planinski rekreativni turizam** (alpsko skijanje), kao i područje cjelokupne planine Javor za nordijsko skijanje, pješačenje, planinarenje;
- Atraktivne lokacije sela i zaselaka za razvoj **seoskog turizma** u kombinaciji sa autohtonom gastronomskom ponudom (romanijski skorup-kajmak i druge vrste mliječnih proizvoda koje se zasnivaju na tehnologiji pripreme u kolibama na dimu, npr. mladi kajmak, razne vrste sireva, romanijski med, ostali domaći poljoprivredni i prehrambeni proizvodi);
- Bogatstvo divljači, upravljanje lovištima, uzgoj i zaštita divljači kao potencijal za **lovni turizam**;
- Kvalitet vazduha, po čemu se nalazi na vodećem mjestu u Evropi, te isto tako predstavlja značajan resurs-osnov za razvoj **zdravstveno-rekreativnog turizma** (vazдушna banja, visinske pripreme sportista). Ovdje je vazduh bolji nego što to pokazuje i sama nadmorska visina lokaliteta Han Pijeska. Planinska visoravan od prosječno 1000 metara nadmorske visine ima kvalitet vazduha kao konusna planina na 1500 metara, jer visoravan svojom širinom sprečava prodor nizijskih vazdušnih masa i njihovo miješanje sa vazduhom na visoravni;
- Graditeljsko nasljeđe kao potencijal za razvoj **kulturno-istorijskog turizma**.

Turistička infrastruktura u opštini Han Pijesak nije razvijena. U zvaničnoj statistici nema registrovanih dolazaka i noćenja turista. Prema određenim saznanjima postoje dva registrovana ugostiteljska objekta i jedan planinski kamp koji imaju organizovan smještaj i pružaju usluge noćenja (cca 30 kreveta). U gradskom naselju postoji Hotel „Gora“ koji 20 godina nije u funkciji – u procesu privatizacije je otkupljen od strane DOO „Termag“ Rogatica i trenutno se obavlja sanacija objekta ali nije poznata namjena i funkcija objekta.

Razvoj turizma u domenu alpskog skijanja podrazumijeva značajna ulaganja u infrastrukturu – instalaciju vertikalnih žičara i ski-liftova, rješavanje imovinsko-pravnih odnosa, izgradnju prateće turističke infrastrukture itd. Ovo pitanje je uvijek aktuelno i bez obzira na velika finansijska ulaganja, u prethodnom periodu je bilo nekoliko privatnih inicijativa za uspostavljanje ski-centra na području opštine Han Pijesak.

Što se tiče kulturno-istorijskog turizma najveći potencijal je vezan za kulturno-istorijsko nasljeđe iz perioda Karađorđevića. Opština Han Pijesak je uz podršku Zavoda za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa RS izradila kompletnu tehničku dokumentaciju za rekonstrukciju, rehabilitaciju i sanaciju Ljetnje rezidencije A. Karađorđevića te Studiju izvodljivosti i Biznis plan. Dokumentacija je izrađena 2012. godine za potrebe apliciranja na projekat Ljubljanski proces II³.

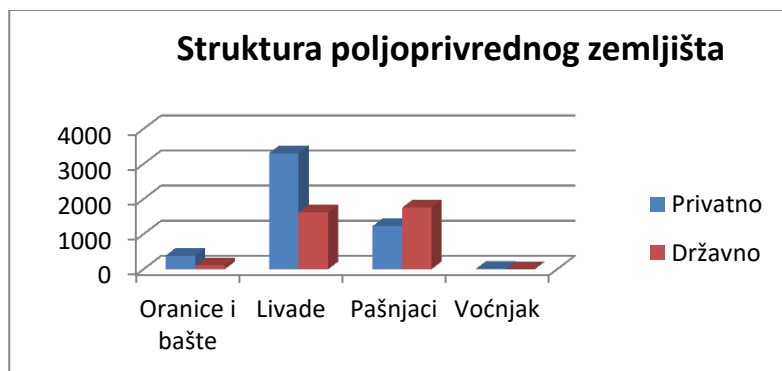
² Izvod iz studije: Dragomir P. Čeliković, „Javor-Gora i Birač – mogućnost razvoja turizma“, SPKD „Prosvjeta“ Vlasenica, 2009.

³ „Ljubljanski proces II“ nastavak je zajedničkog programa Vijeća Evrope i Evropske komisije koji je započeo 2003. godine pod nazivom „Plan integriranih projekata rehabilitacije/Pregled graditeljske i arheološke baštine“ („Integrated Rehabilitation Project Plan/Survey of the architectural and archaeological heritage“ – IRPP/SAAH). Dio je Regionalnog programa Vijeća Evrope za kulturnu i prirodnu baštinu u Jugoistočnoj Europi koji je utvrdio niz smjernica s naglaskom na regenerativnom i rehabilitacijskom potencijalu istorijskog okruženja putem opsežne i praktične dokumentacije baštine.

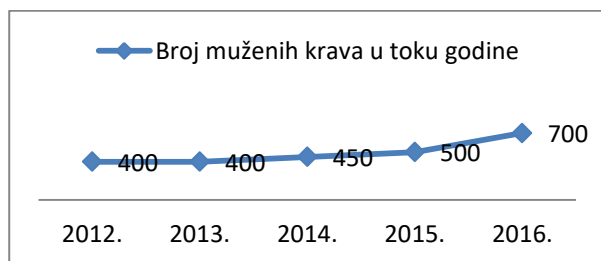
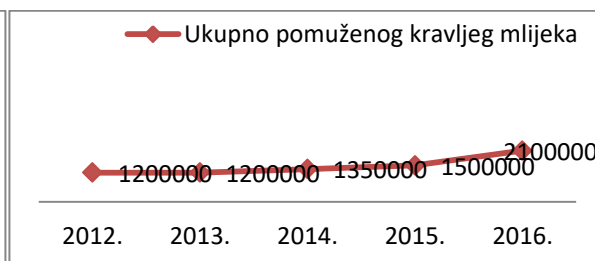
POLJOPRIVREDNI POTENCIJALI I PROIZVODI

Opština raspolaže sa oko 8408 ha poljoprivrednog zemljišta zajedno u privatnom i u državnom posjedu, ali te površine nisu iskorištene. Područje opštine Han-Pijesak može se okarakterisati kao planinsko (nisko). Površine su manje više brežuljkaste sa mjestimično blagim i mjestimično strmim nagibima. Dobar dio površina znatno je prošaran kamenjem, tako da je rad mehanizacije na njima otežan. Karakter klime ograničava mogućnost uzgoja više poljoprivrednih kultura, a pogodna je za uzgoj prirodnih i vještačkih livada, pašnjaka, određenih vrsta žitarica (zob, ječam, raž) i krompir.

Grafikon 12: Struktura poljoprivrednog zemljišta

Izvor: RUGIPP RS

Pod prirodnim okolnostima poljoprivredno-proizvodna koncepcija poljoprivrednih proizvođača sa područja opštine Han Pijesak usmjerena je na stočarsku proizvodnju, tj. govedarsku i ovčarsku, orijentisanu na proizvodnju mesa i mlijeka. U nekoliko zadnjih godina povećano je interesovanje za povećanje broja muznih grla a samim tim i proizvodnju mlijeka. U 2016. godini na području Han Pijeska prodato je sirovog mlijeka (kroz otkup) u količini 735.330 litara. Na području opštine postoji 7 otkupnih stanica za mlijeko (sa 9 laktofriza), prostorno raspoređenih tako da je cijela opština, odnosno sva sela u sistemu predaje i otkupa mlijeka. Otkup mlijeka vrši mljekara „Milkos“ Sarajevo i „Pađeni“ Bileća. U posljednjih pet godina (2012-2016) obim stočarske proizvodnje i proizvodnje mlijeka je povećan za 75%, odnosno broj muženih krava je porastao sa 400 na 700 (grafikon 13), a ukupna proizvodnja mlijeka je povećana sa 1,2 mil. litara na 2,1 mil. litara (grafikon 14).

Grafikon 13: Broj muženih krava**Grafikon 14: Proizvodnja kravljeg mlijeka**

Izvor: Opština Han Pijesak

Poljoprivredna proizvodnja se obavlja uglavnom na nivou porodičnih poljoprivrednih gazdinstava. U 2016 godini evidentirano je 207 gazdinstava od kojih je 35 komercijalnih. Prema popisu stanovništva (2013) 448 domaćinstava ili 32% od ukupnog broja domaćinstava na području opštine se izjasnilo da obavlja poljoprivrednu djelatnost, dok ih se 75 izjasnilo da prodaju poljoprivredne proizvode na tržištu. Broj mini-farmi sa 3 do 10 grla krupne stoke (krava) je oko 100 i ovaj trend je stalno rastući, oko 10% na godišnjem nivou. Ukupan broj grla krupne stoke (goveda) je oko 1500. Pored privatnih poljoprivrednika, na području opštine Han Pijesak postoji i Akcionarsko društvo „Planina“ za poljoprivredno-stočarsku proizvodnju, koje se bavi uzgojem goveda. U ranijem periodu su se uzgajale i ovce i konji, a AD „Planina“ je bila registrovana kao ergelski centar u RS. Sadašnje matično stado čini matično stado goveda, koje broji 400 grla (u ljetnom periodu krave su sa telićima na paši; telići se prodaju kada dostignu tjelesnu masu 150-200 kilograma). AD „Planina“ koristi 3030 ha poljoprivrednih površina, koje su u državnom vlasništvu.

Lokalno stanovništvo se takođe u značajnom obimu bavi ovčarstvom radi proizvodnje mesa i vune. Ovčije mlijeko se ne prerađuje niti otkupljuje i ne postoji tradicija proizvodnje mliječnih prerađevina od ovčijeg mlijeka. Zbog bolesti bruceloze u nekoliko posljednjih godina značajno se smanjio broj grla ovaca (za 2/3) i posljednjih 5 godina je na godišnjem nivou od oko 5000 hiljade grla. Oko 10 poljoprivrednih gazdinstava ima farme sa po 100 i više grla. Rasni sastav je kombinovan, dominira rasa pramenka. Jedno poljoprivredno gazdinstvo i ujedno jedino tog obima ima čistu rasu romanovsku sa oko 500 grla.

Ostale poljoprivredne djelatnosti se obavljaju u manjem obimu i uglavnom za sopstvene potrebe (kozarstvo, peradarstvo, pčelarstvo, ratarstvo itd).

U posljednjih nekoliko godina povećano je interesovanje za komercijalni uzgoj krompira. Postoji nekoliko komercijalnih gazdinstava koja su u značajnom obimu zasijala površine pod krompirom, od kojih je najveće gazdinstvo proizvelo preko 1000 tona u posljednje tri godine na ukupno kultivisanih 30 ha zemljišta. Potencijal za uzgoj krompira postoji kako na strani prirodnih uslova tako i zbog činjenice da je krompir sa područja romanijskog platoa (kome pripada i opština Han Pijesak) veoma tražen na tržištu.

Pošto se u današnje vrijeme veoma cijene tradicionalni proizvodi, jedinstveni po sastavu i načinu proizvodnje i prerade, od 2014. godine udruženje žena „ Romanijski skorup kajmak“ koje okuplja proizvođače sa područja tri opštine, a to su Han-Pijesak, Sokolac i Rogatica, vodi aktivnosti na zaštiti imena i porijekla romanijskog skorup kajmaka. Početkom februara 2017. godine, Institut za intelektualno vlasništvo Bosne i Hercegovine donio je Rješenje kojim se priznaje ime porijekla „ Romanijski skorup-kajmak“ i upisan je kod instituta u registar imena. Udruženje nastavlja dalje aktivnosti na proceduri priznanja statusa ovlaštenih korisnika imena porijekla, tj.registraciji svakog pojedinačnog proizvođača, kao i prijavi žiga i etikete. Prema procjeni Resora za pružanje stručnih usluga u poljoprivredi koje je vodilo cjelokupan proces, procjenjuje se da se na području tri opštine (Han Pijesak, Sokolac i Rogatica) godišnja proizvodnja skorupa trenutno kreće oko 6 tona. Kapaciteti su mnogo veći, jer svi proizvođači samo dio mlijeka koriste za proizvodnju kajmaka, a veći dio se daje u otkup.

Na osnovu zahtjeva pravnih i fizičkih lica koja se bave poljoprivrednom djelatnosti, upućenih Opštini i Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS, za koncesiju ili zakup poljoprivrednog zemljišta, Ministarstvo je u saradnji sa Opštinom, pokrenulo aktivnosti oko identifikacija parcela poljoprivrednog zemljišta i u narednom periodu se očekuje davanje u zakup/koncesiju poljoprivrednog zemljišta, što će imati uticaja na obim i strukturu poljoprivredne proizvodnje.

Stručno-savjetodavna podrška poljoprivrednoj proizvodnji nije na zadovoljavajućem nivou. Savjetodavne usluge se pružaju sa nivoa Resora za pružanje stručnih usluga u poljoprivredi, PJ Sokolac (MPŠV RS) kroz nekoliko organizovanih edukacija tokom godine, od kojih je najznačajnija prezentacija Pravilnika o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela. Veterinarske usluge su obezbijeđene kroz djelatnost JU Veterinarska ambulanta Han Pijesak.

Zaključak:

Razlog lošeg socio-ekonomskog stanja u Han Pijesku je, s jedne strane, u niskoj privrednoj aktivnosti i samoj privrednoj strukturi, koja je nedovoljno razvijena u odnosu na potencijale opštine, a s druge strane, u duštveno-ekonomskim uslovima poslovanja i privređivanja, karakterističnim za postratnu Republiku Srpsku i BiH u cjelini. Strateški izazov u domenu privrede predstavlja razvoj ekonomske baze i poboljšanje privredne strukture shodno komparativnim prednostima u domenu šumarstva i drvoprerade, prije svega povećanje efikasnosti drvoprerađivačke industrije, povećanje dohotka, osvajanje viših nivoa finalizacije, poslovno uvezivanje itd, kao i privlačenje investitora za davanje u zakup ili prodaju fabrike tekstilne industrije u Mekotama.

Poljoprivreda kao druga najznačajnija privredna grana na opštini, bilježi pozitivne trendove. Potencijali u domenu stočarstva i ratarstva su tek djelimično stavljeni u funkciju. Strateški izazov predstavlja stvaranje uslova za veće investicije u poljoprivrednu proizvodnju, koje bi u kontekstu opšte socijalno-ekonomske i društvene situacije imali multiplikativne efekte na ukupno poboljšanje

privredne strukture, povećanje zaposlenosti, povećanje standarda ruralnog stanovništva i ruralni razvoj u cjelini.

Han Pijesak ima specifične turističke potencijale koji su do danas neiskorišćeni, međutim, u turizam se nije ulagalo, te korišćenje ovih potencijala zahtijeva značajna sredstva (posebno zimski i banjsko-rekreativni turizam). U izradi strategije, turizam je prepoznat kao osnova za budući dinamičan razvoj opštine, zato što bi se u funkciju stavili svi do sada neiskorišćeni kapaciteti. Kao turističko mjesto, opština Han Pijesak ima šanse da privuče investicije, poveća zaposlenost, ostvari značajne prihode od turizma i dobije imidž opštine privlačne za život i poslovanje.

3.1.4. PREGLED STANJA I KRETANJA NA TRŽIŠTU RADA

ZAPOSLENOST

Ukupnu radnu snagu na području opštine Han Pijesak čini 1353 lica. Od tog broja 854 je zaposlenih, a 499 nezaposlenih, što čini stopu nezaposlenosti od 37%, koja je veća od republičkog prosjeka za 4% u 2016. godini.

Najveći broj zaposlenih je u djelatnosti šumarstva i poljoprivrede – 49%, zatim slijede prerađivačka industrija (13%) i javna uprava (12%).

Tabela 6: Zaposleni prema klasifikaciji djelatnosti

PODRUČJE DJELATNOSTI (NOVA KLASIFIKACIJA)	2016			
	Br. zaposl.	% učešća	M	Ž
Područje A – POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBOLOV	417	49%	322	95
Područje B – VAĐENJE RUDA I KAMENA	1	0%	0	1
Područje C – PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	114	13%	91	23
Područje D – PROIZVODNJA I SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM, PAROM I KLIMATIZACIJA	15	2%	11	4
Područje E – SNABDIJEVANJE VODOM; KANALIZACIJA, UPRAVLJANJE OTPADOM I DJELATNOSTI SANACIJE (REMEDIJACIJE) ŽIVOTNE SREDINE	12	1%	9	3
Područje F – GRAĐEVINARSTVO	10	1%	10	0
Područje G – TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVKA MOTORNH VOZILA I MOTOCIKALA	40	5%	15	25
Područje H – SAOBRAĆAJ I SKLADIŠTENJE	38	4%	33	5
Područje I – DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA, PRIPREME I POSLUŽIVANJA HRANE; HOTELIJERSTVO I UGOSTITELJSTVO	14	2%	9	5
Područje J – INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE	1	0%	0	1
Područje K – FINANSIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA	5	1%	2	3
Područje L – POSLOVANJE NEKRETNINAMA	0	0%	0	0
Područje M – STRUČNE, NAUČNE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	3	0%	2	1
Područje N – ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	1	0%	0	1
Područje O – JAVNA UPRAVA I ODBRANA; OBAVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE	103	12%	59	44
Područje P – OBRAZOVANJE	39	5%	13	26
Područje Q – DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNOG RADA	26	3%	7	19
Područje R – UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	13	2%	4	9
Područje S – OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI	2	0%	2	0
Područje T – DJELATNOSTI DOMAĆINSTAVA KAO POSLODAVACA; DJELATNOSTI DOMAĆINSTAVA KOJA PROIZVODE RAZLIČITU ROBU I OBAVLJAJU RAZLIČITE USLUGE ZA SOPSTVENU UPOTREBU		0%		
Područje U – DJELATNOSTI EKSTERITORIJALNIH ORGANIZACIJA I ORGANA		0%		
UKUPNO	854	100%	589	265

Izvor: RZS RS

Izuzetno loš pokazatelj odnosi se na učešće žena u radnom kontingentu i on je u relativnom pogledu dosta izraženiji u odnosu na republički prosjek nego što je to opšta stopa zaposlenosti/nezaposlenosti i u tom smislu teret nezaposlenosti na području opštine nose žene, kao teško zapošljiva kategorija.

Razlog tome je svakako struktura privrede, gdje dominiraju „muški“ poslovi (šumarstvo i drvoprerađiva).

Tabela 7: Polna struktura zaposlenih

Godina	2012	2013	2014	2015	2016	
Svega	844	793	807	800	854	
Muškarci	574	528	546	539	589	
Žene	270	265	261	261	265	
Muškarci		68%	67%	68%	67%	69%
Žene		32%	33%	32%	33%	31%

Izvor: RZS RS

NEZAPOSLENOST

Nezaposlenost na području opštine je izuzetno visoka. Iako zvanično u posljednje tri godine ima manje nezaposlenih, kada se uporede opšti demografski podaci, nezaposlenost je na relativno istom nivou. Takođe, u analizi zaposlenosti i nezaposlenosti se mora voditi računa o licima koja su zaposlena kod poslodavaca van Han Pijeska, sa stalnim prebivalištem u Han Pijesku (što je objašnjeno kod migracija), a stvarno žive i rade van Han Pijeska. Zavod za zapošljavanje RS- Biro Han Pijesak svake godine vrši analizu potreba i procjene za radnom snagom na osnovu anketa među poslodavcima i nezaposlenim. Što se tiče poslodavaca nisu istaknute potrebe koje postojeća kvalifikaciona struktura ne može zadovoljiti, tj. nema deficitarnih kadrova.

Stopa nezaposlenosti prema zvaničnim podacima je 37% i u posljednje 3 godine je smanjena za 4% (sa 41%).

Tabela 8: Starosna struktura nezaposlenih

Starosna struktura	2012	2013	2014	2015	2016
Od 15 - 18 g.	0	0	0	0	0
Od 18 - 20 g.	5	10	6	14	5
Od 20 - 24 g.	27	27	33	28	33
Od 24 - 27 g.	61	56	49	33	30
Od 27 - 30 g.	40	55	52	59	51
Od 30 - 35 g.	73	72	67	61	56
Od 35 - 40 g.	52	58	63	59	56
Od 40 - 45 g.	50	47	40	49	47
Od 45 - 50 g.	69	75	75	58	42
Od 50 - 55 g.	81	87	89	77	70
Od 55 - 60 g.	58	58	74	74	63
Od 60 - 65 g.	14	16	24	38	46
Ukupno	530	561	572	550	499
Žena	309	327	337	324	304

Izvor: Zavod za zapošljavanje RS

Prema podacima prikazanim u tabeli 8, u strukturi nezaposlenih najveće učešće je osoba u životnom dobu od 30 do 50 godina (40%), kao i preko 50 godina (35,8%). Učešće nezaposlenih u dobi do 30 godina je 23,8%.

Tabela 9: Kvalifikaciona struktura nezaposlenih

GODINE	2012	2013	2014	2015	2016
AKTIVNA PONUDA (ukupno)	530	561	572	550	499
(žena):	309	327	337	324	304
1 - NK	142	136	135	121	109
1 - NK (žena):	80	80	78	74	70
2 - PK-NSS	7	7	7	6	7
2 - PK-NSS (žena):	6	7	7	6	7
3 - KV	138	142	138	134	107
3 - KV (žena):	68	64	63	63	54

4 - SSS	181	205	221	217	209
4 - SSS (žena):	120	137	149	141	138
5 - VKV	1	1	1	1	1
5 - VKV (žena):	0	0	0	0	0
6-1 VŠS	10	12	12	10	10
6-1 VŠS (žena):	6	8	8	8	6
7-1 VSS	48	54	53	57	52
7-1 VSS (žena):	27	29	30	29	28
Masters 300 ECTS	3	4	5	4	4
Masters 300 ECTS (žena):	2	2	2	3	1

Izvor: Zavod za zapošljavanje RS

Prema podacima prikazanim u prethodnoj tabeli, najveći broj nezaposlenih osoba je sa srednjom stručnom spremom (41,88%), zatim slijede nekvalifikovani, polukvalifikovani i kvalifikovani kojih je ukupno 44,69%, 10% je osoba sa visokom školskom spremom, dok je sa višom školskom spremom njih manje od 2%, baš kao i magistara/master kojih je manje od 1%. U prikazu prethodnih podataka izrazito nepovoljan trend se ogleda u polnoj strukturi, gdje većinu nezaposlenih, odnosno manje zaposlenih čine žene. Osim toga, procjena je da je oko 5-10% žena neevidentirano na tržištu rada.

Tabela 10: Učešće žena na tržištu rada

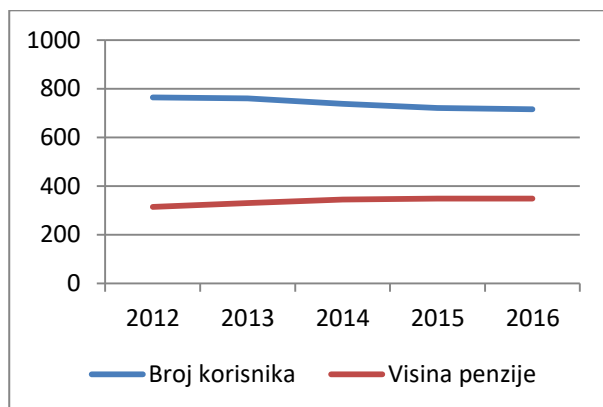
Opis	Republički prosjek	Han Pijesak
Učešće žena u strukturi zaposlenih	44%	31%
Učešće žena u strukturi nezaposlenih	48%	61%

Izvor: RZS RS, Zavod za zapošljavanje RS

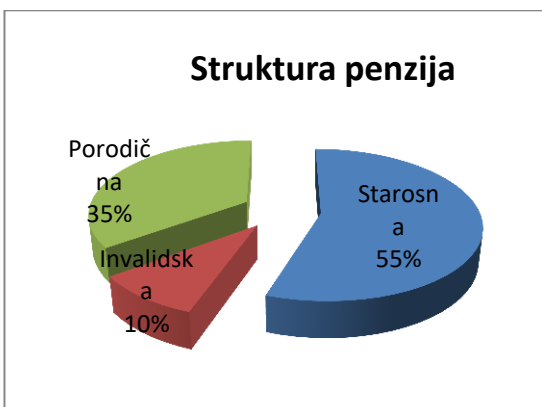
PENZIONERI

Ukupan broj penzionera u Han Pijesku u 2016. godini je 715 što je za 6% manje u odnosu na 2012. godinu kada je broj penzionera bio 764. Prosječna penzija isplaćena za 2016. godinu iznosi 349,05 KM i neznatno je veća od prosjeka za Republiku Srpsku koji iznosi 341,00 KM.

Grafikon 15: Broj korisnika i visina penzije

Grafikon 16: Struktura penzija

Izvor: Fond PIO RS

Od ukupnog broja penzionera u 2016. godini 396 su korisnici starosne penzije, 68 invalidske i 251 porodične, kao što je prikazano na grafikonu 16.

Zaključak:

Opština Han Pijesak je suočena sa ogromnom stopom nezaposlenosti, koja je rezultat niske privredne aktivnosti. Veliki broj nezaposlenih već duži niz godina je na tržištu rada što predstavlja problem njihove konkurentnosti i kvalificiranosti za određene poslove. Takođe je neproporcionalno (negativno) učešće žena u strukturi zaposlenih, odnosno nezaposlenih, kao i uopšte starije populacije radi strukture privrede i s time vezanih poslova koji se percipiraju kao „muški“ poslovi

Strateški izazov opštine predstavlja razvoj privrede i poljoprivrede u cilju stvaranja novih radnih mjesta kroz programe zapošljavanja i/ili samozapošljavanja te pratećih programa dokvalifikacije i

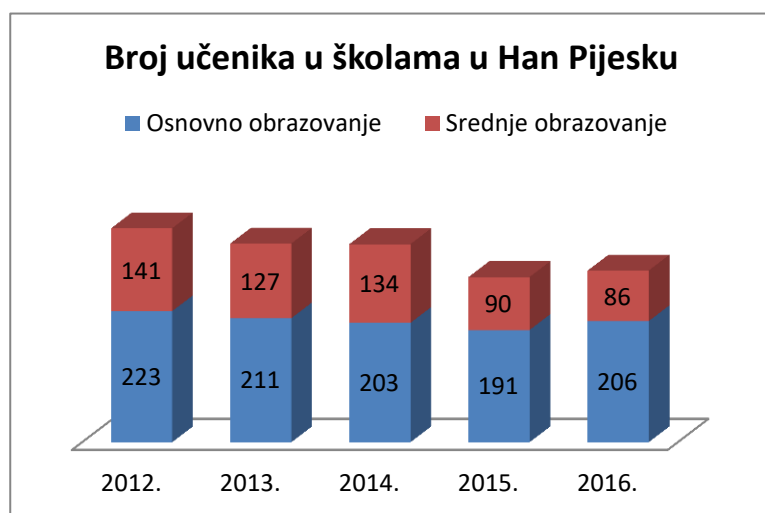
prekvalifikacije kako bi se udovoljilo potrebama na tržištu rada. U kontekstu navedene strukture nezaposlenih, posebne napore treba usmjeriti na stvaranje uslova za zapošljavanje, a time i zadržavanje mladih, visokoobrazovanih kadrova, zapošljavanje mladih uopšte i zapošljavanje žena. Opština u saradnji sa nadležnim ministarstvima i Zavodom za zapošljavanje treba da iskoristi mogućnost sinergije programa zapošljavanja i samozapošljavanja koji su posebno aktuelni u oblasti poljoprivrede, zapošljavanja marginalizovanih kategorija, pokretanja prvog biznisa i zapošljavanja žena.

3.1.5. PREGLED STANJA I KRETANJE U PODRUČJU DRUŠTVENOG RAZVOJA

OBRAZOVANJE

Na području opštine organizovano je osnovno i srednje obrazovanje. Predškolsko obrazovanje nije organizovano. Opština Han Pijesak je 2013. godine provela anketu u cilju utvrđivanja zainteresovanosti roditelja i opravdanosti osnivanja predškolskog obrazovanja. Anketom su bili obuhvaćeni svi roditelji djece uzrasta od 2-6 godina. Analiza ankete je pokazala da je osnovano i opravdano osnivanje predškolskog obrazovanja, ali projekat nije realizovan, jer prostor koji je bio predviđen za obdanište koristi osnovna škola za produženi boravak.

Grafikon 17: Broj učenika u osnovnoj i srednjoj školi

U skladu sa negativnim demografskim trendovima, najizraženije je stalno smanjenje učenika u školama. U odnosu na podatke iz 2009. (prethodna strategija) broj učenika u Osnovnoj školi se smanjio za 26% ili 72 učenika. Ukupan broj učenika na nivou osnovne i srednje škole se u istom periodu smanjio za 32% ili 136 učenika. U posljednjih pet godina smanjenje je 20% u obje škole.

Izvor: OŠ „Milan Ilić Čiča Šumadijski“, SŠC „Vasilije Ostroški“

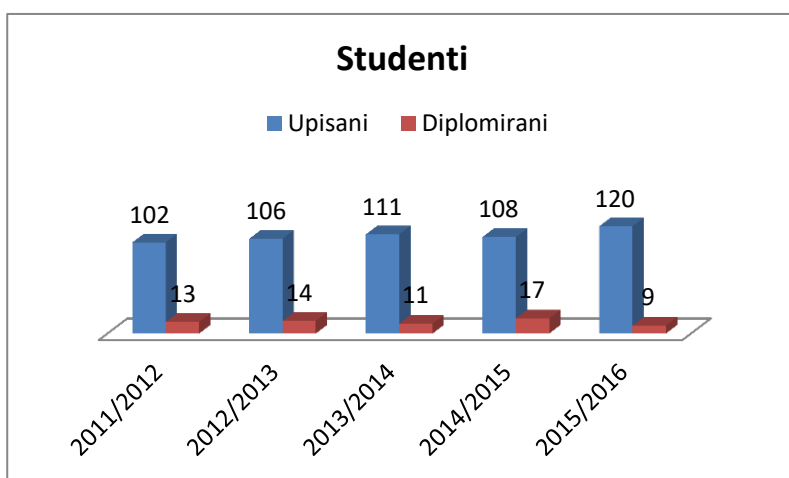
Od osnovnih škola, postoji samo jedna - OŠ „Milan Ilić Čiča Šumadijski“ u Han Pijesku. Škola je osnovana i počela sa radom školske 1909/1910. godine. Sada Osnovnu školu pohađa 206 učenika. Osnovna škola ima 2900 m² zatvorenog prostora, a sa dvorištem ukupno 7000 m². Prostorije škole su u relativno dobrom stanju, fasadna stolarija je kompletno zamijenjena i opremljene su elementarnom opremom. Funkcionalno je 15 učionica. Broj nastavnog osoblja je 11 i njihova kadrovska struktura zadovoljava potrebe. U školi se poštuje princip multietičnosti. Škola aktivno saraduje sa nevladinim organizacijama. Da bi se postigao napredak u vaspitno-obrazovnom radu, potrebno je uvođenje novih oblika rada u nastavni proces, savremene opreme i očiglednih sredstava (za fiziku, hemiju, biologiju). Školska učila su oštećena ili zastarila tako da je to trenutno najveći problem u izvođenju nastave. Škola trenutno ima kabinet informatike sa 12 računara, a u procesu je opramanja jedne multimedijalne učionice sa multimedijalnom tablom, kamerom, računarom i pratećom opremom.

Srednja škola radi kao odjeljenje Srednje škole Sokolac- SŠC „Vasilije Ostroški“ i trenutno postoji samo gimnazija. Škola je otvorena 1964. godine pod imenom Gimnazija „Svetozar Kosorić“. Ovu školu je u 2016. godini pohađalo 86 učenika, raspoređenih u 4 odjeljenja (jedan razred-jedno odjeljenje). Uključujući dvorište, Srednja škola raspolaže prostorom od 2100 m³. Prostorije u kojima se izvodi nastava su u dosta dobrom stanju (okrečene, potpođene laminatom, stolarija je nova, ali su oluci i krov škole dotrajali). Funkcionalno je 6 učionica. Opremljenost učilima zadovoljava nastavni minimum, odnosno postoje osnovna učila za izvođenje nastave. Što se tiče kadrovske strukture nastavnika, nastavu u svim predmetima izvode verifikovani nastavnici. Većina nastavnika dolazi iz Sokoca i ovdje predaje.

Zbog razuđenosti opštine i činjenice da je obrazovanje organizovano samo u opštinskom centru, Opština organizuje prevoz učenika. Po zakonu je obavezno organizovanje prevoza za učenike osnovne škole, ali su uslugom obuhvaćeni i učenici srednje škole te učenici srednje škole (18) kojima se subvencionira prevoz do Srednje škole u Vlasenici. Ukupan broj učenika putnika koji putuju do škola u Han Pijesku je 74. Ukupan iznos koji se izdvaja za finansiranje ove namjene je oko 60.000 KM na godišnjem nivou.

Pored navedenog, Opština Han Pijesak svake godine izdvaja finansijska sredstva za finansiranje materijalnih troškova u Srednjoj školi (el.energija, voda, telefon), zatim u osnovnoj školi se sufinansira produženi boravak, kapitalni projekti (ukoliko se sredstva obezbijede od donatorskih sredstava), tekuće popravke i stručno usavršavanje, kao i sufinansiranje nabavke uglja za zajednički sistem grijanja koji koriste obje škole i Opština. Ukupno izdvajanje za finansiranje obrazovanja (osnovnog i srednjeg) na godišnjem nivou se kreće oko 5% od ukupnog budžeta Opštine.

Grafikon 18: Upisani i diplomirani studenti

Kada je u pitanju visoko obrazovanje, većina učenika koji završe srednju školu upisuje fakultete, većinom na univerzitetima u Istočnom Sarajevu, Sarajevu, Beogradu i Novom Sadu. Broj upisanih studenata u školskoj 2015/2016. godini je 120, a u istoj godini je diplomiralo 9 studenata.

Izvor: RZS RS

Opština Han Pijesak je 2014. godine uvela sistem stipendiranja studenata u 3 kategorije- ostvareni natprosječni uspjeh, studenti iz porodica lošeg materijalnog stanja i studenti iz određenih socijalnih kategorija (porodice poginulih, djeca invalidi, sa jednim ili bez oba roditelja). Broj stipendija i ukupan iznos je prikazan u narednoj tabeli (Tabela 10):

Tabela 10: Stipendiranje studenata

Šk. godina	2014/2015	2015/2016
Broj stipendija	44	35
Ukupan iznos	20640	14280

Izvor: Opština Han Pijesak

KULTURA I SPORT

Nosioci kulturnih aktivnosti u opštini Han Pijesak su JU Narodna biblioteka „Branko Čučak“ i JU Centar za omladinu i sport „Pogled“.

Narodna biblioteka Han Pijesak baštini tradiciju Narodne knjižnice i čitaonice iz 1923. godine. Najstarija je kulturna ustanova u gradu i jedan je od nosilaca njegovog kulturnog života. Biblioteka raspolaže raznovrsnim knjižnim fondom od 25.616 bibliotečkih jedinica. Biblioteka organizuje manifestaciju „Čučkovi književni susreti“ koja se održava od 2009. godine i nosi ime istaknutog književnika i publiciste Branka Čučka, promoviše značajna imena i događaje naše književnosti, kulture i istorije. Manifestacija je već godinama rangirana u sam vrh manifestacija od izuzetnog kulturnog značaja u Republici Srpskoj.

U Narodnoj biblioteci rade: odjeljenje nabavke i obrade, odjeljenje stručne knjige, opšte pozajmno odjeljenje, dječije odjeljenje, čitaonica i zavičajno odjeljenje. U bibliotečkoj mreži su i 2 školske biblioteke. Broj korisnika Biblioteke je oko 4,5% u odnosu na broj stanovnika. Biblioteka nema odgovarajući smještaj- smještena je u prostorijama Srednje škole. Trenutno raspolaže sa 188 m², gdje

je postavljeno 615 metara polica za monografske publikacije i 6 metara polica za serijske publikacije. Prostorije su nefunkcionalne i loše raspoređene, nedovoljan ih je broj i uopšte su u lošem stanju

Centar za omladinu i sport osnovan je 2001. godine, prvobitno kao Centar za kulturu i sport. Centar se bavi organizacijom sportskih turnira i svih sportskih dešavanja u sportskoj dvorani, kao i organizacijom kulturnih dešavanja u opštini Han Pijesak. Ukupan broj dešavanja u organizaciji Centra je oko 40 na godišnjem nivou. Svojim radom Centar afirmiše kulturu i sportski život u Han Pijesaku. U okviru Centra pokrenut je rad Kreativne radionice i Foto-kluba. Centar upravlja bioskopskom salom i galerijom te sportskom dvoranom, a koje su u vlasništvu Opštine.

Na području opštine Han Pijesak od sportskih objekata postoje: Sportska dvorana, izgrađena i stavljena u upotrebu 2004. godine, ukupne korisne površine 790,52 m² i Stara fiskulturna sala „Sokolski dom“, izgrađena 1946. godine, ukupne korisne površine oko 550 m², potpuno devastiran objekat – nije u upotrebi, a trenutno se izvode radovi na sanaciji krova. Sportski tereni na području opštine Han Pijesak su: Fudbalski stadion na Boračkom brdu, dimenzija 100x70 metara; Manji fudbalski stadion, iza Crkve na Boračkom brdu, dimenzija 90x45 metara; Igralište betonsko za mali fudbal kod Osnovne škole u Han Pijesku, dimenzija 40x25; Igralište betonsko za odbojku i košarku kod Osnovne škole u Han Pijesku, dimenzija 30x20; Igralište betonsko za mali fudbal kod Doma zdravlja u naselju Bukova Glava u Han Pijesku, dimenzija 40x25.

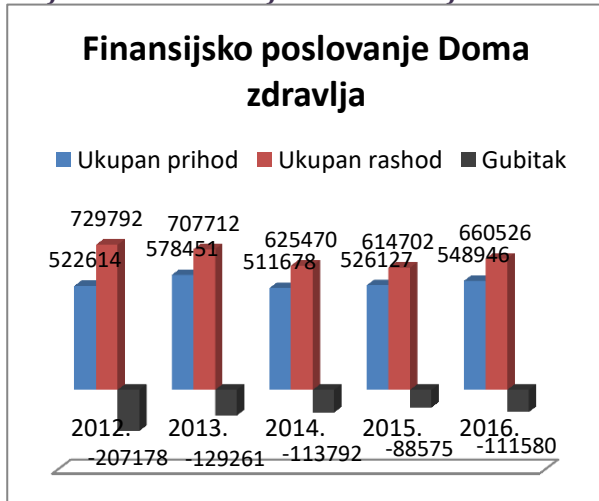
Postojeća sportska infrastruktura ne zadovoljava potrebe normalnog funkcionisanja nastave fizičkog vaspitanja u školama i odvijanja sportsko-rekreativnih aktivnosti, jer jedan zatvoreni sportski objekat nije dovoljan posebno kada se uzme u obzir da karakter klime zahtijeva da se sportske aktivnosti u većem dijelu godine odvijaju u zatvorenom prostoru.

ZDRAVSTVENA I SOCIJALNA ZAŠTITA

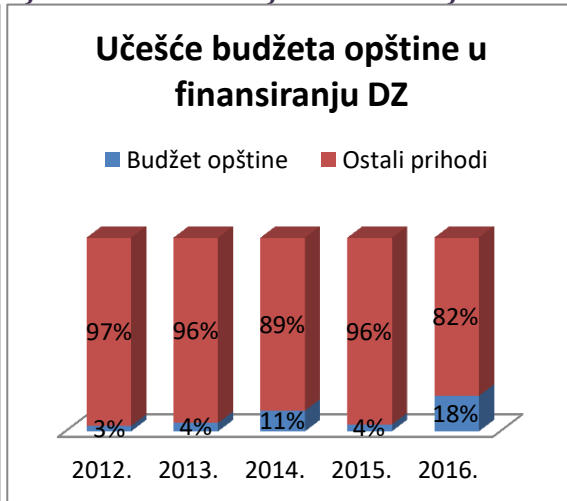
Jedina zdravstvena ustanova na području opštine Han Pijesak je JU Dom zdravlja „Milenko Narančić“ kao ustanova primarnog nivoa zdravstvene zaštite. Primarna zdravstvena zaštita bazirana je na principima porodične medicine u dva tima, kojim je pokriveno cjelokupno stanovništvo opštine uz nesigurnu pretpostavku da oko 5% građana nije registrovano. Sekundarni i tercijarni nivo zdravstvene zaštite lokalno stanovništvo ostvaruje u medicinskim centrima u okruženju. To značajno utiče na socijalno-zdravstvene uslove života, jer iziskuje dodatne troškove liječenja i zbog udaljenosti zdravstvenih centara povećava rizike usljed hitnosti, posebno u zimskim uslovima.

Zgrada Doma zdravlja ima 1207 m², od čega je neiskorišćenog (praznog) prostora preko 40%. Ova institucija poštuje princip dvadesetčetvoročasovnog radnog vremena. Tehnička opremljenost je, uz neke izuzetke, zadovoljavajuća, a u 2010. godini opremljene su dvije ambulante porodične medicine. Od nedostataka treba navesti: zastario rendgen-aparat, nepostojanje gromobrana na staroj zgradi Doma zdravlja, loše stanje krova, te loše stanje kotla za ugalj i instalacija za grijanje.

Grafikon 19: Poslovanje Doma zdravlja

Grafikon 20: Finansiranje Doma zdravlja iz budžeta

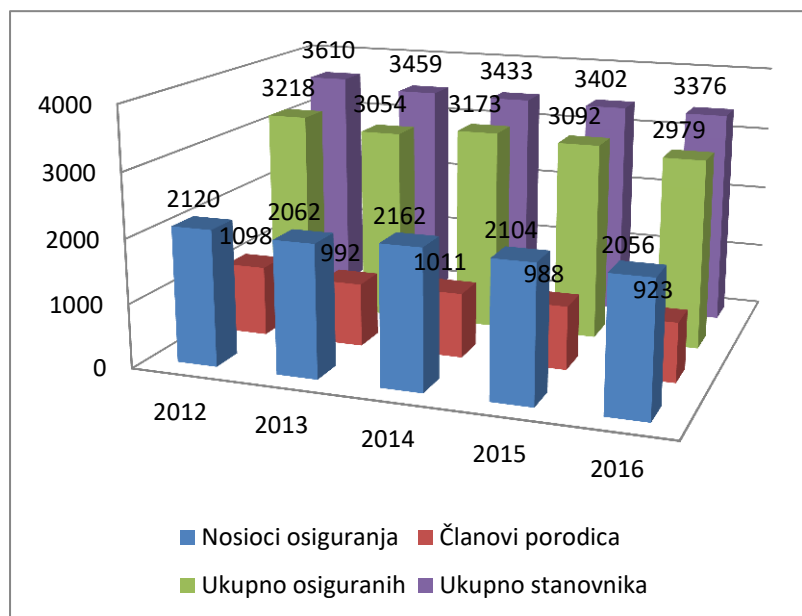
Izvor: Opština Han Pijesak, APIF

U Domu zdravlja je zaposleno 25 radnika, od čega 19 medicinskih. Doktora medicine ima 5, od kojih su 4 specijalisti i 1 stomatolog. Dom zdravlja se već godinama suočava sa lošom finansijskom situacijom, nedovoljnim sredstvima doznačenim od strane Fonda zdravstvene zaštite RS za pokriće materijalnih troškova i plata zbog čega je gubitak ostvaren u 2016. godini 111.580 KM, a obaveze za zarade u bruto iznosu su 992.916 KM.

Prihodi Doma zdravlja uključuju prihode Fonda zdravstvene zaštite RS, prihode od participacije, prihode iz budžeta Opštine te ostale prihode u manjem obimu. Prihodi iz budžeta Opštine su značajno povećani i trenutno su na nivou 18,26% ukupnih prihoda.

Grafikon 21: Pokrivenost zdravstvenom zaštitom

Pokrivenost stanovništva zdravstvenim osiguranjem je na nivou oko 90% posljednjih godina. Problemi sa ostvarivanjem prava na zdravstvenu zaštitu kod osiguranika su zbog neredovnog izmirivanja obaveza za doprinose od strane isplatioca dohotka pa je ovaj procenat realno mnogo veći ukoliko bi bili dostupni podaci o plaćenim uslugama za koje su naknadno osiguranicima plaćeni doprinosi. Broj osiguranika prati opšti demografski trend smanjenja stanovništva.

Izvor: Republički fond za zdravstveno osiguranje

Prema evidenciji Doma zdravlja najčešće bolesti su: kardiovaskularne bolesti, opstruktivne bolesti pluća, reumatične bolesti, sezonske infektivne virusne bolesti (grip) te porast broja maligniteta.

Glavni nosilac socijalne zaštite je Služba za socijalni rad pri Odjeljenju za privredu, finansije i društvene djelatnosti Opštinske uprave Opštine Han Pijesak. Opština nema uspostavljen Centar za socijalni rad, a takođe ne postoji ni jedna ustanova socijalne zaštite. Lica sa područja opštine Han Pijesak smještaju se u neku od takvih ustanova po drugim mjestima Republike Srpske. Opština Han Pijesak nema izrađenu socijalnu kartu, što otežava procjenu i planiranje u oblasti socijalne i zdravstvene zaštite. Nepostojanje ažuriranih podataka otežava praćenje socijalno ugroženih grupa, pružanje zaštite i ostvarivanje svih prava koja pripadaju socijalno ugroženom stanovništvu.

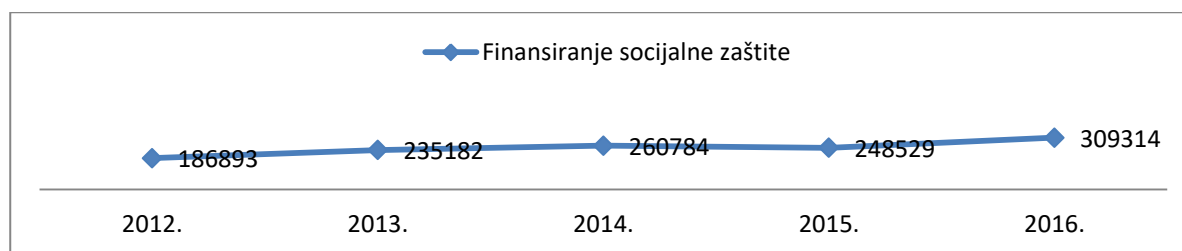
Tabela 11: Struktura socijalne pomoći

Vrsta pomoći	2012	2013	2014	2015	2016	Trend 16/12
stalna novčana pomoć	14	12	9	7	7	50
novčana naknada za pomoć i njegu druge osobe	36	59	72	77	86	239
druga materijalna pomoć	5	5	5	5	5	100
smještaj u drugu porodicu	1	1	1	1	1	100
smještaj u ustanove socijalne zaštite	6	6	6	7	7	117
jednokratne novčane pomoći	110	84	119	59	54	49
zdravstveno osiguranje	5	5	6	7	7	140
kućna njega i pomoć u kući	2	1	0	0	0	0
dječiji dodatak	71	79	81	87	83	117
naknada umjesto plate roditelju koji je u radnom odnosu- porodilje	8	7	10	4	10	125
naknada umjesto plate roditelju koji koja nije u radnom odnosu- porodilje	14	16	14	18	20	143

Izvor: Opština Han Pijesak

Iz tabele vidimo da su određeni vidovi pomoći značajno izmijenjeni u posljednjih pet godina kao što su novčana naknada za pomoć i njegu druge osobe koja je povećana za više od 2 puta, stalna novčana pomoć i jednokratne novčane pomoći koje su u navedenom periodu smanjene za pola, a ostali vidovi pomoći su na približno istom nivou i nije bilo značajnih izmjena. Što se tiče strukture socijalno ugroženih lica i porodica, uglavnom su to stari, nezaposlena lica sa djecom ili bez djece, invalidi, raseljena lica i osobe sa mentalnim poteškoćama. Opština za socijalnu zaštitu trenutno izdvaja oko 10% godišnjeg budžeta. U posljednjih pet godina obim izdvajanja je povećan za 65%, što je prikazano na grafikonu ispod (Grafikon 22).

Grafikon 22: Finansiranje socijalne zaštite iz budžeta opštine

Izvor: Opština Han Pijesak

STANOVANJE

Prema popisu stanovništva (2013) ukupan broj stanova u opštini Han Pijesak je 2100 (obuhvaćeni su stanovi i u individualnom i u kolektivnom stanovanju), ukupne površine 119912 m², što čini prosječnu površinu jedne stambene jedinice od 57,10 m². Jednosobnih stanova je 68, dvosobnih 1526, trosobnih 381, četvorosobnih 91, petosobnih 21, 6 i više soba 13. Intenzitet stambene izgradnje je nezadovoljavajući, u posljednjim godinama nema izgradnje kolektivnih objekata stanovanja, a individualni objekti se grade u zanemarivom broju (do 5 godišnje).

Tabela 12: Struktura stanova prema osnovu korišćenja

Samo za stanovanje	1353
Za stanovanje i obavljanje djelatnosti	4
Samo za obavljanje djelatnosti	1
Za odmor i rekreaciju	5
U vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi	16
Kao drugi stan koji se nalazi u istom objektu	40
Od strane privremeno prisutnog lica	2
Prazan	679

Izvor: RZS RS

Izuzetno nepovoljan podatak se odnosi na činjenicu da je 32% od ukupnog broja stanova prazno, odnosno da se 65% koristi za stanovanje i 3% za ostale namjene. Ukupan broj zgrada je 1327, od toga sa jednim stanom 80%, sa dva stana 13%, sa 3 do 5 stanova 5% i zgrada sa većim brojem stanova ima 2%.

CIVILNA ZAŠTITA I SIGURNOST GRAĐANA

Društvene djelatnosti povezane sa brigom za civilnu zaštitu i sigurnost građana na području opštine Han Pijesak su:

1. Služba civilne zaštite i Odsjek protivpožarne zaštite i spašavanja pri Odjeljenju za opštu upravu Opštine Han Pijesak.
2. Ministarstvo unutrašnjih poslova, Policijska stanica Han Pijesak

Sigurnost građana u kontekstu ove strategije možemo posmatrati u kontekstu lične sigurnosti uzrokovane ljudskim utjecajem kao i prijetnji po sigurnost uzrokovanih prirodnim nepogodama. Kada govorimo o rizicima uzrokovanim ljudskim utjecajem, tu prvenstveno mislimo na kriminalitet i javni red i sigurnost, kao i rizici povezani sa miniranim područjima i požarima koji su izazvani ljudskim faktorom.

Služba civilne zaštite je 2016. godine izradila dokument pod nazivom „Procjena ugroženosti područja opštine Han Pijesak od elementarnih nepogoda i druge nesreće“.

Kriminalitet, javni red i sigurnost

U analizi kriminaliteta dostupni su podaci za posljednje tri godine. Broj krivičnih djela i prekršaja je u malom obimu i stalnom opadanju. U 2016. godini ukupan broj krivičnih djela je 16 i za 50% je manji u odnosu na 2014. godinu. Procenat ukupne rasvjetljenosti je 90%. Ukupan broj prijavljenih prekršaja u 2016. godini je 18 i za 30% je manji u odnosu na 2014. godinu. U strukturi kriminaliteta u svakoj od posmatranih godina počinjeno je po jedno krivično djelo organizovanog i privrednog kriminala, dok sva ostala djela pripadaju kategoriji „ostalih krivičnih djela“, tj. nema registrovanih krivičnih djela u sljedećim kategorijama: krvni delikti, imovinski delikti, narkomanija, trgovina ljudima-prostitucija, maloljetnička delikvencija.

Ugroženost od mina

Prema podacima BHMACH stanje minske situacije na području opštine Han Pijesak je sljedeće:

- Ukupna minska sumnjiva površina je 1.065.096 m² (I kategorija- 738.992; II kategorija- 204.701; III kategorija- 121.403),
- Ukupna proglašena rizična površina je 820.841,80 m², izražena kroz 21 projekat spreman za deminiranje,
- Ukupno deminirano 458.792,20 m² kroz 19 zasebnih sertifikovanih projekata,
- Nema minskih incidenata zabilježenih u bazi podataka.

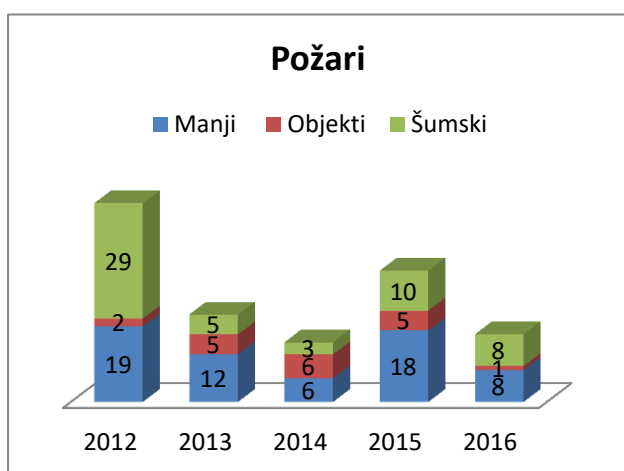
Proglašena rizična površina nalazi se u okvirima ukupne minske sumnjive površine, a smatra se da je broj incidenata veći pošto svi incidenti nisu prijavljeni odjeljenjima BHMACH-a ili drugim službama.

Što se tiče lokacija, uglavnom se radi o perifernim lokacijama i lokacijama koje nisu u civilnoj upotrebi u mjestima Crna Rijeka, Studenac, Krivače i Gođenje.

Ugroženost od požara

Opština Han Pijesak ima organizovanu službu protivpožarne zaštite kao poseban Odsjek pri Opštinskoj upravi u kojem je zaposleno 13 osoba. Protivpožarna zaštita u ovom obimu je organizovana zbog ogromne teritorije opštine koja je pod šumom i rad ove službe se finansira iz naknade od šuma. Vatrogasna jedinica je snabdjevena opremom za gašenje požara uz stalno ulaganje u novu opremu koja se finansira iz sredstava Vatrogasnog saveza RS i Opštine Han Pijesak.

Grafikon 23: Broj i struktura požara

Trenutno raspolažu sa jednim specijalnim putničkim vozilom, 4 vozila tipa radno-vatrogasni i jednim vozilom koje je neispravno. U proceduri je nabavka novog vatrogasnog teškog navalnog vozila. Osim navedenog, ŠG „Visočnik“ ima dobro organizovanu preventivnu zaštitu. U periodu od 30. aprila do 31. oktobra svake godine obezbjeđuje se svakodnevno osmatranje požara sa tri osmatračka mjesta na Žepu, Igrištima i Kapama. Osmatrači su radnici šumskog gazdinstva i snabdjeveni su radio-stanicama za dojavu požara.

Izvor: Opština Han Pijesak

Na području opštine do sada nije bilo požara većih razmjera, a razlog tome su klimatski uslovi i nepostojanje velikih industrijskih postrojenja čime je značajno smanjen stepen ugroženosti. Manji požari su najčešće uzrokovani ljudskim faktorom i uspješno su lokalizovani.

Elementarne nepogode

Kada su u pitanju prirodne nepogode, s obzirom na klimatske i reljefne karakteristike opština Han Pijesak nije ugrožena pojavom poplava, zemljotresa, vjetrova, klizišta niti suša ili grada. Ove prirodne nepogode su se pojavljivale povremeno i u manjem obimu, ali ni jednom nisu imale karakter elementarne nepogode. Jedina elementarna nepogoda od koje postoji ugroženost su snijeg i snježne padavine. Posljednji put je stanje elementarne nepogode od snijega proglašeno u martu 2015. godine. Zaštita i spašavanje od snježnih padavina i snijega je mjera civilne zaštite. U slučaju obilnih snježnih padavina i niskih temperatura Štab za vanredne situacije uvodi određeni stepen pripravnosti i preduzima mjere definisane svojim planovima koje donosi na godišnjem nivou (Plan pripravnosti, Plan mobilizacije, Plan preventivnog djelovanja i Plan hitnog postupanja).

Opština Han Pijesak svake godine izdvaja značajna sredstva za zimsko održavanje lokalnih puteva (u iznosima od minimalno 30.000 KM do 200.000 KM) u zavisnosti od obima i intenziteta padavina. Šumske kamionske puteve po istom osnovu održava ŠG Visočnik, dok magistralne i regionalne puteve održavaju AD „Zvornikputevi“ Zvornik i AD „Romanijaputevi“ Sokolac prema podijeljenim nadležnostima. Zimsko održavanje puteva je na zadovoljavajućem nivou, a čišćenje se u periodima obilnih padavina obavlja prema prioritetima.

CIVILNO DRUŠTVO

Civilno društvo u opštini Han Pijesak čine organizacije osnovane u skladu sa zakonima o udruženjima i fondacijama (na nivou Republike Srpske i BiH). Cjelokupno civilno društvo se u ovom kontekstu može podijeliti u 3 velike skupine: organizacije od posebnog interesa, sportska udruženja i ostala udruženje kao „klasični“ NVO-i. Sa organizacijama civilnog društva Opština Han Pijesak je 2013. godine potpisala Sporazum u cilju formalizacije podrške NVO-ima, a na osnovu zajedničkih vrijednosti koje ostvaruje nevladin i javni sektor, jasne i transparentne procedure međusobne saradnje.

Organizacije od posebnog interesa

Organizacije od posebnog interesa su: Crveni krst, Udruženje penzionera i Boračka organizacija. S obzirom na njihov karakter ova udruženja se finansiraju iz budžeta opštine Han Pijesak kao posebne budžetske pozicije, a nivo sredstava se određuje prema kategoriji troškova za koje se traži finansiranje (plate, materijalni troškovi i režije). Sve tri organizacije djeluju kao opštinske organizacije pod pokroviteljstvom krovne organizacije na nivou Republike Srpske. Organizacije djeluju u skladu sa programskim ciljevima.

Sportske organizacije

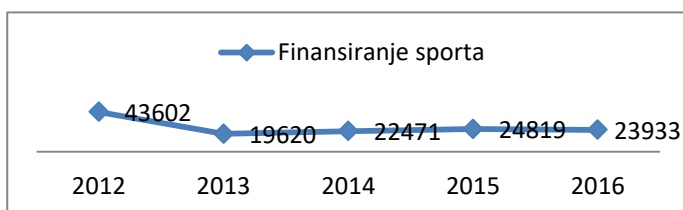
Organizacije koje djeluju na području opštine Han Pijesak, a ujedno su upisane i u registar sportskih organizacija Republike Srpske te na taj način imaju karakter sportskih klubova su Fudbalski klub „Han Pijesak“, Odbojkaški klub „Han Pijesak“, Sportsko-ribolovno društvo „Pištica“, Planinarsko-ekološko društvo „Visočnik“, Hard Enduro Klub, Karate klub „Han Pijesak“, Taekwondo Klub „Ozon“.

SRD „Pištica“, PED „Visočnik“ i Hard Enduro Klub (1. grupa) okupljaju odraslu populaciju i nisu klasični sportski klubovi takmičarskog karaktera- to su udruženja sportsko-rekreativnog karaktera. Svi ostali klubovi (2. grupa) su rekreativnog i takmičarskog karaktera, okupljaju djecu i omladinu u kategorijama pioniri do kadeti, sa izuzetkom Fudbalskog kluba koji ima i selekciju veterana.

Članstvo u klubovima je sljedeće strukture: Odbojkaški klub: Ž 59; Fudbalski klub: M 70; Ž 10; Taekwondo klub: M 15; Ž 12; Karate klub: M 10; Ž 8; *Ukupno 184: M 95; Ž 89*

Treneri: *Ukupno 7: M 5; Ž 2*

Grafikon 24: Izdvajanja za sport iz budžeta opštine

Pravilnikom o finansiranju sporta opštine Han definisani su uslovi i kriterijumi za raspodjelu sredstava planiranih u budžetu opštine za finansiranje sporta. Pravilnik je u primjeni od početka 2017. godine.

Izvor: Opština Han Pijesak

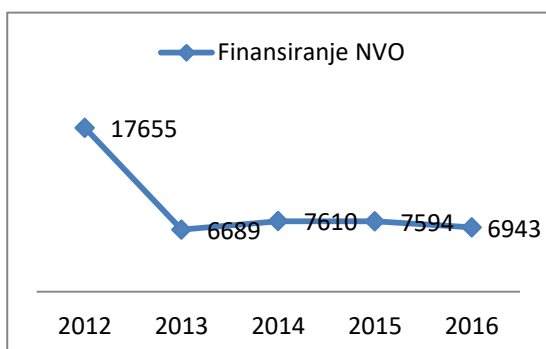
U prethodnim godinama raspodjela sredstava za sport se vršila nakon usvajanja budžeta od strane skupštinske Komisije za sport koja je u skladu sa zahtjevima sportskih klubova vršila dodjelu mini-grantova. Iz budžeta opštine se za finansiranje sporta trenutno izdvaja oko 0,75% od ukupnog budžeta. U odnosu na 2012. godinu finansiranje se smanjilo za 45%.

Nevladine organizacije

U grupu kako smo ih nazvali „klasičnih“ NVO-a spadaju sve ostale organizacije civilnog društva. Prema dostupnim podacima ukupan broj ovih udruženja na području opštine Han Pijesak je 14. I u ovoj grupi organizacija možemo izdvojiti određene podgrupe, kao što su:

1. „Projektna“ udruženja koja su nastala iz potrebe građana da odgovore na određene društvene probleme kroz projektne aktivnosti i namicanje donatorskih sredstava (UG „ARKA“, UG „Feniks“, LAG „Devetak, Omladinski savjet, UG „Bor“). Sva udruženja osim UG „Bor“ su realizovala značajan broj projekata u prethodnom periodu.
2. „Interesna“ udruženja koja se bave zagovaračkim aktivnostima u cilju rješavanja problema i boljeg statusa svojih članova (Udruženje porodica sa 4 i više djece „Svjetlost“, Udruženje drvoprerađivača „Pilane“, Udruženje autoprevoznika, Opštinsko udruženje poljoprivrednih proizvođača, UG „Održivi razvoj sela“, udruženja povratnika sa područja sela Podžeplje i Gođenje – UPP „Zlatno polje“ i UPP „Munja“, Udruženje žena „Romanijski skorup- kajmak“);
3. „Hobistička“ udruženja koja okupljaju članove radi organizacije aktivnosti primarno rekreativnog tipa (Lovačko udruženje „Studena gora“, UG „Fitnes“ i udruženja koja su navedena u 1. grupi sportskih organizacija);

Grafikon 25: Izdvajanja za NVO iz budžeta opštine

Opština Han Pijesak od 2012. godine vrši raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama u skladu sa određenim kriterijima. U 2012. godini dodjela sredstava je vršena na osnovu apliciranih projekata, a od 2014. godine na snazi je odluka kojom je definisano sufinansiranje projekata u iznosu do 20% od ukupnog budžeta projekta ukoliko se isti finansira iz spoljnih izvora, kao i dodjela tehničkog granta u iznosu od 200 KM.

Izvor: Opština Han Pijesak

Kao što se vidi iz grafikona obim podrške nevladinom sektoru je na skromnom, zanemarljivom nivou finansiranja od manje od 0,3% od ukupnog budžeta opštine.

Zaključak:

Posljedice lošeg ekonomskog stanja i negativnih demografskih trendova reflektuju se negativno i u domenu društveno-socijalnih uslova života. Broj stanovnika je uslovio nedovoljnu alokaciju budžetskih sredstava sa viših nivoa vlasti i neadekvatnu organizaciju društvenih službi shodno stvarnim potrebama stanovništva, tako da su sve javne službe koncentrisane u centru mjesta. Strateški izazov za opštinu Han Pijesak predstavlja unapređenje rada javnih službi/ustanova, poboljšanje materijalnih i organizacionih kapaciteta radi pružanja što kvalitetnijih usluga građanima i opstanak javnih službi na području opštine, prije svega Doma zdravlja koje se suočava sa ogromnim finansijskim poteškoćama i Narodne biblioteke koja posjeduju značajnu kulturnu baštinu, a radi u potpuno neuslovnim prostorijama.

Organizacija javnih službi je adekvatna i zadovoljavajuća u domenu civilne zaštite i sigurnosti građana i u narednom periodu je potrebno održati uspostavljeni nivo u ovoj oblasti.

Civilno društvo (udruženja građana) je relativno razvijeno i heterogeno i obuhvata više sportske organizacije nego klasična udruženja građana. Opština je u prethodnom periodu uložila napore za uspostavljanje partnerstava sa civilnim sektorom, koje je rezultiralo s nekoliko značajnih projekata. Strateški izazov predstavlja jačanje kapaciteta civilnog sektora da bude ravnopravan partner i

saradnik u procesima integrisanog lokalnog razvoja, da bude aktivan učesnik u kreiranju i sprovođenju javnih politika kroz procese javnih konsultacija. Značaj civilnog sektora se ogleda u njegovom zalaganju za određene društvene kategorije koje predstavlja i mogućnosti da sveobuhvatno pristupi identifikaciji i rješavanju problema populacije koju zastupa čak iako se radi o zastupanju interesa privatnog sektora (npr. poljoprivrednici, drvoprerađivači) jer osim ekonomske, obuhvata i socijalnu kategoriju zajedničkog djelovanja i zastupanja širih interesa.

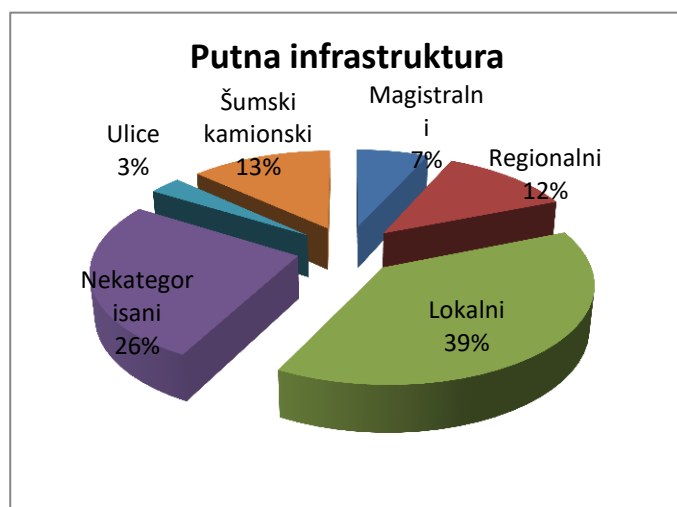
Generalni zaključak je da odgovorna lokalna samouprava u procesu planiranja lokalnog ekonomskog razvoja mora da integriše i društveno-socijalnu komponentu razvoja. Opština Han Pijesak, suočena sa negativnim demografskim promjenama, kao što su negativan prirodni priraštaj, niska stopa nataliteta i starenje stanovništva, mora što hitnije da sprovede više mjera u različitim oblastima života - obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvu i socijalnoj zaštiti, stanovanju, zaštiti porodice, borbi protiv siromaštva itd.

3.1.6. STANJE JAVNE INFRASTRUKTURE I JAVNIH USLUGA

SAOBRAĆAJNA INFRASTRUKTURA

Područjem opštine Han Pijesak prolazi dio magistralnog puta M-19 Sarajevo-Han Pijesak -Zvornik, koji predstavlja jednu od najznačajnijih putnih veza istočnog dijela RS, odnosno BiH sa Republikom Srbijom. Osim magistralnog puta M-19, na području opštine Han Pijesak se nalazi i regionalni pravac R-467, Han Pijesak-Olovo i putni pravac Han Pijesak - Gođenje - Žepa, koji je prije 10 godina proglašen regionalnim pravcem. Ukupna dužina magistralnih i regionalnih puteva na području opštine Han Pijesak iznosi 60,3 km. Na području opštine Han Pijesak postoje i lokalni putevi, šumsko-kamionski i nekategorisani putevi. Ukupna dužina lokalnih puteva je 120,70 km, nekategorisanih 83,35 km i ulica 9,6. Dužina šumsko-kamionskih puteva je 42 km.

Grafikon 26: Putna infrastruktura- struktura

Većina lokalnih puteva je asfaltirana, dok su bez asfaltnog zastora samo čisti šumski putevi. Od ukupne dužine puteva asfaltirano je 163,80 km ili 51%, dok je neasfaltirano 154,2 km ili 49%. Pokrivenost putnom infrastrukturom iznosi oko 90 km/100 km², što je blizu prosjeka razvijenih zemalja (koji iznosi 100-150 km/100 km²) i kada se uzme u obzir da se radi o planinskom i slabo naseljenom području može se konstatovati da je putna struktura relativno dobro razvijena.

Izvor: Opština Han Pijesak, ŠG „Visočnik“

TEHNIČKA INFRASTRUKTURA

Telekomunikacije

Telekomunikacione usluge na području opštine Han Pijesak obavlja preduzeće „Telekomunikacije RS“ AD Banja Luka (komercijalni naziv: m:tel). U oblasti mobilne telefonije postoje još dva operatera: BH Telekom i ERONet, a za bežični Internet ZONA DASTO Semtel. Skoro sve usluge koje nudi m:tel dostupne su korisnicima Han Pijeska. Širenjem CLL mreže (tzv. seoskih telefona-pokrivanje ruralnih područja bez kablovske mreže) ostvarena je velika pokrivenost čitave opštine, a time i mogućnost posjedovanja telefonskog priključka, istina sa slabijim, nesigurnijim kvalitetom (rade na bazi sopstvenog napajanja) i sa manje mogućnosti.

Elektroenergetska infrastruktura

Opština Han Pijesak se napaja električnom energijom iz jednog pravca preko kV dalekovoda HE Vlasenica- ČTS 35/10 kV Han Pijesak. Dužina elektromreže na visokom naponu je 118 km, a na niskom naponu je 148 km. U periodu 2012-2016. godine rekonstruisano je 5,2 km mreže na visokom naponu i 18,2 km mreže na niskom naponu. U navedenom periodu nije bilo dogradnje elektromreže.

Broj potrošača:

1. Domaćinstava	1763
2. Komunalni potrošači	154
3. Velepotrosači	12

Najveći nedostatak elektrodistributivne mreže na području opštine Han Pijesak je napajanje iz samo jednog pravca, što u zimskim mjesecima, zbog prekida dalekovoda usljed sniježnih padavina, dovodi do nestanaka struje, koji su u nekim godinama trajali po nekoliko dana. Elektrifikacijom su obuhvaćeni svi javni i privatni potrošači, osim nekoliko objekata/lokacija potencijalnog povratka koje su planirane u narednom periodu.

KOMUNALNA INFRASTRUKTURA I USLUGE

Komunalne usluge na području opštine Han Pijesak pruža JKP „Kraljeva Gora“ d.o.o Han Pijesak. Preduzeće je osnovano 2015. godine nakon sprovedenog stečajnog i likvidacionog postupka nad bivšim preduzećem JKP „Javor“. Jedino je preduzeće te vrste na području opštine a pruža sljedeće komunalne usluge: odvoz smeća, održavanje kanalizacije i snabdijevanje vodom. Veći dio finansijskih sredstava obezbjeđuje putem granta od Opštine. Jedan dio sredstava je sopstveni prihod ovog preduzeća, koji ono ostvaruje naplatom vode i odvoza smeća.

Vodovod

Han Pijesak ima organizovano snabdijevanje vodom od sredine XX veka kada je za potrebe naselja i velike kasarne kaptirano glavno izvorište. Organizovano odvođenje otpadnih i kišnih voda je započelo osamdesetih godina. Vodovodni sistem čine dva izvorišta sa crpnim stanicama i hlorsanjem, prosječnog kapaciteta ~30 l/sec (minimalnog 17 l/sec), tri rezervoara i dvije prekidne komore ukupne zapremine 1210 m³. U sistemu su potisni cjevovodi od izvorišta tj. crpnih stanica do rezervoara, ukupne dužine 12843 m, i distribuciona mreža. Prosječno se godišnje plasira 30 l/sec ka 2.218 stanovnika (900 domaćinstava) i 68 potrošača u privredi.

Tabela 13: Sistem snabdijevanja vodom

Opis	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Br. kilometara vodovodne mreže na području opštine	29024	29024	29024	29024	29024
Nivo investicija u održavanje vodovodne infrastrukture u BAM	4500	2947	398	8611	10524
Br. potrošača vode sa javnog vodovoda	2195	2071	2053	2138	2218
% gubici vode	90%	90%	90%	80%	70%
Potrebe l/s	9.43	9.43	10,15	10,15	10,3
Br. domaćinstava u opštini bez priključka na vodovod	20	15	10	0	0
Br. domaćinstava u opštini koji koriste vodu iz lokalnih sigurnih/kontroliranih vodovoda	700	750	800	900	900
% domaćinstava u opštini koji imaju kvalitetno regulisano vodosnabdijevanje pitkom vodom	60%	65%	70%	80%	80%
Br. domaćinstava u opštini koji nemaju pristup vodovodu	150	150	150	150	150
Prosječna cijena m ³ vode	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
% naplate usluga vodosnabdijevanja	40%	40%	60%	80%	90%

Izvor: JKP „Kraljeva Gora“ d.o.o. Han Pijesak

Vodovodni sistem Han Pijesak podmiruje potrebe za vodom sva naselja Han Pijesak, Japaga, Vikend naselje, Bukova glava, Ljeskovac, Mironja, Džimirje i Mrkalji. Na vodovod je priključeno 2.218 stanovnika.

Osnovni uzrok problema u vodosnadbijevanju (ogromni gubici vode i neispravna voda za piće) je dotrajala sekundarna vodovodna mreža, zagađenje vode u vodovodnoj mreži izagađenje podzemnih voda. Prioritet opštine Han Pijesak u domenu vodosnadbijevanja je sanacija sekundarne vodovodne mreže i tretman zagađenja na izvoru šteta.

Kanalizacija

Na fekalnu kanalizaciju je priključeno ~30% od onih koji su priključeni na javni vodovod, i to: 250 domaćinstava i 70 pravnih lica. Fekalnu vodu sakuplja kanalizaciona mreža ukupne dužine ~2 km. Postoji i kišni kolektor dužine 2 km. Prečišćavanje otpadne vode trenutno ne postoji. Izliv sakupljene otpadne vode je u jamu u šumi. Domaćinstva koja nisu priključena na fekalnu kanalizaciju ispuštaju otpadnu vodu u septičke jame, koje su pretežno propusne. Kišnica koju sakupljaju kišni kolektori se takođe izliva u šumi.

Grafikon 27: Pokrivenost kanalizacionom mrežom

Fekalna kanalizacija postoji samo u gušće naseljenom dijelu grada Han Pijeska i to samo tamo gde postoje uslovi za gravitaciono tečenje otpadne vode. Fekalna kanalizacija je nerazvijena, a prečišćavanja otpadne vode nema.

Izvor: JKP „Kraljeva Gora“ d.o.o. Han Pijesak

KP Kraljeva gora ne posjeduje vozilo za pražnjenje septičkih jama i čišćenje kanalizacionih cijevi. Kišna kanalizacija nije izgrađena u mjeri koja je potrebna. Nema planske i projektne dokumentacije i sredstava za planski razvoj odvođenja i prečišćavanja otpadne vode.

Svi objekti, pumpne stanice, vodovodna i kanalizaciona mreža su vlasništvo Opštine Han Pijesak koji su dati JKP „Kraljeva Gora“ d.o.o. na upravljanje, održavanje i korišćenje.

Grijanje

Veliki problem ove opštine predstavlja neriješen sistem toplifikacije. S obzirom na duge zime i niske temperature, grejni period počinje već u septembru, a završava se ponekad i krajem maja. Osim tri ostrvska sistema centralnog grijanja (jedan koji pokriva Osnovnu i Srednju školu, Dom kulture i zgradu Skupštine opštine, drugi koji pokriva direkciju ŠG „Visočnik“ i stambenu zgradu koja se nalazi pored direkcije i treći koji pokriva Dom zdravlja), ostalo su individualni sistemi lokalnog i centralnog grijanja, uglavnom na čvrsto gorivo- bukovo drvo ili ugalj, što izaziva relativno veće troškove u odnosu na sistem toplifikacije koji bi pokrивao šire gradsko naselje opštine Han Pijesak, posmatrano u dugom roku.

Groblja

Gradsko groblje u opštini Han Pijesak se nalazi u naselju Bogaz. Groblje nije uređeno i nema organizovanog upravljanja grobljem. Groblje se prostire na površini 6049 m². U toku 2016. i 2017. godine Opština je izgradila parking prostor pored groblja ukupne površine 1650 m². U 2017. godini planirana je izrada projektne dokumentacije za uređenje gradskog groblja i kupovina zemljišta radi proširenja. Namjera je da se nakon ovih realizacije ovih aktivnosti upravljanje grobljem ustupi JKP „Kraljeva Gora“. Osim gradskog groblja, svako selo ima jedno ili više groblja – ukupno 41 (ukupna površina 63.053 m²).

Parkiranje i javna rasvjeta

Opština Han Pijesak u urbanom dijelu raspolaže sa oko 150 parking mjesta. Privatni parkinzi se nalaze oko zgrada kolektivnog i individualnog stanovanja. U opštini nije uspostavljena naplata parkinga.

Izgradnja i održavanje javne rasvjete je u nadležnosti Opštine. U poslednjih 10 godina izvršeno je značajno ulaganje u javnu rasvjetu pa je sada pokriven gradski centar i sva prigradska naselja do 2 km (Japaga, Bukova Glava i Vikend naselje). Pokrivenost stanovništva javnom rasvjetom je oko 50%. Za održavanje javne rasvjete (popravke i zamjena) se na godišnjem nivou izdvaja oko 7.000 KM, a za

električnu energiju oko 50.000 KM, što čini ukupan trošak za funkcionisanje javne rasvjete 57.000 KM ili oko 2% od ukupnog budžeta.

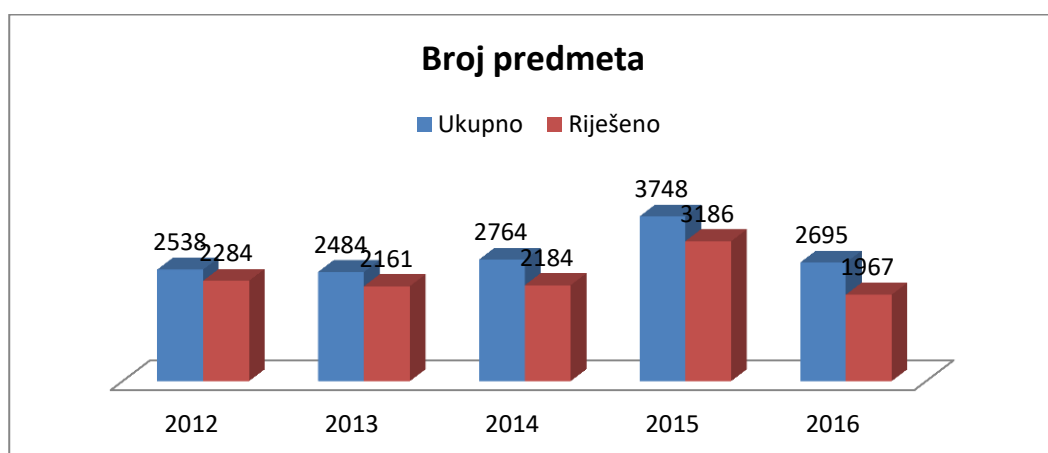
STANJE ADMINISTRATIVNIH USLUGA LOKALNE SAMOUPRAVE

Pružanje administrativnih usluga

Prijem i obrada zahtjeva fizičkih i pravnih lica organizovani su najvećim dijelom putem protokola/pisarnice u sklopu Odjeljenja za opštu upravu. Putem oglasne ploče i zvanične internet stranice Opštine Han Pijesak pružaju se informacije građanima. Opština nije uvela sistem upravljanja kvalitetom u skladu sa međunarodnim standardima ISO 9001-2000, iako je 2009. godine pokrenut proces i nakon toga zaustavljen.

Predmeti se rješavaju brzo i u zakonskom roku, ukoliko su zahtjevi kompletni. Procenat rješenosti zahtjeva trenutno je 73% i ima trend vremenskog smanjenja, što direktno zavisi od prirode predmeta koji se rješavaju i učešća stranki u postupku u smislu kompletiranja dokumentacije.

Grafikon 28: Broj predmeta u opštinskoj upavi

Izvor: Opština Han Pijesak

Tehnička i kadrovska opremljenost

U pogledu informatičke opremljenosti opština je opremljena potrebnom informatičkom opremom za normalno funkcionisanje i rad opštinske uprave. Veća ulaganja su izvršena 2012. i 2015. godine kada je nabavljen veći broj računara i licenciranih softvera. Ukupno ulaganje u posljednjih pet godina iznosi 30.000 KM i trenutno su u funkciji 32 računara, koji su umreženi i povezani na zajednički server i internet. Opštinska uprava posjeduje softvere za finansije (Finova) i matični ured (Centralni informacioni sistem za obradu podataka i čuvanje drugog primjerka matičnih knjiga). Posjeduje službenu internet stranicu za informisanje građana.

Vozni park opštinske uprave (ne uključujući vatrogasnu jedinicu) čine dva vozila (putnički automobil Volkswagen Passat (2005) i putnički automobil Lada Niva (2009), terensko vozilo). Postojeći vozni park Opštine zadovoljava osnovne potrebe i funkcionalnost rada.

Najveći nedostatak u pogledu tehničke infrastrukture ogleda se u nepostojanju šalter-sale.

U skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, u okviru Opštinske uprave postoje sljedeće organizacione jedinice sa brojem zaposlenih (u zagradi):

- Odjeljenje za opštu upravu (14)
  - Odsjek za protivpožarnu zaštitu i spasavanje(13)
- Odjeljenje za privredu, finansije i društvene djelatnosti, (6)
  - Odsjek za finansije i trezor(5)
  - Odsjek za inspekcijske poslove(7)
- Stručna i tehnička služba Skupštine i Načelnika opštine(8)

U opštinskoj upravi Han Pijesak zaposleno je ukupno 56 radnika, od kojih je 29 žena i 27 muškaraca. Broj funkcionera je 3, službenika 32, tehničkog i pomoćnog osoblja 21. Kvalifikaciona struktura zaposlenih u potpunosti odgovara uslovima definisanim Pravilnikom.

Tabela 14: Kvalifikaciona struktura zaposlenih

Stepen stručne sprema	broj
Magistri nauka (300 ECTS)	1
Visoka školska sprema (240 ECTS)	16
Viša školska sprema (180 ECTS)	6
Srednja stručna sprema	22
Visokokvalifikovani radnici	1
Kvalifikovani radnici	7

Izvor: Opština Han Pijesak

Mjesne zajednice

Opština je teritorijalno podijeljena na 5 mjesnih zajednica: MZ Han Pijesak, MZ Pjenovac, MZ Mrkalji i Džimirje, MZ Rijeke i MZ Podžeplje. Predsjednici mjesnih zajednica su 4 muškarca i jedna žena. MZ Han Pijesak ima 7 aktivnih članova savjeta MZ, dok ostale MZ imaju po pet aktivnih članova. Mjesnim zajednicama je ukinuta pravna samostalnost 2004. godine, ne posjeduju adekvatan kancelarijski prostor niti informatičku opremu.

Stručni saradnik za mjesne zajednice u Opštinskoj upravi saraduje sa predstavnicima MZ i pruža im pomoć u obavljanju svih administrativno-tehničkih poslova.

Zaključak:

Što se tiče saobraćajne infrastrukture, može se reći da je ona generalno dobra, uz potrebu za stalnom popravkom i održavanjem. U nadležnosti lokalne samouprave su izgradnja i održavanje lokalnih i nekategorisanih puteva, gdje se svake godine iz budžeta izdvajaju značajna sredstva za čišćenje i održavanje ovih puteva.

U pogledu infrastrukture koja nije u nadležnosti opštine stanje je sljedeće: telekomunikacije su dobro razvijene i razvijaju se u skladu sa trendovima za cijelo područje koje pokriva davalac telekomunikacionih usluga i ne predstavljaju barijere u domenu implementacije strategije; elektroenergetska infrastruktura ima nedostatak u pogledu snabdijevanja samo iz jednog pravca, što za posljedicu ima višednevne nestanke struje u slučajevima većih kvarova, a redovne prekide u (2-3 puta godišnje) prilikom redovnih remonta i održavanja, što u potpunosti blokira život i privredne aktivnosti na području opštine. Strateški izazov predstavlja iznalaženje mogućnosti sa nadeležnom elektrodistribucijom da se opština snabdijeva iz još jednog pravca napajanja električnom energijom.

Opština Han Pijesak već duži niz godina ima neriješeno pitanje vodosnabdijevanja i odvodnje otpadnih voda. Stanje komunalne infrastrukture je veoma loše i u tom pogledu strateški izazov, ali i zadatak lokalne samouprave u čijoj je nadležnosti rješavanje ovih problema, je sanacija sekundarne vodovodne mreže, izgradnja kanizacionog sistema radi stvaranja osnovnih socijalnih uslova u pogledu sanitarno-higijenskih uslova života, redovnog snabdijevanja vodom, zaštite životne sredine i uslova za razvoj turizma.

Ostale javne usluge su na relativno zadovoljavajućem nivou i u narednom periodu treba obezbijediti redovno održavanje, nadogradnju sistema i podizanje opšteg kvaliteta pružanja javnih usluga.

Opštinski organ uprave posjeduje tehničke i kadrovske kapacitete za relativno dobro pružanje usluga fizičkim i pravnim licima. Strateški izazov lokalne samouprave je unapređenje rada lokalne administracije uvođenjem standardizacije u poslovanju (ISO, BFC i slično), pojednostavljenja administrativnih procedura, daljim unapređenjem mehanizama transparentnosti i participacije, kao i unapređenje tehničke infrastrukture posebno u domenu izgradnje adekvatne šalter-sale.

3.1.7. STANJE ŽIVOTNE SREDINE- EKOLOGIJA

Opština Han Pijesak je uz finansijsku podršku UNDP-a kroz program MDG-F izradila Lokalni ekološki akcioni plan (LEAP) za period 2012-2018. godina. LEAP-om je detaljno obrađeno stanje životne sredine i definisane aktivnosti na unapređenju zaštite životne sredine kroz Mjere i Akcioni plan implementacije.

STANJE VAZDUHA

Na području opštine Han Pijesak ne postoji monitoring stanica na kojoj bi se vršilo mjerenje kvaliteta vazduha. Stanje monitoringa kvaliteta vazduha je na dosta niskom nivou u cijeloj RS (postoje određena praćenja i mjerenja kvaliteta vazduha u Banja Luci, Bijeljini i Gradišci), a još uvijek nije uspostavljen katastar zagađivača i katastar emisija u vazduh. Kao potencijalni zagađivači vazduha na području opštine su: izduvni gasovi iz saobraćaja, emisije iz ložišta i emisije iz tehnoloških procesa. Zbog karaktera potencijalnih zagađivača ne postoji ozbiljna opasnost po zagađenje vazduha. Identifikovani potencijalni zagađivači su: vozila u saobraćaju, 4 kotlovnice koje ukupno godišnje troše oko 550 tona uglja i privredni subjekti (pilane-13, klaonica i fabrika za preradu mesa, preduzeće za preradu sirove kože, tri benzinske pumpe, kamenolom i AD za poljoprivredno stočarsku proizvodnju).

STANJE VODNIH RESURSA

Što se tiče hidroenergetskih potencijala, opština ne raspolaže sa značajnim vodnim resursima, radi se o nekoliko manjih rječica i potoka. Opština Han Pijesak, kao i samo naselje, smještena je na vododjelnici između slivova rijeka Drine i Bosne. U slivu rijeke Drine nalazi se rječica koja nosi naziv Rijeka, čiji se tok formira od Širokog vrela, Velike Komnice i Male Komnice, od jačih izvora, te većeg broja manjih izvora koji izviru iz podnožja Velikog i Malog Žepa. U slivu rijeke Bosne izvire i teče nekoliko rječica, i to: Bjesnica, Krivača, Varošnica i Pištica, koje u mjesnoj zajednici Pjenovac formiraju rijeku Stupčanicu. Ukoliko sušni period traje duže, i ove rječice presuše.

Emisije otpadnih voda

Emisije otpadnih voda iz komunalnih izvora

Ova vrsta otpadnih voda potiče uglavnom iz domaćinstava i privrednih subjekata. Adekvatno prikupljanje otpadnih voda se ne vrši zbog veoma stare kanalizacione mreže i neizgrađenog kanalizacionog sistema. Trenutno postoje samo dva kanalizaciona kolektora sa septičkom jamom, kapaciteta 150-200 m³, koji su u veoma lošem stanju. U naseljima koja nisu pokrivena kanalizacionom mrežom izgrađene su septičke jame, kao prelazno rješenje. Većina jama nije izgrađena prema higijenskim standardima, tako da ne obezbjeđuju prečišćavanje voda prije ispuštanja u podzemlje.

Emisije otpadnih voda iz industrijskih izvora

Najbrojniji privredni subjekti u opštini su pilane, kod kojih nastaju oborinske i sanitarne otpadne vode, a koje se u konačnici skupljaju u septičkim jamama. Manipulativne površine oko objekata su uređene samo kod 5 (pet) pilana i kod njih su izgrađeni taložnici. Preostale pilane imaju obavezu da u periodu važenja ekološke dozvole uredе manipulativne površine, izgrade taložnike, separatore masti i ulja, te potom da vrše analizu uzoraka ispuštene prečišćene otpadne vode. Rezultati ispitivanih parametara se nalaze ispod maksimalno dozvoljenih vrijednosti koje su određene propisima.

Emisije iz poljoprivrednih djelatnosti

Na području opštine nije razvijena ratarska poljoprivredna proizvodnja, tako da nema velike upotrebe vještačkog đubriva. Stanovništvo se uglavnom bavi stočarstvom, a nastalo stajsko đubrivo se koristi za đubrenje privatnih vrtova i bašti. Objekti za odlaganje stajskog đubriva nisu izvedeni na način da su vodonepropusni, a čišćenje i održavanje istih je isključivo u nadležnosti farmera-vlasnika istih. Podaci o emisijama iz poljoprivrednih djelatnosti na području opštine Han Pijesak trenutno ne postoje.

Kvalitet voda

Kvalitet površinskih voda

Podatke o kvantitativno-kvalitativnim karakteristikama površinskih voda na području opštine Han Pijesak, Agencija za vode ne posjeduje, obzirom da vodotoci na teritoriji opštine nisu obuhvaćeni monitoringom površinskih voda koji se godišnje redovno provodi u RS.

Kvalitet podzemnih voda

Podaci o kvalitetu podzemnih voda, a koje se zahvataju na izvorištu Štekavac su trenutno jedino dostupni. Fizičke karakteristike podzemnih voda, koje se zahvataju na izvorištu Štekavac, ispitivane su prilikom svih dosadašnjih analiza. Vrijednost pH za sve analizirane uzorke bila je u granicama vrijednosti za blago bazne vode i iznosi 7,62.

Imajući u vidu raspored i regionalni razvoj vodonosnika, kao i rezultate hemijskih analiza, može se tvrditi da se radi o vodama hidrokarbonatne klase, kalcijumsko – magnezijumsko - natrijumsko + kalijumskog tipa.

Takođe, uočeno je povećanje mutnoće vode poslije obilnijih padavina, što je direktna posljedica tipa izdani u okviru koje je formirano izvorište Štekavac. Podatke o kvalitetu ostalih podzemnih voda na području naše Opštine, Agencija za vode ne posjeduje, obzirom da se monitoring podzemnih voda ne sprovodi u RS.

Kvalitet vode na izvorištima i vodovodnom sistemu

Na području opštine Han Pijesak, u MZ Pjenovac, postoji izvorište Štekavac koje je trenutno uključeno u javni sistem vodosnabdijevanja. Drugo izvorište Kraljeva gora, uključeno u sistem vodosnabdijevanja, nalazi se na području opštine Vlasenica. Mikro-biološka i fizičko-hemijska kontrola kvaliteta pitke vode se ne vrši u Han Pijesku. Uzorci sirove i vode za piće se uzimaju i kontrolišu od strane Instituta za javno zdravlje Istočno Sarajevo jednom mjesečno, a velika hemijska analiza se radi jednom godišnje. Sudeći po rezultatima analiza, kvalitet sirove vode i vode plasirane ka potrošačima je nestabilan čemu je uzrok česta pojava mutnoće u sirovoj vodi i odsustvo odgovarajućeg tretmana na lokalitetu Štekavac.

U opštini Han Pijesak tokom 2016. godine izvršeno je ukupno 52 analize vode za piće različitog obima, od toga je bilo 35 ispravnih i 17 neispravnih uzoraka.

Kada je u pitanju kvalitet vode za piće iz vodovodne mreže, uzorci se zahvataju u centru grada, u Vikend naselju, Bukovoj glavi i na izvorištima. Do pojave bakterija u vodi u mreži dolazi samo kada ne radi instalacija za hlorisanje, što je isključivo u vrijeme prekida napajanja električnom energijom, i u periodima velike mutnoće vode iz Štekavca. U nekim uzorcima u gradu je konstatovano prisustvo bakterija Eschericia coli i Enterococcus. Broj uzoraka sa ovim bakterijama u jednoj godini je ~10. U uzorcima koji se zahvataju iz cjevovoda koji plasiraju vodu samo iz Kraljeve gore se ne nalaze bakterije i nema vidne mutnoće. Hemijska ispravnost vode je prisutna tokom cijele godine sa oba izvorišta.

STANJE ZEMLJIŠTA

Fizički gubitak zemljišta

Nema pojave intezivne erozije zemljišta, mada postoje bujice, odnosno bujični tokovi. Ukupna površina vodnog zemljišta je 0,042 km², što čini 0,01 % od ukupne površine Opštine.

Kontaminacija teškim metalima i ostalim hemijskim agensima

U toku 1995. god. NATO snage su bombardovale kasarnu JNA, smještenu u naselju Bogaz, i od tada postoji sumnja da je to područje kontaminirano. Međutim, nikad nije vršeno ispitivanje zemljišta sa tog područja, odnosno ne postoji zvanična informacija o tome. Broj oboljelih od malignih bolesti povećan je u odnosu na period prije rata, međutim to nije dovoljno da bi se moglo tvrditi da je to područje kontaminirano.

Zdravstveno stanje zemljišta

Nisu dostupne informacije da li su vršena ispitivanja zdravstvenog stanja zemljišta na području opštine Han Pijesak.

BIODIVERZITET

Šume su najznačajniji prirodni resurs opštine Han Pijesak. Područje opštine Han Pijesak predstavlja jedno od najbogatijih područja šumama kao prirodnim resursom, ne samo u Republici Srpskoj nego i u BiH.

Prirodna područja

Na području opštine Han Pijesak nalaze se sljedeća prirodna područja, odnosno površine visoko vrijednih zaštićenih šuma:

1.	KUSAČE	(zajednica jele i smrče)	93,29 ha
2.	RADOJEVAC	(zajednica jele i smrče)	52,90 ha
3.	TRESETIŠTE NA KRAMU	(zajednica bijelog bora i maljave breze)	10,00 ha
4.	KUSAČE	(grupa stabala gorskog javora)	46,72 ha
5.	KAMENOLOM „PODŽEP	(duglazija)	0,50 ha
6.	ZAŠTITNE šume na strmim terenima		149,48 ha

Kada su u pitanju vrste šuma Hanpjesačkog šumskoprivrednog područja, radi se o mješovitim šumama jele, smrče i bukve sa bijelim borom, u koje je uprskan i planinski javor, a koje pripadaju visoko-ekonomskim šumama sa prirodnom obnovom. Vještačko pošumljavanje sadnjom sadnica vrši se u zanemarljivom obimu zbog nedostataka površina za pošumljavanje. U predmetnim šumama prisutno je veoma kvalitetno prirodno podmlađivanje sastojina.

Pored visokokvalitetnog drveća, u šumama se nalaze i različite vrste divljači, ljekobilja, jestivih gljiva i drugih zaštićenih i rijetkih vrsta biljaka.

Divljač

- stalno zaštićeni su: vjeverica, mala lasica, velika lasica-hermelin, vidra, orao zmijar, škanjac mišar, jastreb kokošar, kobac ptičar, sova buljina (velika ušara), sova šumska, ćuk obični, jarebica šumska-lještarka (koka), gavran
- lovostajem zaštićeni su: mrki medvjed, srna obična, zec, golub grivnjaš, golub dupljaš, grlica, jarebica-šumska lještarka (pijevac)
- nezaštićeni su: vuk, divlja mačka

Ljekobilje

Na području opštine nalazi se sljedeće ljekobilje: (kantaron, divlji luk-srijemuž, hajdučka trava, majčina dušica, lazarkinja, divlja kupina, divlja malina, smreka, glog, kičica, divlja lijeska i velebilje-bunika).

Jestive gljive

Na području opštine nalaze se sljedeće jestive gljive: vrganj, pravi vrganj, proljetni vrganj, crni vrganj, jestiva krasnica, lisičarka, bukovača, mlječnica, biserka, bijela sunčanica.

Rijetke i zaštićene biljke

Na području opštine nalaze se sljedeće endemske, rijetke, zaštićene i ugrožene vrste drveća, grmlja i zeljastog bilja: gorski javor, gorski brijest, crni grab, crni trn, divlja jabuka, divlja kruška, divlja trešnja, jarebika, zelena joha, tisa, planinski (grčki) javor, cvjetna breza, duglazija, božikovina, omelika, vimenjak, zavrata bijela, perunika tankolisna, borovnica, slatka paprat, srijemuš, pančićeva omorika, jelenski jezik, evropski ariš, crni bor.

Biljke koje su prisutne, a zabranjene su za sječu, su: tisa, zelena joha, divlja kruška, divlja trešnja, jarebika, božikovina.

UPRAVLJANJE OTPADOM

JKP „Kraljeva Gora“ odvozi otpad na gradsku komunalnu deponiju na lokaciji Mekote, udaljenu 4,5 km od centra Han Pijeska. Organizovanim sakupljanjem komunalnog otpada obuhvaćeno je 1715 korisnika. Procenat pokrivenosti je za domaćinstva 30% (urbani dio i prigradska naselja), a za pravna lica 90%. Deponija ne zadovoljava osnovne sanitarne uslove, nije spriječen pristup neovlaštenim licima do deponije, niti je podnesen Plan prilagođavanja upravljanja otpadom, što je jedna od obaveza prema Zakonu o upravljanju otpadom. Do deponije, koja je smještena u vrtači u šumskom pojasu, vodi šumski makadamski put. U blizini nema postojećih vodotoka, niti naseljenih mjesta.

Postojeći broj kontejnera ne zadovoljava potrebe stanovništva pa se javljaju divlje deponije u prigradskim naseljima. U ruralnim zonama ne postoji organizovan odvoz otpada. Divlje deponije se javljaju na mjestima koja nisu obuhvaćena uslugom sakupljanja i odvoženja komunalnog otpada. U posljednjih nekoliko godina značajno je smanjen broj divljih deponija, u 2016. godini broj divljih deponija je 5 što je smanjenje od 65% u odnosu na 2012. godinu kada ih je bilo 14. Aktivnosti na smanjenju divljih deponija provode JKP „Kraljeva Gora“ d.o.o. i ŠG „Visočnik“. Na području opštine ne postoje uređene i natkrivene niše za odlaganje otpada. Kontejneri su postavljeni u blizini objekata za stanovanje, javnih ustanova, institucija, organizacija i trgovinskih i zanatskih radnji. Trenutno se otpad ne sakuplja iz ruralnih područja zbog razuđenosti područja i nemogućnosti da se pokriju troškovi. U planu JKP „Kraljeva Gora“ d.o.o. je da u budućem periodu uvede sistem primarne selekcije otpada u koji bi uključili i ruralna područja (apliciran je projekat putem IPA CBC Srbija-BiH).

STANJE GRADSKOG ZELENILA

Na prvi pogled Han Pijesak ostavlja dojam grada punog zelenila. To je posljedica činjenice da je u okruženju visokokvalitetne crnogorične šume, a što je posljedica geomorfologije i nadmorske visine 1100 m.n.v. i s razlogom daje epitet zračne banje. Međutim, u samom gradskom centru, ima vrlo malo uređenih zelenih površina. U samom centru postoji Centralni gradski park površine 0,52 ha koji je djelimično uređen, i ta površina je premala da bi pripadala grupi parkova. Prema urbanističkoj nomenklaturi parkovima se smatraju zelene površine preko 2,0 ha, a sve koje su ispod te granice se smatraju skverovima.

Na južnoj strani hotela „Gora“ (koji je privatizovan) nalazi se zelena površina koja takođe nije uređena a ima svoj potencijal, njena površina je 0,6 ha tako da i ona ne pripada parkovskoj grupi. U ulici Aleksandra Karađorđevića nalazi se kompleks Aleksandra Karađorđevića ukupne površine oko 4,0 ha. Ovaj kompleks je obrastao biranim vrstama visokog crnogoričnog i listopadnog rastinja svih kategorija, i predstavlja značajan fond kvalitetnog zelenila. Ovaj kompleks posjeduje sve atribute gradskog parka i trebalo bi ga u tom smjeru i planirati. Na padinama Boračkog brda gdje se nalazi fudbalsko igralište, spomenik iz NOR-a, pravoslavna crkva, postoji nešto kultivisanog zelenila koje se ne održava. Boračko brdo je planirano kao prostor za sport, rekreaciju, kao gradsko šetalište, mjesto za odmor i rekreaciju. 2017. godine urađen je projekat hortikulturnog-uređenja zelenih površina u opštini Han Pijesak, koji je planiran da se realizuje u toku 2018. godine.

KULTURNO-ISTORIJSKO I PRIRODNO NASLEĐE

Na području opštine Han Pijeska, kao predjeli prirodnih ljepota koji imaju rekreacioni, kulturni i naučni značaj, utvrđeni su i zaštićeni:

- Memorijalni parkovi-srednjovjekovni lokaliteti: stari grad-utvrđenje „Pošijak“, naselje „Mačkovac“ i naselje „Maćeha“; deset lokaliteta sa ukupno 176 nekropola stećaka; Groblja- dva muslimanska stara groblja (Podžeplje i Nevčka brda), jedno staro srpsko groblje (Mrkalji), tri groblja srpskih vojnika iz 1. svjetskog rata (Igrišta, Ružina voda i Vran kamen) i grob Jovana Tandarića u Šupovini; Ambijentalni objekti i ambijentalne cjeline sagrađene u periodu Austrougarske i Kraljevine Jugoslavije (Ljetnja rezidencija Kralja A. Karađorđevića, činovničke zgrade i brvnare u ul. A. Karađorđevića i dvojni ambijentalni objekti u ul. S. dobrovoljaca; Zgrade eklekticizma (Stara željeznička stanica, Stara direkcija-zgrada šumske uprave, Dom kulture, Zgrada bivšeg SIZ-a i Pravoslavna crkva) te spomenici i spomen obilježja NOR-a (najznačajnija je Kosturnica sa skulpturalnim monumentima (spomen kosturnica 256 palih boraca) na Boračkom brdu u Han Pijesku kao i više spomen ploča i bista u Han Pijesku i Pjenovcu)

- Spomenici prirode: Maljava breza (*betula pubescus*)- lokalitet Kramske bare na Han Kramu, grupa zelene duglazije (*Pseudotsuga Taxifolia*)- ostaci rasadnika Gornji Ljeskovac, Pančićeva omorika- lokacija kompleksa dvorca Aleksandra Karađorđevića.

Na zahtjev Opštine Han Pijesak, Zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa Republike Srpske izvršio valorizaciju kulturno-istorijskog naslijeđa opštine Han Pijesak 1999. godine i izradio dokument pod nazivom „Valorizacija kulturno-istorijskog naslijeđa opštine Han Pijesak“.

Fokus u narednom periodu je rekonstrukcija, rehabilitacija i sanacija objekata u vlasništvu Opštine Han Pijesak, a to su zgrada Stare direkcije, Sokolski dom i Ljetnja rezidencija Kralja A. Karađorđevića.

Zaključak:

Opština Han Pijesak ima očuvanu, ekološki čistu životnu sredinu i treba uložiti napore da ona i ostane takva. Zbog ogromne površine koja se nalazi pod šumom, treba raditi na podizanju svijesti stanovništva o značaju zdrave životne sredine, jer „tek kad posiječemo posljednje drvo, zagadimo posljednju rijeku, ulovimo posljednju ribu, shvatit ćemo da se novac ne može jesti“.

Strateški izazov predstavlja korištenje ekoloških potencijala kao komparativne prednosti u razvojnim procesima, posebno u razvoju poljoprivrede i turizma ali uz očuvanje ekološki čiste sredine i raznolikosti biodiverziteta.

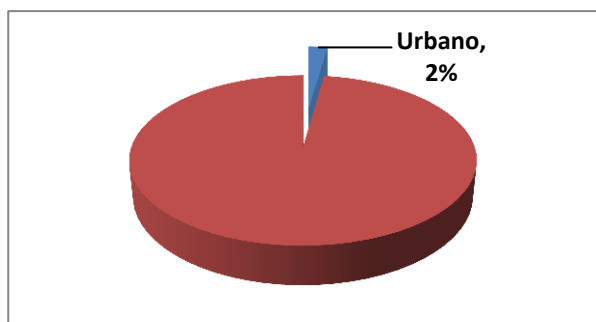
Ekološke prijetnje su neizgrađen kanalizacioni sistem i nepostojanje sanitarne deponije i u tom smislu neophodno je sistemsko rješavanje ovih problema u narednom periodu, od izrade neophodne tehničke dokumentacije do izvođenja neophodnih radova.

Opština Han Pijesak posjeduje značajno graditeljsko kulturno-istorijsko naslijeđe, koje je na adekvatan način valorizovano i potvrđeno od strane nadležne institucije (Zavoda za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa) kao i prirodno naslijeđe koje je evidentirano i takođe valorizovano u reprezentativnim katalozima. Obaveza lokalne samouprave je da na adekvatan način zaštiti i očuva kulturno-istorijsko naslijeđe. Strateški izazov predstavlja stavljanje kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa u razvojnu funkciju kroz projekte, prvenstveno u oblasti turizma i ekologije.

3.1.8. STANJE PROSTORNO-PLANSKE DOKUMENTACIJE

Prostorni i Urbanistički plan, koji su urađeni 1987/1988. godine od strane kuće ovlašćene za izradu prostorno-planske dokumentacije (Institut za arhitekturu, urbanizam i prostorno planiranje Arhitektonskog fakulteta Sarajevo u Sarajevu), a doneseni i usvojeni u skupštinskoj proceduri 1990. godine istekli su 2010. godine. Iako su istekli, oba dokumenta se u skladu sa važećom zakonskom regulativom u oblasti uređenja prostora i građenja primjenjuju do izrade novih planova. Skupština opštine je 2012. godine donijela odluke o pristupanju izradi prostornog, odnosno urbanističkog plana, ali iste nije izradila do danas. Odluka o pristupanju izradi prostornog plana je obnovljena (ponovo donešena) u maju 2017. godine, a izrada je planirana u 2018. godini.

Grafikon 29: Odnos urbane u odnosu na ruralnu površinu

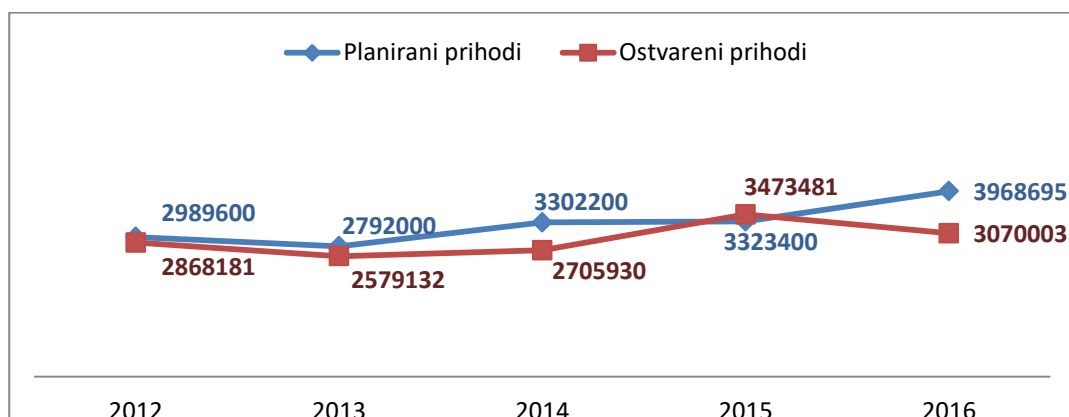
Urbana površina u opštini utvrđena je Urbanističkim planom Opštine Han Pijesak, a odgovara površini građevinskog zemljišta opštine i iznosi 7,62 km². Relativna površina urbanog zemljišta u odnosu na ukupnu površinu opštine je 2,22 %. Ukupna površina ruralnog (vanurbanog) zemljišta u opštini iznosi 89,15 km².

Izvor: Opština Han Pijesak

Na području opštine Han Pijesak postoji 25 urbanih područja (naseljenih mjesta). Najveće urbano područje, a ujedno i jedino naselje gradskog karaktera, je naselje Han Pijesak sa opštinskim centrom i subcentrom naselja Japaga (Urbanistički plan i Regulacioni plan Vikend naselja).

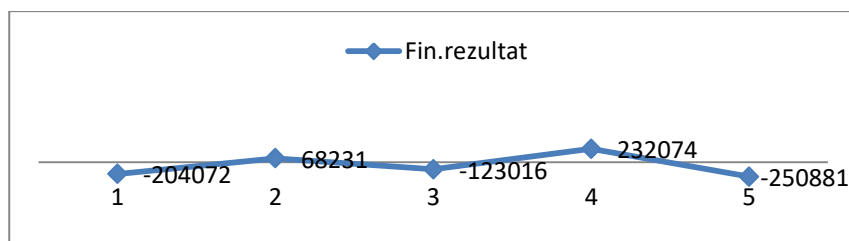
Zaključak:

Prostorni planovi nisu važni samo sa aspekta korištenja prostora kao nenaknadivog resursa, već predstavljaju instrument za upravljanje budućim ukupnim privrednim i društvenim razvojem opštine. Strateški izazov predstavlja usuglašavanje prostornog i strateškog plana razvoja, te izrada prostornog i urbanističkog plana koji će predstavljati značajan indikator za potencijalne investitore i stvaranje konkurentne poslovne klime. Urbanistički problem nelegalne gradnje treba da bude u fokusu rješavanja opštinske administracije u narednom periodu.

3.1.9. ANALIZA BUDŽETA**Grafikon 30: Kretanje ukupnog prihoda**

Izvor: Opština Han Pijesak

Osnov planiranja prihoda i rashoda za budžetsku godinu je Zakon o budžetskom sistemu RS i Dokument okvirnog budžeta (DOB).

Grafikon 31: Kretanje finansijskog rezultata

Izvor: Opština Han Pijesak

U posmatranom period (2012-2016) finasijski rezultat je bio pod uticajem različitih faktora i na prihodnoj i na rashodnoj strani budžeta.

Na prihodnoj strani, gdje su prihodi od indirektnih poreza i naknade od šuma najznačajniji, evidentno je da prihodi od indirektnih poreza odstupaju maksimalno do 5% od plana, ali da su naknade od šuma u prethodnom period imale velike oscilacije ostvarenja u odnosu na plan- od 56% do 125%. Razlog ovim odstupanjima je u načinu planiranja, obračuna, evidentiranja i plaćanja, jer ŠG "Visočnik" (obveznik naknade) kao privredno društvo računovodstveni sistem vodi na obračunskoj osnovi, a Opština Han Pijesak po sistemu budžetskog računovodstva gdje se prihodi evidentiraju na gotovinskoj osnovi.

Na strani rashoda veće oscilacije su se dešavale kod troškova zimske službe (2012. god. 201.464 KM, 2013. god. 51.805 KM, 2014. god. 28.856 KM, 2015. god. 166.190 KM i 2016. god. 48.261 KM) gdje su karakteristične 2012. i 2015. godina sa enormno visokim troškovima zimske službe. Međutim, 2015. godina završena je sa suficitom, zbog većeg ostvarenja u odnosu na plan i indirektnih poreza (2% više od plana) te naknade od šuma (25% više od plana). Kapitalni izdaci su takođe varirali, od 0,3% učešća u ukupnim rashodima i izdacima 2013. godine, do 14,9% 2016. godine.

Tabela 15: Kretanje osnovnih budžetskih pokazatelja

	OPIS	Budžetska sredstva	Budžetski izdaci	Indirektni porezi	Naknade od šuma
2012	Plan	2989600	2989600	1500000	893500
	Ostvareno	2868181	3072253	1429167	865692
	%	96	103	95	97
2013	Plan	2792000	2792000	1310000	890000
	Ostvareno	2579132	2510901	1248959	798107
	%	92	90	95	90
2014	Plan	3302200	3302200	1251900	1383000
	Ostvareno	2705930	2828946	1253654	969443
	%	82	86	100	70
2015	Plan	3323400	3323400	1280000	1100000
	Ostvareno	3473481	3241407	1307363	1371850
	%	105	98	102	125
2016	Plan	3968695	3968695	1270000	1621869
	Ostvareno	3070003	3320884	1337099	904392
	%	77	84	105	56

Izvor: Opština Han Pijesak

PREGLED UČEŠĆA I KRETANJE PORESKIH I NEPORESKIH PRIHODA

Najznačajniji prihod u budžetu opštine je prihod od indirektnih poreza koji je u posmatranom periodu (2012-2016) iznosio prosječno 45% od ukupnih prihoda. Ostali poreski prihodi obuhvataju prihode od direktnih poreza (poreza na dohodak i poreza na imovinu). Poreski prihodi u posmatranom periodu su imali tendenciju smanjenja od 6,64% u 2016. u odnosu na 2012. godinu. Međutim promjene u pojedinačnim kategorijama i njihovi trendovi generalno nemaju veća odstupanja od prosjeka. Kao što je navedeno najznačajniji neporeski prihod je naknada od šuma, koja se u skladu sa odredbama Zakona o šumama mora usmjeriti u razvoj infrastrukture sa koje potiču šumski drveni sortimenti. Grantovi predstavljaju namjenska sredstva, uglavnom po odobrenim projektima od strane viših nivoa vlasti (ministarstava). U strukturi transfera oko 50% se odnosi na pomoć nerazvijenim opštinama, a preostalih 50% sufinansiranje socijalne zaštite od strane Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite RS. Na poziciji primitaka nalaze se primici od prodaje zemljišta i prilivi po osnovu kredita, kao i neutrošena sredstva iz ranijih godina.

Tabela 16: Struktura prihoda

Vrsta prihoda	2012	(%)	2013	(%)	2014	(%)	2015	(%)	2016	(%)
PORESKI PRIHODI (ukupno)	1692685	59%	1517813	59%	1485919	55%	1589913	46%	1580300	51%
NEPORESKI PRIHODI (ukupno)	1027503	36%	943658	37%	1097631	41%	1526733	44%	1045302	34%
GRANTOVI (ukupno)	128	0%	13319	1%	20000	1%	30214	1%	25000	1%
TRANSFERI	138816	5%	78447	3%	92200	3%	107215	3%	140273	5%
PRIMICI	9049	0%	25895	1%	10180	0%	219406	6%	279128	9%
PRIHODI (ukupno)	2868181		2579132		2705930		3473481		3070003	

Izvor: Opština Han Pijesak

Naknada za šume koristi se za izgradnju, rekonstrukciju i održavanje infrastrukture na ruralnom području, drugih objekata ruralnog standarda, kao i stvaranje uslova za rad vatrogasnih jedinica u službi zaštite šuma JLS sa koje potiču prodati sortimenti.

STRUKTURA RASHODA (EKONOMSKA, ORGANIZACIONA I FUNKCIONALNA KL)

Rashodovna strana budžeta opštine sastoji se od rashoda i izdataka. U skladu sa ekonomskom klasifikacijom rashodi su prikazani u sljedećoj tabeli:

Tabela 17: Ekonomska klasifikacija rashoda

Vrsta rashoda	2012	(%)	2013	(%)	2014	(%)	2015	(%)	2016	(%)
Bruto plate i naknade	968415	31,52	1244733	49,6	1334910	47,2	1312624	40,5	1329495	40,0
Materijalni izdaci	683109	22,23	483732	19,3	522697	18,5	680551	21,0	515125	15,5
Tekući grantovi	762566	24,82	242216	9,6	344849	12,2	276622	8,5	451955	13,6
Socijalna zaštita	242958	7,91	243096	9,7	282218	10,0	284724	8,8	291266	8,8
Subvencije poljoprivredi			4650	0,2	5950	0,2	9945	0,3	8750	0,3
Izdaci za kamate	47991	1,56	35031	1,4	28476	1,0	23236	0,7	19708	0,6
Transferi	20233	0,66	27199	1,1	18447	0,7	19290	0,6	17321	0,5
Kapitalni izdaci	192057	6,25	7745	0,3	125251	4,4	196082	6,0	496042	14,9
Izdaci (trošak pdv)			6615	0,3						
Izdaci za fin. Imovinu					2000	0,1				
Otplate domaćeg zaduženja	149524	4,87	155574	6,2	164148	5,8	163726	5,1	190182	5,7
Izdaci za zajmove	5400	0,18	0	0,0						
Otplate iz ran. perioda			60310	2,4			274607	8,5	1040	0,03
Rashodi/Izdaci ukupno	3072253		2510901		2828946		3241407		3320884	

Izvor: Opština Han Pijesak

U strukturi rashoda najveće učešće je po osnovu bruto plata i naknada, u koje se osim bruto plata zaposlenih u opštinskoj upravi uključuju i bruto plate zaposlenih u Centru za omladinu i sport „Pogled“ Han Pijesak.

U 2012. godini evidentno je niže učešće rashoda za bruto plate i naknade (31,52 %), jer su do uvođenja trezorskog načina poslovanja 2013. godine, Centar za omladinu i sport „Pogled“ i Teritorijalna vatrogasna jedinica bili korisnici granta opštine i nije se vršila njihova konsolidacija.

Zbog toga su i tekući grantovi u 2012. godini bili znatno viši nego 2013. godine i kasnije. Što se tiče organizacione klasifikacije rashodi se raspodjeljuju na sljedeće organizacione jedinice: Skupština opštine-4%, Opštinska uprava-83%, ostala budžetska potrošnja-7%, mjesne zajednice-0,03%, JU COS „Pogled“-5%, JU Narodna biblioteka „Branko Čučak“-1% (procentualno učešće u 2016. godini).

Tabela 18: Funkcionalna klasifikacija rashoda

	2012	%	2013	%	2014	%	2015	%	2016	%
Opšte javne usluge	1766476	60,55	1521843	60,69	1586215	59,59	1919804	59,93	1771095	53,33
Obrana		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00
Javni red i sigurnost	146521	5,02	142860	5,70		0,00		0,00		0,00
Ekonomski poslovi	120127	4,12	10658	0,43	9350	0,35	13689	0,43	19693	0,59
Zaštita životne sredine		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00
Stambeni i zajednički poslovi	332552	11,40	96108	3,83	280109	10,52	252159	7,87	697572	21,01
Zdravstvo	14511	0,50	25260	1,01	54611	2,05	18600	0,58	100303	3,02
Rekreacija, kultura i religija	254102	8,71	205282	8,19	225938	8,49	219899	6,87	220557	6,64
Obrazovanje	40082	1,37	46799	1,87	78885	2,96	69652	2,17	28876	0,87
Socijalna zaštita	242958	8,33	242896	9,69	262803	9,87	271024	8,46	291566	8,78
Ostalo		0,00	215884	8,61	164148	6,17	438333	13,68	191222	5,76
UKUPNO	2917329		2507590		2662059		3203160		3320884	

Izvor: Opština Han Pijesak

KREDITNA ZADUŽENOST I KREDITNI POTENCIJAL

Zaduženost opštine od 3,64% u 2017. godini (procenat pokazuje odnos godišnje rate kredita u odnosu na redovne prihode) je značajno ispod zakonskog minimuma od 18%. Opština će u narednih pet godina postojeće kredite likvidirati, a već 2020. godine godišnja rata će iznositi manje od 1% redovnih prihoda, odnosno zaduženost će biti na tom nivou.

Zaključak:

Budžet opštine Han Pijesak je relativno dobar u odnosu na opšte stanje javnih finansija, kako u Republici Srpskoj, tako i u BiH.

Budžet opštine Han Pijesak nema većih oscilacija, kako na prihodnoj tako ni na rashodnoj strani. Odstupanja koja su evidentirana su posledica izmjene zakonskih propisa i na njih se ne može uticati te stoga i u budućim aktivnostima predstavljaju rizik koji se ne može izbjeći, ali se na njih mora računati. Budžet je duži niz godina stabilan i posmatrajući prihode „per capita“ (budžet „po glavi“ stanovnika koji iznosi oko 1000 KM) predstavlja jedan, ako ne i najveći budžet po ovom kriterijumu u BiH. Opština trenutno nema prenesenih obaveza (tekuće obaveze izmiruje u zakonskom roku) niti ima sudskih sporova čiji ishod može značajno uticati na buduće finansiranje. Zaduženost opštine je značajno ispod zakonskog minimuma što ostavlja mogućnost eventualnog kreditnog zaduženja za finaniranje većih infrastrukturnih projekata. Nepovoljna struktura budžeta je u domenu učešća plata, tako da se on može generalno okarakterisati kao potrošački s obzirom na broj zaposlenih u odnosu na broj stanovnika. Takođe, zakonska obaveza usmjeravanja naknade od šuma u infrastrukturu ograničava finansiranje prioriternih projekata, što može djelovati limitirajuće na implementaciju strategije.

Strateški izazov predstavlja kvalitetno upravljanje budžetskim sredstvima u cilju obezbjeđenja neophodnog iznosa sufinansiranja vlastitih sredstava, te organizacija unutar lokalne uprave i edukacija tima/osoblja za pripremu, pisanje i implementaciju projekata prema eksternim izvorima. Takođe, u kontekstu vertikalne alokacije javnih prihoda, odnosno raspodjele između različitih nivoa vlasti i njihove utvrđene namjene, lokalna samouprava treba kontinuirano da ulaže napore u izmjenu i prilagođavanje zakona specifičnostima malih ruralnih sredina kao što je Han Pijesak, a što se može postići putem aktivnosti koje sprovodi Savez opština i gradova RS, zatim aktivnim učešćem u javnim raspravama na nacрте novih ili izmjene postojećih zakonskih rješenja, razvojem međuopštinske saradnje i zajedničkim nastupom pred zakonodavcima, kao i samostalnim pokretanjem inicijativa za izmjenu zakonskih propisa.

Na bazi urađene prognoze mogućnosti finansiranja, procijenjeno je da je iz budžeta opštine raspoloživo cca 3 mil. KM, a iz eksternih izvora cca 4 mil. KM za finansiranje projekata iz Strategije.

3.2. STRATEŠKO FOKUSIRANJE

3.2.1. OPŠTA SWOT⁴ ANALIZA

Na osnovu prikupljenih podataka koji pokazuju trenutno stanje i promjene u pojedinim oblastima, urađena je SWOT analiza opštine Han Pijesak, odnosno analiza osnovnih snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnji sa kojima se suočava opština Han Pijesak.

Koristeći SWOT analizu u strateškom planiranju, odnosno, identifikujući interne i eksterne faktore koji utiču na razvoj opštine Han Pijesak, planirani strateški ciljevi i buduće intervencije kroz projekte su definisani na način da se iskoriste mogućnosti za razvoj zasnovane na snagama, uz eliminisanje slabosti na koje je moguće uticati i smanjenje uticaja prijetnji, gdje je moguće.

SNAGE	SLABOSTI
↑ Povoljna geografska lokacija i dobra komunikaciona povezanost sa velikim potrošačkim i industrijskim centrima- Sarajevo, Tuzla ↑ Bogatstvo šumskih resursa i biodiverzitet šumskih ekosistema ↑ Razvijena putna mreža na području opštine i dobro organizovano zimsko održavanje puteva ↑ Lideri u vođenju i primjeni međunarodnih standarda u poslovanju u šumarstvu ↑ Tradicija drvoprerađivačke proizvodnje i drvoprerada bazirana na lokalnom resursu, koja nije zavisna od uvoznih sirovina ↑ Instalirani kapaciteti za preradu drveta (objekti, oprema) u privatnom sektoru i sopstveni kapaciteti u pogledu vlasništva Opštine nad fabrikom tekstilne industrije ↑ Niska stopa kriminaliteta ↑ Nepostojanje značajne ugroženosti od mina ↑ Organizovana i obučena protivpožarna zaštita ↑ Potpuna pokrivenost opštine tehničkom infrastrukturom (telekomunikacije i električna infrastruktura) ↑ Ekološki čista sredina i bez rizika industrijskog zagađenja ↑ Visok stepen uključenosti mladih u sportske aktivnosti ↑ Dobro organizovana biblioteka sa bogatim bibliotečkim fondom i organizacijom značajnih manifestacija ↑ Veliki broj NVO-a sa brojnim članstvom te različitim ciljevima djelovanja i razvijena saradnja sa opštinskom upravom	↓ Neiskorištenost turističkih potencijala i nerazvijena turistička infrastruktura ↓ Depopulacija i nepovoljna starosna struktura stanovništva ↓ Mali broj povratnika i nepovoljna starosna struktura povratničke populacije ↓ Negativan prirodni priraštaj i migracioni saldo stanovništva ↓ Niska stopa naseljenosti i rijetka mreža naselja ↓ Nepostojanje saradnje sa dijasporom ↓ Nizak stepen korištenja kapaciteta i finalizacije u drvo-preradi ↓ Loši organizacioni kapaciteti privatnih preduzeća (menadžment, marketing, finansije) ↓ Nedostatak sopstvenih razvojnih sredstava preduzeća u privatnom sektoru ↓ Nedostatak poslovnog povezivanja (klasterizacija, lanac vrijednosti- posebno u drvopreradi) ↓ Napajanje električnom energijom iz samo jednog pravca bez alternativnog snabdijevanja ↓ Usitnjeni posjedi u poljoprivredi, nedovoljna poljoprivredna mehanizacija, nezadovoljavajući rasni sastav u stočarstvu i needukovanost poljoprivrednih proizvođača ↓ Klimatski uslovi ograničavajući za uzgoj većeg broja ratarskih, povrtarskih i voćarskih kultura (samo kulture pogodne za uzgoj u planinskim područjima) ↓ Nerazvijeno tržište poljoprivrednih proizvoda, nedovoljna uvezanost/organizovanost otkupa i prerade poljoprivrednih proizvođača

⁴ Pojam, odnosno naziv SWOT analiza, predstavlja skraćenicu od četiri engleske riječi, koje u prevodu znače: • Strengths – snage • Weaknesses – slabosti • Opportunities – mogućnosti (šanse, prilike) • Threats – pretnje (opasnosti).

↑ Stabilan budžet, niska stopa zaduženosti i veliki kreditni potencijal Opštine	↓ Nedovoljna podrška lokalnih vlasti za razvoj poljoprivredne proizvodnje i preduzetništva ↓ Visoka stopa nezaposlenosti i nepovoljna polna struktura (visoko učešće žena u strukturi nezaposlenih) ↓ Zastarjele vještine i kvalifikacije nezaposlene radne snage ↓ Neadekvatni programi srednjih škola koji ne prate privredne i razvojne potrebe ↓ Relativno velika udaljenost zdravstvenih institucija sekundarnog nivoa zdravstvene zaštite ↓ Loši materijalni i finansijski kapaciteti zdravstvene ustanove ↓ Loši smještajni kapaciteti Narodne biblioteke uz opasnost oštećenja bibliotečkog fonda ↓ Veliki broj socijalnougroženih stanovnika uz otežano praćenje i planiranje socijalne zaštite zbog nepostojanja socijalnih karti ↓ Nedovoljna uključenost civilnog sektora u društvene aktivnosti, izradu i provođenje razvojnih strateških planova ↓ Nedovoljni kapaciteti civilnog sektora za realizaciju značajnijih projekata (apliciranje, provođenje) ↓ Nedovoljna i neadekvatna sportska infrastruktura ↓ Problemi sa vodosnabdijevanjem - dotrajalost sekundarne vodovodne mreže i gubici vode u sistemu vodosnabdijevanja oko 80% ↓ Neizgrađena kanalizaciona mreža ↓ Neadekvatan sistem grijanja uz ogromne energetske gubitke ↓ Neriješen sistem upravljanja otpadom- odlaganje i selektivno prikupljanje uz lošu tehničku opremljenost komunalnog preduzeća ↓ Ekološka prijetnja i prijetnja po zdravlje ljudi zbog lošeg funkcionisanja komunalne infrastrukture (zagađenost vode za piće, zagađenje zemljišta na lokaciji deponije) ↓ Nedostatak prostornog i urbanističkog plana opštine što za posljedicu ima nesredene imovinsko-pravne odnose i izraženi problem bespravne gradnje ↓ Necertificirani procesi upravljanja u lokalnoj samoupravi (ISO, BFC i sl)
PRILIKE 🕒 Funkcionalno uvezivanje sa susjednim opštinama- međuopštinska saradnja u cilju rješavanja infrastrukturnih,	PRIJETNJE 🕒 Marginalizacija Han Pijeska u sistemu regionalne teritorijalne organizacije (pojedine nadležnosti u okviru romanijske

ekonomskih i društvenih problema koji su zajednički za opštine u okruženju 🕒 Trend korištenja obnovljivih izvora energije i zainteresovanost investitora (sunčeva energija, energija vjetra, drvena biomasa) 🕒 Klimatski, reljefni i prostorni uslovi za razvoj planinskog, avanturističkog i sportsko-rekreativnog turizma 🕒 Klimatski i prostorni uslovi povoljni za razvoj stočarstva i proizvodnju zdrave hrane određenih ratarskih i povrtarskih kultura (zob, krompir) uz mogućnost organske proizvodnje 🕒 Bogato kulturno-istorijsko i prirodno nasljeđe za razvoj turizma (istorijske lokacije – Crna Rijeka i Vila Karađorđevića; seoski turizam i uvezivanje sa gastronomskom ponudom (romanijski skorup, jagnjetina i sl.); avanturizam i priroda (planinarstvo, pješačke staze i sl.)) 🕒 Povećana zainteresovanost za javno-privatno partnerstvo u domenu javnih usluga i stimulaturna zakonska regulativa 🕒 Povećan interes za organskim proizvodima, zdravom hranom i zdravim načinom života (med, romanijski skorup, meso, krompir, ljekobilje, šumski plodovi itd) 🕒 Blizina većih tržišta za plasman poljoprivrednih proizvoda (Sarajevo, Tuzla, Bijeljina) 🕒 Klimatske promjene (ugodna ljeta sa normalnim temperaturama) 🕒 Geografska blizina EU 🕒 Uvezivanje i organizovanje regionalne i prekogranične saradnje	regije, a pojedine: birčanske regije) 🕒 Klimatski uslovi nepovoljni po infrastrukturu (višednevni nestanak el.energije uz nestanak vode i neprohodni putevi) 🕒 Zakonska ograničenja lokalne zajednice u upravljanju prirodnim resursima (šumom i poljoprivrednim zemljištem) 🕒 Politička i ekonomska nestabilnost šireg regiona 🕒 Umanjivanje predviđene pomoći stranih donatora i izlazak BiH iz fokusa interesovanja 🕒 Neriješeni imovinsko-pravni odnosi (restitucija i arondacija) 🕒 Zavisnost budžetskih prihoda od iznenadnih izmjena zakonske regulative u pogledu centralizacije/decentralizacije nadležnosti, odnosno finansiranja i alokacije sredstava 🕒 Neravnomjeran regionalni razvoj i neusklađena zakonska regulativa specifičnostima ruralnih i planinskih područja 🕒 Uticaj globalne ekonomske krize na ekonomsko i socijalno stanje u opštini 🕒 Nedovoljno stimulativan pravni i finansijski okvir u BiH koji odvraća strane ulagače- nesigurnost za investitore 🕒 Sporo usvajanje zakona koji omogućuju primjenu standarda EU 🕒 Nepostojanje ažurne i usaglašene razvojne strategije na višim nivoima vlastima

3.2.2. STRATEŠKO FOKUSIRANJE

Socioekonomska i SWOT analiza opštine Han Pijesak postavile su osnov za definisanje sljedećih strateških fokusa razvoja opštine Han Pijesak:

- Iskoristiti industrijske potencijale (drvoprerada i tekstilna industrija) u cilju razvoja ekonomskih aktivnosti i povećanja zaposlenosti stanovništva
- Iskoristiti komparativne prednosti u stočarstvu i ratarstvu za razvoj održive poljoprivredne proizvodnje
- Riješiti probleme zaštite životne sredine, te komunalne i društvene infrastrukture kako bi bile zadovoljene sve potrebe građana opštine Han Pijesak
- Iskoristiti prilike koje nudi međuopštinska i prekogranična saradnja
- Iskoristiti prirodne i kulturno-istorijske resurse za razvoj turizma

Na osnovu urađene analize možemo konstatovati da Opština Han Pijesak ima značajan razvojni potencijal koji se ogleda u bogatstvu prirodnih resursa, turističkih potencijala i potencijala za razvoj poljoprivredne proizvodnje i drvno-prerađivačke industrije. Međutim, zbog neadekvatnog planiranja i upravljanja lokalnim razvojem posebno kada se uzmu u obzir specifičnosti u vezi sa klimatskim i prostornim karakteristikama, kao i opšte društveno-političke i ekonomske situacije u BiH sa recidivima neuspješne tranzicije i ratnih dešavanja, skoro svi društveno-ekonomski i socijalni pokazatelji su negativni sa tendencijom daljeg pogoršanja.

Definisani fokusi su usmjereni na zaustavljanje negativnih trendova i njihovo opšte poboljšanje te pokretanje razvoja na bazi komparativnih prednosti područja.

1. Iskoristiti industrijske potencijale (drvoprerađivačka i tekstilna industrija) u cilju razvoja ekonomskih aktivnosti i povećanja zaposlenosti stanovništva

Shodno bogatstvu šumskog resursa i komparativnim prednostima u oblasti šumarstva i drvoprerađivačke industrije u opštini Han Pijesak se uvijek ulagalo u razvoj drvne industrije. U tom smislu je razvijena tradicija drvoprerađivačke industrije, ali izmjenom društveno-političkog sistema i prelaskom sa planskog na tržišni sistem privređivanja, kapaciteti državnog sektora u procesu tranzicije su ugašeni, a značajne investicije u pogledu izgradnje fabrika i instalisanja opreme su izvršene u privatnom sektoru. Drvoprerađivačka industrija u opštini Han Pijesak nikada nije išla u smjeru osvajanja viših nivoa finalizacije, zbog čega je privreda ostvarivala nisku stopu dohotka i posljedično tome nisku akumulativnu sposobnost. Privatni sektor nije imao dovoljne kadrovske, finansijske i menadžerske kapacitete za adekvatno upravljanje te je pojavom ekonomske krize (2009. godine) i kasnije, obim privredne aktivnosti značajno opao, uz smanjenje broja zaposlenih. Međutim, instalisani kapaciteti, tradicija te vještine i znanja raspoložive radne snage predstavljaju značajan potencijal za pokretanje privrede uz kreiranje adekvatnih modela podrške kao što su: edukacija i unapređenje preduzetničkih vještina, poslovno povezivanje, subvencioniranje zapošljavanja i osvajanje viših nivoa finalizacije, uspostavljanje lanca vrijednosti i povezivanje sa krajnjim tržištima, klasterizacija, posredovanje u cilju uspostavljanja strateških partnerstava. Osim drvoprerađivačke industrije fokus opštinske uprave je i pokretanje fabrike tekstilne industrije putem iznalaženja strateškog partnera. Tekstilna industrija ima potencijal za zapošljavanje ženske radne snage za koju smo u analizi utvrdili da čini teško zapošljivu radnu snagu i čini većinu u kontingentu nezaposlenih. Postojeći kapaciteti u drvnoj i tekstilnoj industriji se relativno brzo mogu mobilizirati s jedne strane, a s druge strane s obzirom da obe industrije spadaju u kategoriju „lakih“ industrija programi dokvalifikacije i prekvalifikacije radne snage nisu previše zahtjevni i relativno lako i brzo se mogu realizovati.

2. Iskoristiti komparativne prednosti u stočarstvu i ratarstvu za razvoj održive poljoprivredne proizvodnje

Iako poljoprivredna proizvodnja u opštini Han Pijesak nema organizovanu i sistemsku podršku, jedina je oblast u kojoj se dešavaju pozitivne promjene. Zbog specifičnih klimatskih i geografskih uslova poljoprivredna proizvodnja je ograničena na stočarstvo i uzgoj manjeg broja ratarskih i povrtarskih kultura. Međutim, zbog specifične sastojine trava i zemljišta poljoprivredni proizvodi se odlikuju posebnim kvalitetom što ih izdvaja na tržištu i otvara mogućnosti razvoja poljoprivrede na osnovu geografskog porijekla i brendiranja područja iako su troškovi proizvodnje veći nego u nizijskim krajevima. Shodno navedenom neophodno je osmisliti i realizovati modele organizovane i sistemske podrške poljoprivredi, koja ima potencijal da mobilize ogromne neiskorištene kapacitete u poljoprivredi te da omogući samozapošljavanje lokalnog stanovništva, povećanje dohotka, sinergije sa turističkim potencijalima (seoski turizam, lokalni proizvodi) i generalno da zaustavi propadanje sela i depopulaciju ruralnih područja. Ovaj fokus je u sinergiji sa velikom zainteresovanošću lokalnog stanovništva za bavljenje poljoprivredom, jer usljed nemogućnosti zaposlenja ljudi se u velikom broju vraćaju na napuštena seoska imanja i uz dostatnu podršku fokusiranje na poljoprivredu može značajno doprinijeti poboljšanju opšte socijalne i ekonomske situacije u opštini Han Pijesak.

3. Riješiti probleme zaštite životne sredine, te komunalne i društvene infrastrukture kako bi bile zadovoljene sve potrebe građana opštine Han Pijesak

Izgrađena vodovodna i kanalizaciona infrastruktura uz adekvatno upravljanje odlaganjem otpada predstavljaju osnovne socijalne uslova života stanovnika i pretpostavka su ekonomskom razvoju i

razvoju turizma. Neriješen sistem vodosnabdijevanja i neizgrađena kanalizaciona infrastruktura, kao i nepostojanje sanitarne deponije su osnovni socijalni i ekološki problemi lokalnog stanovništva uz stalnu opasnost po zdravlje ljudi, koji u krajnjem rezultiraju i ograničenjima u domenu razvoja ekonomskih aktivnosti, a posebno potencijalnom ulaganju u turističku infrastrukturu. S obzirom da je izgradnja i održavanje komunalne infrastrukture isključivo u nadležnosti lokalne samouprave, prioritet investicionih aktivnosti iz budžeta opštine Han Pijesak u narednom periodu treba da bude usmjeren na rješavanje ovih problema uz napore da se obezbijedi sufinansiranje iz spoljnih izvora.

4. Iskoristiti prilike koje nudi međuopštinska i prekogranična saradnja

Međuopštinska i prekogranična saradnja otvara razvojne perspektive putem saradnje i udruživanja sa susjednim opštinama ili opštinama u pograničnom području putem različitih vidova saradnje-međuopštinski ugovori, zajednički projekti, prenos dobrih praksi i drugo. Opština Han Pijesak spada u red manjih nerazvijenih opština te stoga ima limitirane resurse i kapacitete za adekvatno, kvalitetno i funkcionalno pružanje svih javnih usluga iz domena svoje nadležnosti. Opštine u okruženju, a koje pripadaju širem regionu romanijske regije, gornjo-drinske regije i birčanske regije imaju slične socio-ekonomske pokazatelje kao i opština Han Pijesak, što stvara pretpostavku za zajedničko djelovanje u cilju ostvarivanja zajedničkih interesa. Takođe, opština Han Pijesak se nalazi u užem pograničnom području sa Republikom Srbijom i širem sa Republikom Hrvatskom (prema IPA-CBC II). S obzirom da postoje finansijska sredstva i da su sve veća i dostupnija za projekte opštinske i prekogranične saradnje, fokus opštine Han Pijesak je saradnja sa drugim opštinama radi iznalaženja zajedničkog ekonomskog, kulturnog ili drugog interesa i privlačenje sredstava u cilju veće funkcionalnosti jedinica lokalne samouprave koje zajedno djeluju.

5. Iskoristiti prirodne i kulturno-istorijske resurse za razvoj turizma

Prema nalazima socio-ekonomske analize, opština Han Pijesak ima specifično prirodno nasljeđe uz klimatske i geografske odlike koje su dobra osnova za razvoj turizma. To je i potvrđeno kroz zainteresovanost vladara iz doba Austrougarske i Kraljevine Jugoslavije za razvoj Han Pijeska kao turističkog mjesta, što je graditeljskim nasleđem iz tih perioda (prva polovina 20-og vijeka) rezultiralo da opština Han Pijesak ima bogato kulturno-istorijsko nasljeđe. Kombinacija prirodnog i kulturno-istorijskog nasljeđa Han Pijeska sa savremenim trendovima u turizmu, kao što su etno-turizam i avanturistički turizam, kao i povoljnom geografskom lokacijom i blizinom većih centara daje specifične komparativne prednosti za razvoj različitih vidova turizma. Razvojem turizma bi se na efikasan način aktivirali mnogi lokalni resursi koji su do sada neiskorišteni. Fokusiranje na turizam je pretpostavka stvaranju novih radnih mjesta putem određenih modela zapošljavanja ili samozapošljavanja što bi ublažilo nezaposlenost, depopulacione trendove, omogućilo zadržavanje mladih ljudi i povećanje nivoa dohotka na opštini.

3.3. VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA

3.3.1. VIZIJA OPŠTINE HAN PIJESAK

Han Pijesak - "krunisan" privrednim potencijalima, prirodnim ljepotama i kulturno-istorijskim naslijeđem

Vizijom i strateškim ciljevima oblikuje se namjeravana konkurentna pozicija u kojoj je ugrađeno načelo stvaranja i održavanja konkurentne prednosti i načelo održivosti. Strateški ciljevi predstavljaju put transformacije u viziju razvoja i imaju uporište u definisanim strateškim fokusima kao i u finalnom rezultatu sprovedene socioekonomske i SWOT analize.

Na strateškim ciljevima ocrtavaju se glavni pravci i očekivani dometi transformacije Han Pijeska kao cjeline.

3.3.2. STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA

Strateški ciljevi proizlaze iz vizije razvoja i definisanih strateških fokusa; te predstavljaju njihovu transformaciju u konkretizovane glavne pravce razvoja odnosno izražavaju krajnje rezultate koje treba postići do kraja planiranog perioda (do 2027. godine).

Strateški cilj 1. Unaprijediti privredu uz efikasno korištenje prirodnih resursa

Opis Strateškog cilja

Unapređenje privrede uz efikasno korištenje prirodnih resursa je cilj lokalnog ekonomskog, a posebno ruralnog razvoja (zbog ekonomskih, socijalnih i demografskih karakteristika opštine Han Pijesak) koji definisan na osnovama komparativnih prednosti opštine Han Pijesak i na kojima se tradicionalno i zasnivao razvoj opštine Han Pijesak u prošlosti. Lokalni ekonomski razvoj opštine Han Pijesak počiva na efikasnom korištenju prirodnih resursa u cilju dinamičnijeg razvoja drvoprerađivačke industrije, razvoju određenih grana poljoprivrede i razvoju turizma. Cilj je da se iskoriste potencijali radi povećanja dohotka i zaposlenosti, kao i osvajanje viših nivoa finalizacije u drvoprerađi, zatim da se u poljoprivrednoj proizvodnji unaprijedi lanac vrijednosti u sektoru mljekarstva i povrtarstva (proizvodnje krompira) te da se u oblasti turizma pokrenu inicijative radi korištenja raznovrsnih turističkih potencijala (zimski turizam, seoski i rekreativni turizam). Ovaj strateški cilj adresira fokuse pod rednim brojem 1, 2, 4. i 5.

Očekivani ishodi

- Do 2027. godine, povećan broj zaposlenih za 20% u odnosu na 2016. godinu
- Do 2027. godine, smanjen broj nezaposlenih za 17% u odnosu na 2016. godinu
- Do 2027. godine, povećani ukupni prihodi privrednih društava na teritoriji opštine Han Pijesak za 30% u odnosu na 2016. godinu
- Do 2027. godine, povećana vrijednost investicija (koje su u upotrebi i generišu prihod) za 40% u odnosu na 2016. godinu
- Povećana kategorija razvijenosti⁵ opštine Han Pijesak sa nerazvijene (3. kategorija) u 2016. godini na razvijenu (2. kategorija) u 2027. godini

Strateški cilj 2. Izgraditi kvalitetnu javnu i društvenu infrastrukturu

Opis Strateškog cilja

Osnovni pokazatelji stepena društvenog razvoja i kvaliteta života građana na jednom lokalnom području su: zaposlenost, kvalitet komunalnih usluga i infrastrukture, zdravstvena i socijalna zaštita, kvalitet životne sredine, obrazovanje, kultura, sport, socijalna uključenost, uloga civilnog društva u društvenim procesima i dr. Opština Han Pijesak je već duži vremenski period suočena sa problemima u nabrojanim faktorima društvenog razvoja, što sve govori o potrebi da se intenzivnije radi na povećanju stepena razvijenosti istih.

Opština Han Pijesak će u narednom periodu staviti fokus na aktivnosti koje imaju za cilj poboljšanje ukupnog kvaliteta života građana kroz razvoj privredne i društvene infrastrukture i posebno u

---

⁵ Kriterijumi za ocjenu stepena razvijenosti jedinica lokalne samouprave su:

- ostvareni ukupni prihodi registrovanih privrednih subjekata u prethodnoj godini na nivou jedinice lokalne samouprave po stanovniku,
- ostvareni budžetski prihodi u prethodnoj godini na nivou jedinice lokalne samouprave po stanovniku,
- stopa nezaposlenosti - procentualno učešće nezaposlenih lica u ukupnoj radnoj snazi na nivou jedinice lokalne samouprave,
- gustina naseljenosti,
- ukupan broj registrovanih vozila na području jedinice lokalne samouprave u odnosu na ukupan broj registrovanih vozila u Republici Srpskoj,
- broj učenika koji pohađaju osnovnu školu u odnosu na broj stanovnika na nivou jedinice lokalne samouprave,
- opšta stopa prirodnog priraštaja na nivou jedinice lokalne samouprave (razlika između stope nataliteta i stope mortaliteta),
- broj poslovnih subjekata na nivou jedinice lokalne samouprave u odnosu na ukupan broj poslovnih subjekata u Republici Srpskoj i
- vrijednost izvršenih radova prema vrsti građevinskih objekata i stambena izgradnja na nivou jedinice lokalne samouprave u odnosu na ukupnu vrijednost u Republici Srpskoj.

Odluka o kriterijumima za ocjenu stepena razvijenosti JLS u RS, „Sl.glasnik RS“ 62/2016

ulaganje u sektore obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite, sporta i kulture. Ovaj strateški cilj adresira fokuse pod rednim brojem 3. i 4.

Očekivani ishodi

- Do 2027. godine, povećan stepen zadovoljstva građana javnim uslugama za 40% u odnosu na 2016. godinu.
- Do 2027. godine, smanjen iznos socijalnih transfera za 40% u odnosu na 2016.godinu
- Do 2027. godine, postojećih 80% objekata javne infrastrukture sanirano i rekonstruisano
- Do 2027. godine, vrijednost javne infrastrukture povećana za 30% u odnosu na 2017. godinu

Strateški cilj 3. Sačuvati bogato prirodno nasljeđe uz primjenu ekoloških principa i načela održivog razvoja

Opis Strateškog cilja

Opština Han Pijesak raspolaže sa bogatim i očuvanim prirodnim resursima, u prvom redu sa velikim šumskim potencijalom i vazduhom sa velikom koncentracijom ozona. Za očuvanje zdrave životne sredine, koju opština trenutno ima, neophodan je strateški pristup i sprovođenje mjera za sprečavanje ili smanjivanje zagađenja od različitih izvora, kako bi se životna sredina očuvala za buduće generacije. Neophodno je riješiti pitanje komunalne infrastrukture i upravljanja otpadom. Potrebno je rješavanje problema vodosnabdjevanja i velikih gubitaka vode, tretmana oborinskih voda i kanizacionog sistema, problema upravljanja otpadom, divljih deponija i nepostojanje sistema selektivnog prikupljanja otpada kao i ne postojanje sistema centralnog grijanja. Prilike koje omogućavaju i olakšavaju rješavanje uočenih problema su međuopštinska i regionalna saradnja, korištenje fondova EU za finansiranje ekoloških projekata, raspoloživost eksternih izvora finansiranja za projekte vodosnabdjevanja, te jačanje saradnje lokalne samouprave i nevladinog sektora za zaštitu životne sredine. Ovaj strateški cilj adresira fokuse pod rednim brojem 3. i 4.

Očekivani ishodi

- Do 2027. godine, smanjeni gubici vode na nivo od 30% u odnosu na 80% gubitaka u 2016. godini
- Do 2027. godine, smanjen broj divljih deponija za 80% u odnosu na 2016. godinu
- Do 2027. godine, povećani prihodi od odvođenja otpadnih voda za 50% u odnosu na 2016. godinu
- Do 2027. godine, povećana energetska efikasnost javnih objekata za 50% u odnosu na 2016. godinu

IV. SEKTORSKI RAZVOJNI PLANOVI

4.1. USKLAĐENOST, KOMPLEMENTARNOST I MEĐUSOBNI UTICAJ SEKTORSKIH PLANOVA

Prilikom izrade sektorskih razvojnih planova vodilo se računa o međusobnoj komplementarnosti. Elementi sektorskog plana ekonomskog razvoja usklađeni su sa principima zaštite životne sredine i svakako će imati snažan uticaj i na društveni razvoj opštine. Stvaranjem povoljnijeg poslovnog ambijenta i jačanjem konkurentnosti lokalnih provrednih subjekata se istovremeno stvaraju uslovi za unapređenje društvene infrastrukture lokalne zajednice, a jačanjem kapaciteta lokalnih poljoprivrednih proizvođača se očekuje zaposlenost jednog dijela stanovništva opštine Han Pijesak što će imati pozitivan efekat i na društveni razvoj opštine u cjelini.

Strateške intervencije definisane u sektoru društvenog razvoja opštine se prvenstveno odnose na uravnotežen razvoj društvene i komunalne infrastrukture u urbanim i ruralnim dijelovima opštine te unapređenje položaja socijalno osjetljivih kategorija. Unapređenje komunalne infrastrukture pogoduje jačanju poslovne atraktivnosti opštine ali i zaštiti životne sredine. Unutar sektora društvenog razvoja

fokus intervencije je usmjeren na zaustavljanje odliva stanovništva sa područja opštine sa posebnim akcentom na mlade i žene jer su to najvitalnija snage lokalne zajednice za osiguranje njene budućnosti.

Sektor zaštite životne sredine predviđa strateške intervencije čija realizacija ima pozitivan uticaj na kvalitet života svih građana, posebno u aspektu vodosnabdijevanja ali i stanje ukupne komunalne infrastrukture. Osnovni projekti u sektoru zaštite životne sredine jesu rekonstrukcija i izgradnja vodovodnog i kanalizacionog sistema, kako u urbanom tako i u ruralnom području, unapređenje infrastrukture za selektivno prikupljanje otpada, te primjena energetske efikasnosti u javnim objektima i javnoj rasvjeti. Pобољшanje komunalne i javne infrastrukture značajno će doprinijeti investicionoj atraktivnosti opštine, i omogućiti unapređenje kulturnog i sportskog sadržaja, a time i kvalitetnijeg društvenog života građana.

4.2. PLAN LOKALNOG EKONOMSKOG RAZVOJA

Pri planiranju lokalnog ekonomskog razvoja uzete su obzir okolnosti koje karakterišu postojeću privrednu situaciju te su definisane mjere u cilju maksimizacije postojećih potencijala, prije svega u korištenju instalisanih kapaciteta u prerađivačkoj industriji i prirodnih resursa za razvoj poljoprivrede i turizma. Stoga, plan lokalnog ekonomskog razvoja počiva na tri stuba, a to su: unapređenje prerađivačke industrije, unapređenje lanaca vrijednosti u poljoprivrednoj proizvodnji u sektoru mljekarstva i ratarstva-proizvodnje krompira i razvoj turizma.

4.2.1. SEKTORSKI FOKUSI

- Iskoristiti industrijske potencijale (drvoprerađivačka i tekstilna industrija) u cilju razvoja ekonomskih aktivnosti i povećanja zaposlenosti stanovništva
- Iskoristiti komparativne prednosti u stočarstvu i ratarstvu za razvoj održive poljoprivredne proizvodnje
- Iskoristiti prirodne i kulturno-istorijske resurse za razvoj turizma

4.2.2. PREGLED SEKTORSKIH CILJEVA SA OČEKIVANIM ISHODIMA I INDIKATORIMA

Sektorski cilj	Očekivani ishod	Indikator
1.1. Povećati stepen korištenja instalisanih kapaciteta i nivoa finalizacije proizvodnje u prerađivačkom sektoru	▪ Do 2022. godine, povećani prihodi preduzeća iz prerađivačkog sektora za 10% u odnosu na 2016. godinu ▪ Do 2022. godine, 20% vrijednosti ukupnog obima proizvodnje drvoprerađivačke otpada na finalne proizvode ▪ Do 2022. godine, povećan broj zaposlenih u prerađivačkom sektoru za 40% u odnosu na 2016. godinu	✓ Prihodi preduzeća iz sektora drvoprerađivačke industrije (KM) ✓ Ostvareni Promet u drvoprerađivačkom sektoru u odnosu na ukupni promet (%) ✓ Broj zaposlenih u prerađivačkom sektoru
1.2. Unaprijediti lanac vrijednosti u poljoprivrednoj proizvodnji	▪ Do 2022. godine, realizovano najmanje 40 novih radnih mjesta kao rezultat programa podsticaja zapošljavanja i samozapošljavanja u poljoprivredi u odnosu na 2016. godinu ▪ Do 2022. godine, povećan broj registrovanih komercijalnih gazdinstava u poljoprivredi za	✓ Broj novih radnih mjesta, ✓ Broj komercijalnih gazdinstava ✓ Obim poljoprivredne proizvodnje (KM) ✓ Količina prerađenog sirovog mlijeka (%)

	50% u odnosu na 2016. godinu ▪ Do 2022. godine, povećan obim poljoprivredne proizvodnje za 20% u odnosu na 2016. godinu ▪ Do 2022. godine, povećana prerada sirovog mlijeka za 10% u odnosu na 2016. godinu	
1.3. Razviti turizam na osnovama prirodnih resursa i kulturno-istorijskog nasljeđa	▪ Do 2022. godine, povećani prihodi od sportskih i kulturnih dešavanja za 30 % u odnosu na 2016. godinu ▪ Do 2022. godine, povećani prihodi za 30% od pruženih usluga za pomoć, njegu i smještaj starih i bolesnih osoba u odnosu na 2016. godinu	✓ Prihodi od sportskih i kulturnih dešavanja (KM) ✓ Broj zbrinutih starih i bolesnih osoba ✓ Prihodi od pruženih usluga za pomoć, njegu i smještaj starih i bolesnih osoba (KM)

4.2.3. USKLAĐENOST SA STRATEŠKIM DOKUMENTIMA VIŠIH NIVOVA VLASTI

Prilikom izrade sektorskih planova razvoja razmatrane su strategije, planovi i zakoni na višim novima koji direktno ili indirektno mogu uticati ili utiču na ekonomski razvoj lokalne zajednice. U skladu s tim sektorski ciljevi povezani su sa pripadajućim elementima definisanim u Strategiji zapošljavanja Republike Srpske 2016 - 2020, Strateškim planom ruralnog razvoja BiH 2018 - 2021, Strateškim planom razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske 2016-2020. i Strategijom razvoja turizma RS 2011-2020.

4.2.4. INICIJATIVE MEĐUOPŠTINSKE SARADNJE

U oblasti ekonomskog razvoja, postoje inicijative međuopštinske saradnje na brendiranju odnosno zaštiti geografskog porijekla poljoprivrednih proizvoda (Romanijski skorup-kajmak), zajedničkoj promociji poljoprivrednih proizvoda i potencijala ovog područja. 2011. godine osnovana je Lokalna akciona grupa „Devetak“ za područje opština Han Pijesak, Sokolac i Rogatica koja predstavlja značajan potencijal u pogledu unapređenja ruralnog razvoja na principa na kojima počiva ruralni razvoj u EU.

Neophodno je raditi na jačanju kapaciteta za regionalnu i prekograničnu saradnju u cilju što većeg korišćenja dostupnih fondova za razvoj privrede.

4.2.5. PROGRAMI I PROJEKTI

PROGRAM	PROJEKAT
Program 1.1.1. Razvoj kapaciteta za tehničku i finansijsku podršku privredi	P 1.1.1.1. Centar za podršku privredi
	P 1.1.1.2. Izrada studije o investicionim potencijalima
	P 1.1.1.3. Podrška pokretanju fabrike tekstilne industrije
	P 1.1.1.4. Razvojni fond za podršku malim i srednjim preduzećima
Program 1.2.1. Jačanje infrastrukturnih, materijalno-tehničkih i ljudskih kapaciteta u	P 1.2.1.1. Uspostavljanje Pijace u Han Pijesku
	P 1.2.1.2. Podrška razvoju lanaca vrijednosti u mljekarstvu

poljoprivredi	P 1.2.1.3. Podrška razvoju lanaca vrijednosti u povrtarskoj proizvodnji (krompir)
	P 1.2.1.4. Projekat obuke i certifikacije za sakupljanje sporednih šumskih proizvoda
Program 1.3.1. Izgradnja turističke infrastrukture i promocija turističkih potencijala	P 1.3.1.1. Izgradnja pješačke i biciklističke staze trasom pruge Vrela-Crna Rijeka
	P 1.3.1.2. Podrška uspostavljanju ski-lifta
	P 1.3.1.3. Turistička prezentacija opštine (turistička karta i signalizacija)
	P 1.3.1.4. Vikend naselje 2

Ukupna očekivana ulaganja za realizaciju sektorskog plana ekonomskog razvoja su: 945.000 KM.

4.3. PLAN DRUŠTVENOG RAZVOJA

Opština Han Pijesak ima za cilj da u sektoru društvenog razvoja u narednom periodu posebnu pažnju posveti poboljšanju ukupnog kvaliteta društvenog života kroz poboljšanje uslova u oblastima kulture i sporta, poboljšanju dostupnosti i kvaliteta socijalne, zdravstvene zaštite i obrazovanja te izgradnji javne infrastrukture. Plan društvenog razvoja podrazumijeva značajna ulaganja u objekte javne infrastrukture, zbog čega se u definisanju programa i projekata vodilo računa o finansijskim mogućnostima opštine, ali i inicijativama koje su pokrenute ili su u toku, a za cilj imaju finansiranje rekonstrukcije, sanacije i adaptacije javnih objekata.

4.3.1. SEKTORSKI FOKUSI

- Ekonomska i društvena valorizacija postojeće kulturne, zdravstvene i sportske infrastrukture (objekti);
- Neformalno obrazovanje u funkciji zapošljavanja;
- Socijalna i porodična zaštita, uključenost svih socijalno ugroženih kategorija i smanjenje siromaštva.

4.3.2. PREGLED SEKTORSKIH CILJEVA SA OČEKIVANIM ISHODIMA I INDIKATORIMA

Sektorski cilj	Očekivani ishod	Indikator
2.1. Ekonomski i društveno valorizirati razvoj objekata iz oblasti sporta, kulture, zdravlja i socijalne zaštite	▪ Do 2022. godine, povećani prihodi od sportskih i kulturnih dešavanja za 30 % u odnosu na 2016. godinu ▪ Do 2022. godine, povećani prihodi za 30% od pruženih usluga za pomoć, njegu i smještaj starih i bolesnih osoba u odnosu na 2016. godinu	✓ Prihodi od sportskih i kulturnih dešavanja (KM) ✓ Broj zbrinutih starih i bolesnih osoba (pomoćni indikator) ✓ Prihodi od pruženih usluga za pomoć, njegu i smještaj starih i bolesnih osoba (KM)
2.2. Poboljšati dostupnost i kvalitet predškolskog obrazovanja i odgoja	▪ Do 2022. godine, osigurano 80% zadovoljstvo roditelja predškolskim sadržajima na području Han Pijeska	✓ Zadovoljstvo roditelja predškolskim sadržajima na području Han Pijeska (%)
2.3. Povećanje efikasnosti i kapaciteta	▪ Do 2022.godine povećan stepen zadovoljstva građana	✓ Brzina obrade zahtjeva građana (%)

lokalne samouprave	javnim uslugama za 30% u odnosu na 2016.godinu ▪ Do 2022.godine, povećana brzina obrade zahtjeva građana za 30% u odnosu na 2016.godinu	
2.4. Poboljšati dostupnost, kvalitet i sigurnost javne infrastrukture	▪ Do 2022. godine povećan stepen zadovoljstva građana javnim uslugama za 30% u odnosu na 2016.godinu ▪ Do 2022. godine, smanjen iznos materijalnih šteta uzrokovanih požarima za 30% u odnosu na 2016. godinu	✓ Iznos materijalnih šteta uzrokovanih požarima (KM)

4.3.3. USKLAĐENOST SA STRATEŠKIM DOKUMENTIMA VIŠIH NIVOVA VLASTI

Prilikom izrade sektorskih planova razvoja razmatrane su strategije, planovi i zakoni na višim nivoima koji direktno ili indirektno mogu uticati ili utiču na društveni razvoj lokalne zajednice. U skladu s tim, sektorski ciljevi povezani su sa prioritetima na višim nivoima vlasti koji su definisani u strateškim dokumentima i zakonskim propisima i to sa: Prostornim planom RS odnosno njegovim izmjenama i dopunama do 2025.godine, Zakonom o socijalnoj zaštiti i Politikom unapređivanja zdravlja stanovništva RS do 2020.godine, Strategijom razvoja obrazovanja u RS (2016-2021), Strategijom razvoja sporta RS (2012-2016).

4.3.4. INICIJATIVE MEĐUOPŠTINSKE SARADNJE

U oblasti društvenog najznačajnije inicijative i potencijali za međuopštinsku saradnju se odnose na:

- učešće i realizaciju regionalnih sportskih manifestacija i takmičenja,
- obogaćivanje sadržaja u oblasti kulture putem učešća u priredbama, festivalima i sl.
- saradnju sa regionalnim ustanovama za pružanje usluga osobama u stanju socijalne potrebe.

4.3.5. PROGRAMI I PROJEKTI

PROGRAM	PROJEKAT
Program 2.1.1. Unapređenje kapaciteta ustanova sporta, kulture, zdravstvene i socijalne zaštite	P 2.1.1.1. Rekonstrukcija i sanacija Sokolskog doma
	P. 2.1.1.2. Rekonstrukcija i sanacija zgrade Stare direkcije za potrebe Narodne biblioteke
	P 2.1.1.3. Sanacija objekta Doma kulture
	P 2.1.1.4. Rekonstrukcija dijela zgrade Doma zdravlja za potrebe Gerontološkog centra
Program 2.2.1. Izgradnja infrastrukture za predškolsko i osnovno obrazovanje	P 2.2.1.1. Otvaranje dječijeg vrtića
	P 2.2.1.2. Uređenje dječijih igrališta
	P 2.2.1.3. Postavljanje klizališta na školskom igralištu
Program 2.3.1. Unapređenje kapaciteta i usluga lokalne samouprave	P 2.3.1.1. Izgradnja šalter sale u opštini Han Pijesak
	P 2.3.1.2. Izrada prostornog i urbanističkog plana
	P 2.3.1.3. Projekat uvođenja standarda ISO u lokalnu administraciju

Program 2.4.1. Izgradnja i zaštita putne infrastrukture i zelenih površina	P 2.4.1.1. Uređenje gradskih parkova
	P 2.4.1.2. Izgradnja, sanacija i rekonstrukcija lokalnih puteva
	P 2.4.1.3. Nabavka vatrogasnog teškog navalnog vozila

Ukupna očekivana ulaganja za realizaciju sektorskog plana društvenog razvoja su: 2.779.000 KM.

4.4. PLAN ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Pri planiranju sektorskih prioriteta zaštite životne sredine uzete su u razmatranje potrebe lokalne zajednice, prvenstveno problemi sa vodosnabdjevanjem, neizgrađena kanalizaciona mreža, neriješen sistem upravljanja otpadom i neriješeno grijanje, s obzirom na duge zime i niske temperature. U oblasti snabdjevanja vodom potrebno je rekonstruisati sekundarnu vodovodnu mrežu, da bi se smanjili gubici u sistemu, a na postojećem izvorištu „Štekavac“ riješiti problem bakteriološke neispravnosti vode. Što se tiče tretmana otpadnih voda potrebno je sanirati postojeću kanalizacionu mrežu i istu proširiti na naselja Bukova glava, Japaga i Vikend naselje. U oblasti upravljanja otpadom nepostojanje sanitarne deponije i selektivnog prikupljanja otpadom je sledeći problem, kako ekološki tako i socijalni, za lokalnu zajednicu. Što se tiče problema grijanja potrebno je izgraditi centralni sistem grijanja, za šire gradsko područje. Rješavanjem navedenih problema opština bi postala privlačna za ulaganja u turističku infrastrukturu.

4.4.1. SEKTORSKI FOKUSI

- Riješiti problem javne infrastrukture (nedovoljna vodovodna i kanalizaciona mreža i ne adekvatno upravljanje otpadom), kako bi bile zadovoljene sve potrebe građana opštine Han Pijesak.
- Unaprijediti javnu infrastrukturu uz primjenu mjera energetske efikasnosti

4.4.2. PREGLED SEKTORSKIH CILJEVA SA OČEKIVANIM ISHODIMA I INDIKATORIMA

Sektorski cilj	Očekivani ishod	Indikator
3.1. Izgraditi komunalnu infrastrukturu (vodovodnu, kanalizacionu, upravljanje otpadom)	▪ Do 2022. godine, smanjen broj bakteriološko neispravnih analiza vode za piće na nivo od maksimalno 20% godišnje u odnosu na 2016. godinu ▪ Do 2022. godine, povećana pokrivenost stanovništva sistemom organizovanog sakupljanja komunalnog otpada na 80% ▪ Do 2022. godine, smanjeni operativni troškovi komunalnog preduzeća za 30% u odnosu na 2016. godinu ▪ Do 2022. godine, povećani prihodi komunalnog preduzeća za 20% u odnosu na 2016. godinu ▪ Do 2022. godine, smanjen broj direktnih kanalizacionih ispusta u vodotoke u gradu na 50	✓ Broj bakteriološko neispravnih analiza vode za piće (%) ✓ Pokrivenost stanovništva sistemom organizovanog sakupljanja komunalnog otpada (%) ✓ Operativni troškovi komunalnog preduzeća (KM) ✓ Prihodi komunalnog preduzeća (KM) ✓ Broj direktnih kanalizacionih ispusta u vodotoke u gradu
3.2. Povećati	▪ Do 2022. godine, smanjena	✓ Iznos budžetskih

energetsku efikasnost i korištenje obnovljivih izvora energije	budžetska izdvajanja za energente za 20% u odnosu na 2016. godinu ▪ Do 2022. godine, pronađeni donatori i osigurana sredstva za realizaciju prioritetnih objekata u opštini za EE mjere	izdvajanja za energente (KM) ✓ Iznos budžetskih izdvajanja za komunalije (KM) ✓ Iznos osiguranih sredstava za realizaciju prioritetnih objekata za EE mjere (Km)

4.4.3. USKLAĐENOST SA STRATEŠKIM DOKUMENTIMA VIŠIH NIVOVA VLASTI

Sektorski ciljevi u oblasti zaštite životne sredine su usklađeni sa razvojnim prioritetima na višim nivoima vlasti koji su definisani u strateškim dokumentima i zakonskim propisima i to:

- Prostornim planom RS (Izmjene i dopune do 2025.god.), odnosno njegovim šestim Posebnim ciljem koji se odnosi na Zaštitu i unapređivanje životne sredine, čuvanje i poboljšanje stanja prirodnih i kulturnih vrijednosti i jačanje identiteta RS
- Strategijom integralnog upravljanja vodama RS (2015 – 2024)
- Strategijom upravljanja otpadom (2017 – 2026)
- Akcionim planom energetske efikasnosti RS do 2018.godine , gdje se u okviru Indikativnog cilja uštede energije (od 9%), kao neke od prioritetnih mjera u Sektoru usluga, gdje spadaju i javni objekti, definiše Energetski efikasna obnova postojećih i izgradnja novih zgrada prema principima energetske efikasnosti.

4.4.4. INICIJATIVE MEĐUOPŠTINSKE SARADNJE

Najznačajnije inicijative i potencijali međuopštinske saradnje u domenu zaštite životne sredine su:

- odvoz i odlaganje čvrstog otpada na regionalnu sanitarnu deponiju
- obrada selektivno prikupljenog otpada

4.4.5. PROGRAMI I PROJEKTI

PROGRAM	PROJEKAT
Program 3.1.1. Izgradnja vodovodne i kanalizacione infrastrukture	P. 3.1.1.1. Sanacija i rekonstrukcija sekundarne vodovodne mreže
	P.3.1.1.2. Izgradnja vodovoda u seoskim naseljima
	P 3.1.1.3. Sanacija postojeće kanalizacione mreže i izgradnja nove
Program 3.1.2. Razvoj kapaciteta za upravljanje komunalnim otpadom	P 3.1.2.1 Uvođenje integrisanog sistema o upravljanju komunalnim čvrstim otpadom na teritoriji opštine Han Pijesak
	P 3.1.2.2. Unapređenje sistema upravljanja komunalnim otpadom
Program 3.1.3. Unapređenje kvaliteta vodosnabdijevanja	P 3.1.3.1. Izrada programa sanitarne zaštite izvorišta Kraljeva gora
	P 3.1.3.2. Izgradnja filter stanice na izvorište Štekavac
Program 3.2.1. Razvoj kapaciteta za energetske efikasnost	P 3.2.1.1. Zamjena starih uličnih svjetiljki LED rasvjetom

	P 3.2.1.2. Izrada elaborata o energetskej efikasnosti javnih objekata u opštini
	P 3.2.1.3. Projekat energetske efikasnosti na zgradi opštine
	P 3.2.1.3. Projekat energetske efikasnosti na zgradi srednje škole

Ukupna očekivana ulaganja za realizaciju sektorskog plana ekonomskog razvoja su: 3.172.000 KM.

V. OPERATIVNI DIO

5.1. PLAN IMPLEMENTACIJE ZA TRI GODINE

Veza sa strateškim i sektorskim ciljem/ciljevima	Projekat / mjera (vrijeme trajanja)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz budžeta JLS								Nosioci implemetacije	Opštinsko odjeljenje/ služba odgovorno za praćenje	
					Pregled po godinama				Pregled ostalih izvora po godinama						
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
1	2	3	4	5=9+21	6	7	8	9=6+7+8	18=Zbir 10-17	19	20	21=18+19+20	22	24	
SC1/SEC1.1	P 1.1.1.1. Centar za podršku privredi (2020-2022)	Do 2022. godine, minimalno 20% preduzeća iz sektora drvoprerade izvršilo vertikalnu diverzifikaciju proizvodnje	50.000	16.667			3.333	3.333		0		13.333	13.333	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.
SC1/SEC1.1	P 1.1.1.2. Izrada studije o investicionim potencijalima postojećih privrednih subjekata (potencijalno investiranje u aktiviranje instalisanih kapaciteta) (2020)	Do 2022. godine, ostvaren kontakt sa najmanje 5 potencijalnih investitora na godišnjem nivou počevši od 2018. godine	30.000	30.000			15.000	15.000		0		15.000	15.000	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.
SC1/SEC1.1	P 1.1.1.3. Podrška pokretanju fabrike tekstilne industrije (2019-2022)	Do 2022. godine, učešće prihoda od tekstilne industrije u ukupnom prihodu privrednih subjekata u prerađivačkom sektoru iznosi 5% Do 2022. godine, povećan broj zapolenih žena u opštini Han Pijesak za 10% u odnosu na 2016. godinu	30.000	30.000		7.500	7.500	15.000		0	7.500	7.500	15.000	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.
SC1/SEC1.1	P 1.1.1.4. Razvojni fond za podršku malim i srednjim preduzećima (2019-2022)	Do 2022. godine, povećano korištenje instalisanih kapaciteta u drvopreradi za 40% kod	300.000	100.000			30.000	30.000		0		70.000	70.000	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.

Veza sa strateškim i sektorskim ciljem/ciljevima	Projekat / mjera (vrijeme trajanja)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz budžeta JLS								Nosioci implemtacije	Opštinsko odjeljenje/ služba odgovorno za praćenje	
					Pregled po godinama				Pregled ostalih izvora po godinama						
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
1	2	3	4	5=9+21	6	7	8	9=6+7+8	18=Zbir 10-17	19	20	21=18+19+20	22	24	
		korisnika projekta u odnosu na 2016. godinu Do 2022. godine, povećana finalizacija u sektoru drvoprerade za 20% u odnosu na ukupan obim proizvodnje kod korisnika projekta u odnosu na 2016. godinu													
SC1/SEC1.2	P 1.2.1.1. Uspostavljanje Pijace u Han Pijesku (2019-2020)	Do 2022. godine, minimalno 35 poljoprivrednika korisnika Pijace Do 2022. godine, povećana prerada sirovog mlijeka za 10% u odnosu na 2016. godinu	80.000	80.000	3.500	6.500	10.000	20.000	0	30.000	30.000	60.000	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.	
SC1/SEC1.2	P 1.2.1.2. Podrška razvoju lanaca vrijednosti u mljekarstvu (2018-2020)	Do 2022. godine, povećana proizvodnja kajmaka-skorupa za 30% u odnosu na 2016. godinu	100.000	100.000	5.000	5.000	5.000	15.000	35.000		50.000	85.000	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.	
SC1/SEC1.2	P 1.2.1.3. Podrška razvoju lanaca vrijednosti u povrtarskoj proizvodnji (krompir) (2020-2021)	Do 2022. godine, povećani zasadi krompira na 60 ha Do 2022. godine, povećane količine krompira ponuđene tržištu za 50% u odnosu na 2016. godinu	100.000	50.000			5.000	5.000	0		45.000	45.000	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.	
SC1/SEC1.2	P 1.2.1.4. Projekat obuke i sertifikacije za sakupljanje sporednih šumskih proizvoda	Do 2022. godine, ostvaren prihod od sakupljanja i prodaje šumskih proizvoda u vrijednosti od minimalno	20.000	10.000			2.500	2.500	0		7.500	7.500	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.	

Veza sa strateškim i sektorskim ciljem/ciljevima	Projekat / mjera (vrijeme trajanja)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz budžeta JLS								Nosioći implemtacije	Opštinsko odjeljenje/ služba odgovorno za praćenje
					Pregled po godinama				Pregled ostalih izvora po godinama					
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)		
1	2	3	4	5=9+21	6	7	8	9=6+7+8	18=Zbir 10-17	19	20	21=18+19+20	22	24
	(2020-2021)	20,000KM godišnje												
SC1/SEC1.3	P 1.3.1.1. Izgradnja pješačke i biciklističke staze trasom pruge Vrela-Crna Rijeka (2020-2021)	Do 2022. godine, povećan broj sportskih manifestacija u opštini Han Pijesak za 10% u odnosu na 2016. godinu	50.000	25.000			17.500	17.500	0		7.500	7.500	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.
SC1/SEC1.3	P 1.3.1.2. Podrška uspostavljanju ski-lifta (2020-2022)	Do 2022. godine, ostvareno minimalno 500 noćenja u zimskoj sezoni	100.000	33.333			3.333	3.333	0		30.000	30.000	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.
SC1/SEC1.3	P 1.3.1.3. Turistička prezentacija opštine (turistička karta i signalizacija) (2020-2022)	Do 2022. godine, ostvaren broj novih posjeta od minimalno 1000 turista na godišnjem nivou	15.000	5.000			1.500	1.500	0		3.500	3.500	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.
SC1/SEC1.3	P 1.3.1.4. Vikend naselje 2 (2020-2022)	Do 2022. godine, povećani prihodi u budžetu opštine od prodaje gradskog građevinskog zemljišta za minimalno 20,000KM godišnje	70.000	23.333			23.333	23.333	0		0	0	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.
SC2/SEC2.1	P 2.1.1.1. Rekonstrukcija i sanacija Sokolskog doma (2018)	Do 2022. godine, povećana dužina trajanja sportskih aktivnosti u zatvorenim objektima za 40% u odnosu na 2016. godinu Do 2022. godine, povećan broj aktivnih članova sportskih udruženja za 35% u odnosu na 2016. godinu Do 2022. godine, povećan broj sportskih događaja za	263.000	263.000	13.000			13.000	250.000			250.000	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.

Veza sa strateškim i sektorskim ciljem/ciljevima	Projekat / mjera (vrijeme trajanja)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz budžeta JLS								Nosioći implemtacije	Opštinsko odjeljenje/ služba odgovorno za praćenje
					Pregled po godinama				Pregled ostalih izvora po godinama					
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)		
1	2	3	4	5=9+21	6	7	8	9=6+7+8	18=Zbir 10-17	19	20	21=18+19+20	22	24
		40% u odnosu na 2016.godinu												
SC2/SEC2.1	P. 2.1.1.2. Rekonstrukcija i sanacija zgrade Stare direkcije za potrebe Narodne biblioteke (2019-2022)	Do 2022. godine, povećan broj aktivnih korisnika kulturnih sadržaja za 35% u odnosu na 2016. godinu Do 2022. godine, povećan broj kulturnih događaja za 40% u odnosu na 2016. godinu	540.000	270.000		81.000	81.000	162.000	0	54.000	54.000	108.000	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.
SC2/SEC2.1	P 2.1.1.3. Sanacija objekta Doma kulture (2018-2019)	Do 2022.godine povećan broj posjetilaca kulturnim manifestacijama za 30% u odnosu na 2016.godinu Do 2022. godine, povećan broj kulturnih događaja za 40% u odnosu na 2016. godinu	226.000	226.000	100.000			100.000	126.000			126.000	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.
SC2/SEC2.1	P 2.1.1.4. Rekonstrukcija dijela zgrade Doma zdravlja za potrebe Gerontološkog centra (2019-2022)	Do 2022. godine, povećan broj usluga Doma zdravlja u Han Pijesku za njegu starih i bolesnih osoba za 30% u odnosu na 2016. godinu Do 2022. godine, povećan broj zbrinutih starih i bolesnih osoba za 30% u odnosu na 2016.godinu	100.000	50.000		17.500	17.500	35.000	0	7.500	7.500	15.000	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.
SC2/SEC 2.2	P 2.2.1.1. Otvaranje dječijeg vrtića (2020-2022)	Do 2022. godine, najmanje 30 djece predškolske dobi su korisnici vrtića	60.000	20.000			13.000	13.000	0		7.000	7.000	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.

Strategija razvoja opštine Han Pijesak

2018-2027.

Veza sa strateškim i sektorskim ciljem/ciljevima	Projekat / mjera (vrijeme trajanja)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz budžeta JLS								Nosioi implemtacije	Opštinsko odjeljenje/ služba odgovorno za praćenje
					Pregled po godinama				Pregled ostalih izvora po godinama					
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)		
1	2	3	4	5=9+21	6	7	8	9=6+7+8	18=Zbir 10-17	19	20	21=18+19+20	22	24
SC2/SEC 2.2	P.2.2.1.2. Uređenje dječijih igrališta (2018-2019)	Do 2022.godine, uređeno 5 dječijih igrališta	30.000	30.000	15.000	15.000		30.000	0	0		0	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.
SC2/SEC2.2	P.2.2.1.3. Postavljanje klizališta na školskom igralištu (2019-2020)	Do 2022. godine, broj korisnika sportske infrastrukture veći za 20% u odnosu na 2016. godinu	20.000	20.000		10.000	10.000	20.000	0	0	0	0	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.
SC2/SEC2.3	P 2.3.1.1. Izgradnja šalter sale u opštini Han Pijesak (2019-2020)	Do 2022. godine, povećan broj riješenih zahtjeva građana za 20% u odnosu na 2016. godinu	60.000	60.000		18.000	18.000	36.000	0	12.000	12.000	24.000	Opština	Odj.za opštu upravu
SC2/SEC2.3	P 2.3.1.2. Izrada prostornog i urbanističkog plana (2018-2020)	Do 2022.godine, 100% riješeni predmeti iz urbanizma i građenja	50.000	50.000	10.000	20.000	20.000	50.000	0	0	0	0	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.
SC2/SEC2.4	P 2.4.1.1. Uređenje gradskih parkova (2018-2022)	Do 2022. godine, uspostavljen i funkcionalan sistem redovnog održavanja parkovskih površina	125.000	65.000	15.000	15.000	15.000	45.000	0	10.000	10.000	20.000	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.
SC2/SEC2.4	P 2.4.1.2. Izgradnja, sanacija i rekonstrukcija lokalnih puteva (2018-2022)	Do 2022. godine, unapređena mreža lokalnih puteva za 10% u knjigovodstvenoj vrijednosti u odnosu na 2016. godinu	1.000.000	600.000	100.000	100.000	100.000	300.000	100.000	100.000	100.000	300.000	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.
SC2/SEC2.4	P 2.4.1.3. Nabavka vatrogasnog teškog navalnog vozila (2018)	Do 2022. godine, smanjeno vrijeme intervencije na gašenje požara za 30% u odnosu na 2016. godinu	300.000	300.000	100.000			100.000	200.000			200.000	Opština	Odj.za opštu upravu
SC3/SEC 3.1	P. 3.1.1.1. Sanacija i rekonstrukcija sekundarne vodovodne	Do 2022. godine, smanjen broj redukcija napajanja vodom za 30% u odnosu	800.000	140.000		40.000	100.000	140.000	0			0	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.

Veza sa strateškim i sektorskim ciljem/ciljevima	Projekat / mjera (vrijeme trajanja)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz budžeta JLS								Nosioi implemtacije	Opštinsko odjeljenje/ služba odgovorno za praćenje	
					Pregled po godinama				Pregled ostalih izvora po godinama						
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
1	2	3	4	5=9+21	6	7	8	9=6+7+8	18=Zbir 10-17	19	20	21=18+19+20	22	24	
	mreže (2019-2022)	na 2016. godinu Do 2022. godine, povećana pokrivenost broja stanovnika sa kvalitetnim vodosnabdijevanjem za 30 % u odnosu na 2016. godinu													
SC3/SEC3.1	P 3.1.1.2. Izgradnja vodovoda u seoskim naseljima Pjenovac i Kusače (2018-2020)	Do 2022. godine, povećan broj domaćinstava za 10% u organizovanom snabdijevanju vodom u odnosu na 2016. godinu Do 2022. godine, povećana pokrivenost vodovodnom mrežom seoskih naselja za 50% u u odnosu na 2016. godinu	130.000	130.000	50.000	50.000	30.000	130.000	0	0	0	0	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.	
SC3/SEC3.1	P 3.1.1.3. Sanacija postojeće kanalizacione mreže i izgradnja nove (2019-2022)	Do 2022. godine, povećan broj domaćinstava priključenih na javnu kanalizaciju za 30% u odnosu na 2016. godinu	1.000.000	150.000		50.000	100.000	150.000	0			0	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.	
SC3/SEC3.1	P 3.1.2.1 Uvođenje integrisanog sistema o upravljanju komunalnim čvrstim otpadom na teritoriji opštine Han Pijesak (2019-2022)	Do 2022. godine, povećan broj korisnika sistema upravljanja komunalnim čvrstim otpadom za 1500 stanovnika u odnosu na 2016. godinu Do 2022. godine, smanjen broj divljih deponija za 50% u odnosu na 2016. godinu	410.000	205.000		20.500	20.500	41.000	0	82.000	82.000	164.000	JKP Kraljeva Gora	Odj.za priv,fin,dr. djel.	

Veza sa strateškim i sektorskim ciljem/ciljevima	Projekat / mjera (vrijeme trajanja)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz budžeta JLS								Nosioi implemtacije	Opštinsko odjeljenje/ služba odgovorno za praćenje	
					Pregled po godinama				Pregled ostalih izvora po godinama						
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
1	2	3	4	5=9+21	6	7	8	9=6+7+8	18=Zbir 10-17	19	20	21=18+19+20	22	24	
SC3/SEC3.1	P 3.1.2.2. Unapređenje sistema upravljanja komunalnim otpadom (2018)	Do 2022. godine, prikupljeno 2.000 t otpada na području 5 mjesnih zajednica u opštini Han Pijesak Do 2022. godine, povećana količina prikupljenog i deponovanog otpada za 20% u odnosu na 2016. godinu	85.000	85.000	40.000				40.000	45.000			45.000	JKP Kraljeva Gora	Odj.za priv,fin,dr. djel.
SC3/SEC3.1	P 3.1.3.1. Izrada programa sanitarne zaštite izvorišta Kraljeva gora (2019-2022)	Do 2022. godine, uspostavljen sistem nadgledanja postavljene zaštite izvorišta i sistem redovnog uzimanja uzoraka i analiziranja vode	30.000	15.000		7.500	7.500	15.000	0	0	0	0	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.	
SC3/SEC3.2	P 3.2.1.1. Zamjena starih uličnih svjetiljki LED rasvjetom (2018-2019)	Do 2022. godine, smanjena potrošnja električne energije koja se odnosi na sistem javne rasvjete za 50% u odnosu na 2016. godinu	61.000	61.000				0	61.000			61.000	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.	
SC3/SEC3.2	P 3.2.1.2. Izrada elaborata o energetskej efikasnosti javnih objekata u opštini (2019-2022)	Do 2022. godine, identificirano 6 prioriternih objekata u opštini za EE mjere	1.000	500		250	250	500	0	0	0	0	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.	
SC3/SEC3.2	P 3.2.1.3. Projekat energetske efikasnosti na zgradi opštine (2019-2022)	Do 2022. godine, smanjena potrošnja električne energije u zgradi opštine za 40% u odnosu na 2016. godinu	55.000	35.000		35.000		35.000	0			0	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.	

Veza sa strateškim i sektorskim ciljem/ciljevima	Projekat / mjera (vrijeme trajanja)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz budžeta JLS								Nosioi implemetacije	Opštinsko odjeljenje/ služba odgovorno za praćenje
					Pregled po godinama				Pregled ostalih izvora po godinama					
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)		
1	2	3	4	5=9+21	6	7	8	9=6+7+8	18=Zbir 10-17	19	20	21=18+19+20	22	24
SC3/SEC3.2	P 3.2.1.4. Projekat energetske efikasnosti na zgradi srednje škole (2018-2021)	Do 2022. godine smanjena potrošnja energenata u zgradi srednje škole za 30% u odnosu na 2016. godinu	400.000	315.000	8.000	70.000	70.000	148.000	27.000	70.000	70.000	167.000	Opština	Odj.za priv,fin,dr. djel.
UKUPNO:			6.691.000	3.593.833	459.500	568.750	726.750	1.755.000	844.000	373.000	621.833	1.838.833		

5.2. PLAN ORGANIZACIONIH I LJUDSKIH KAPACITETA ZA IMPLEMENTACIJU, PRAĆENJE I VREDNOVANJE STRATEGIJE

Plan organizacionih i institucionalnih kapaciteta za uspješnu implementaciju Strategije izrađen je na osnovu zaključaka koji su proizašli kao rezultat analize koju je sproveo ORT u okviru procesa izrade Strategije razvoja, a na bazi preporuka za poboljšanja koja su definisana u okviru aktivnosti ILDP projekta.

Pregled postojećih kapaciteta za implementaciju strategije

Ključnu ulogu u implementaciji, praćenju i vrednovanju Strategije imaju:

Načelnik opštine kroz jasno uspostavljanje mehanizama i definisanje odgovornosti odjeljenja u pogledu implementacije dijelova Strategije iz njihove nadležnosti te obezbjeđivanja njihove koordinacije.

Skupština opštine koja razmatra izvještaj o realizaciji strateških dokumenata Opštine, uključujući i Strategiju razvoja kao vodećeg strateškog dokumenta koji je osnova za kreiranje i usvajanje svih ostalih razvojnih politika Opštine.

Opštinska uprava Han Pijesak kroz svoje organizacione jedinice (Odjeljenja i službe) koja priprema program razvoja opštine, prostorne i urbanističke planove i učestvuje u izradi i operacionalizaciji plana implementacije strateških intervencija 1+2.

Jedinica za upravljanje razvojem (JURA) koju čine 3 osobe. U Opštini Han Pijesak JURA nije organizovana kao posebna jedinica, već su poslovi dodijeljeni službenicima u okviru Odjeljenja za privredu, finansije i društvene djelatnosti i Odjeljenu za opštu upravu. Kao takva, JURA se bavi Strategijom razvoja opštine kao cjeline, zatim inicira, koordinira i olakšava internu i eksternu koordinaciju aktivnosti svih aktera od promocije, pripreme i iniciranja projekata, izvođenja, praćenja, izvještavanja do iniciranja i ažuriranja Strategije te permanentno prati moguće izvore finansiranja na svim nivoima.

Opštinski razvojni tim čiji je zadatak da zajedno sa Jedinicom za upravljanje razvojem (JURA), vodi proces planiranja na opštinskom nivou i prati implementaciju Strategije razvoja te učestvuje u izradi godišnjeg plana implementacije i izvještaja o realizaciji Strategije kojeg JURA podnosi Načelniku, odnosno Skupštini opštine na usvajanje. ORT je sastavljen od predstavnika: opštinskih odjeljenja, javnih ustanova, preduzeća i nevladinih organizacija.

Najznačajnija promjena u proteklom periodu koja se odnosi na jačanje kapaciteta za upravljanje razvojem odnosi se na usvajanje Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Opštinskoj upravi Han Pijesak, kojim je uspostavljena JURA. Ovim Pravilnikom JURA je dobila svoju formalnu strukturu dok je značajan pomak načinjen u redefinisaniu opisa poslova svih načelnika odjeljenja i samostalnih stručnih saradnika kojima su u opisu djelokruga rada uključeni poslovi vezani za planiranje, implementaciju, monitoring i ažuriranje Strategije. Revidiranim opisima poslova planiranje, implementacija, praćenje i vrednovanje su postali dio redovnih aktivnosti zaposlenih.

Potrebe za unapređenjem pristupa upravljanju razvojem

Na osnovu analize kapaciteta i procesa za upravljanje razvojem u Opštini Han Pijesak, koja je sprovedena u okviru ILDP projekta, te na osnovu zaključaka analize sprovedene od Opštinske uprave utvrđeno je da postoji osnova za dalje jačanje funkcije upravljanja razvojem (JURA-e). U tom pravcu zaključeno je da je potrebno:

- nastaviti primjenjivati praksu ugradnje prioriteta u godišnje planove odjeljenja i javnih službi u Opštinskoj upravi, te korištenje planova implementacije od strane načelnika odjeljenja kao osnove za izradu programa i planova rada odjeljenja;
- dosljedno primjenjivati u praksi Pravilnik o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Opštinskoj upravi u kojem su definisani opisi poslova vezani za upravljanje razvojem;

- jačati komunikaciju i saradnju između različitih aktera implementacije Strategije;
- unaprijediti internu komunikaciju i organizovati redovne tematske sastanke o realizaciji, praćenju i ažuriranju Strategije;
- unaprijediti eksternu komunikaciju i zainteresovati socio-ekonomske partnere u lokalnoj zajednici i ojačati njihove kapacitete da uspostave saradnju po pitanju realizacije Strategije i da nosioci implementacije jednog broja projekata budu akteri izvan uprave;
- unaprijediti kulturu učešća građana u izradi lokalnih politika i planova razvoja, te uspostaviti sistem komunikacije postignuća Strategije sa ključnim zainteresovanim razvojnim akterima u lokalnoj zajednici;
- unaprijediti procedure za praćenje projekata u okviru odjeljenja prema definisanim indikatorima i izvještavanje od strane nosilaca implementacije projekata prema Koordinatoru ORT-a (odnosno prema Jedinici za upravljanje razvojem) za pripremu godišnjih izvještaja o implementaciji planova;
- uspostaviti i redovno ažurirati bazu razvojnih podataka za potrebe praćenja očekivanih ishoda i uticaja implementacije Strategije;
- redovno prikupljati i pratiti dostupne vanjske izvore za finansiranje razvojnih projekata iz Strategije i
- raditi na izgradnji kapaciteta JURA-e u segmentu upravljanja projektima te definisanja i praćenja indikatora procjene i vrednovanja stepena realizovanosti Strategije i identifikaciji indikatora za praćenje rada JURA-e.

Kontrolno vrednovanje Strategije razvoja opštine Han Pijesak sprovodi se nakon 3 godine za sektorske planove, dok će se finalno vrednovanje Strategije sprovesti nakon 2022. godine.

Pregled osnovnih aktivnosti i odgovornosti za implementaciju Strategije razvoja opštine Han Pijesak

Osnovne uloge i odgovornosti za implementaciju , praćenje, vrednovanje i izvještavanje		
Aktivnosti(*)	Nadležnost (ko?)	Rok (okvirno)
Definisanje prioriteta za narednu godinu na osnovu strateško-programskih dokumenata i izrada Plana implementacije (1+2)	Inicijator i vlasnik procesa: Koordinator JURA-e Nosioci i učesnici u procesu: Načelnici nadležnih odjeljenja opštinske uprave (OU) Kabinet načelnika, Članovi ORT i službenici OU	Prvi kvartal tekuće godine (po rokovima iz entitetskih Zakona o budžetu)
Priprema planova službi za narednu godinu, uključujući projekte iz Strategije razvoja i redovne poslove	Inicijator i vlasnik procesa: Načelnici nadležnih odjeljenja OU Nosioci i učesnici: Koordinator JURA-e	01.09-30.09. tekuće godine
Priprema objedinjenog Godišnjeg plana rada opštinske uprave (za narednu godinu)	Inicijator i vlasnik procesa: Načelnik opštine i Koordinator JURA-e Nosioci i učesnici u procesu: Kolegijum načelnika opštine	01.10-31.12. tekuće godine
Uključivanje strateških projekata i mjera u plan budžeta za narednu godinu	Inicijator i vlasnik procesa: Načelnik Odjeljenja za finansije	01-31.10 (prvi nacrt); 01-30.11 (drugi

	Nosioci i učesnici procesa: Koordinator JURA-e Kolegijum načelnika opštine	nacrt) 01-15.12 (treći nacrt) tekuće godine
Usklađivanje planova rada odjeljenja i godišnjeg plana opštinske uprave sa usvojenim Budžetom za narednu godinu	Inicijator i vlasnik procesa: Koordinator JURA-e Nosioci i učesnici procesa: Načelnici odjeljenja Kolegijum načelnika opštine	05-15. januar naredne godine
Usvajanje objedinjenog Godišnjeg plana rada opštinske uprave za narednu godinu od strane Skupštine opštine	Inicijator i vlasnik procesa: Kolegijum načelnika Nosioci i učesnici u procesu: Koordinator JURA-e	31. januar naredne godine
Priprema kalendara za praćenje realizacije Godišnjeg plana rada opštinske uprave	Inicijator i vlasnik procesa: Koordinator JURA-e Nosioci i učesnici procesa: Ostali službenici opštinske uprave (OU)i ORT-a	31 januar naredne godine
Razrada projekata	Inicijator i vlasnik procesa: Koordinator JURA-e Nosioci i učesnici procesa: Ostali članovi JURA-e Nadležna odjeljenja	Kontinuirano
Praćenje eksternih izvora finansiranja	Inicijator i vlasnik procesa: Koordinator JURA-e Nosioci i učesnici procesa: Nadležna odjeljenja Ostali službenici OU i ORT-a	Kontinuirano
Praćenje provođenja Plana implementacije strategije	Inicijator i vlasnik procesa: Koordinator JURA-e Nosioci i učesnici procesa: Ostali članovi JURA-e, službenici OU Načelnici odjeljenja	Kontinuirano
Praćenje implementacije i izrada izvještaja o realizaciji godišnjih planova rada službi	Inicijator i vlasnik procesa: Načelnici odjeljenja Nosioci i učesnici procesa: Kolegijum načelnika opštine Koordinator JURA-e Ostali službenici OU	Mjesečno: Kolegij načelnika Polugodišnje: Do 31. jula (za prvih 6 mjeseci tekuće godine) Godišnje: Do 28. februara (za

		prethodnu godinu)
Uključivanje Partnerske grupe u praćenje implementacije strategije	Inicijator i vlasnik procesa: Koordinator JURA-e Nosioci i učesnici u procesu: Ostali službenici OU I ORT-a Partnerska grupa/Opštinski razvojni tim	Prvi sastanak PG-a: Do 28. februara (za prethodnu godinu) Drugi sastanak PG-a: Do 31. jul (za prvih 6 mjeseci tekuće godine)
Izrada Godišnjeg izvještaja o realizaciji strategije razvoja	Inicijator i vlasnik procesa: Koordinator JURA-e Nosioci i učesnici u procesu: Ostali službenici OU Načelnici odjeljenja	Do 28. februara. Tekuće godine u odnosu na onu prethodnu godinu (za koju se priprema izvještaj)
Priprema, razmatranje i vrednovanje izvještaja o realizaciji Godišnjeg plana rada opštinske uprave	Inicijator i vlasnik procesa: Koordinator JURA-e Nosioci i učesnici procesa: Načelnici odjeljenja Kolegijum načelnika JLS	Do 15. aprila Tekuće godine u odnosu na prethodnu (za koju se priprema izvještaj)
Usvajanje i objavljivanje Godišnjeg izvještaja o realizaciji Godišnjeg plana rada opštinske uprave	Inicijator i vlasnik procesa: Načelnik JLS Nosioci i učesnici procesa: Skupština opštine	Najkasnije do 31. maja, naredne godine u odnosu na onu za koju se priprema izvještaj
Ostale važne aktivnosti: ▪ Redovno ažuriranje web stranice JLS u domenu informacija koje se odnose na razvojne aktivnosti ▪ Redovni kontakti sa višim nivoima vlasti ▪ Uspostavljanje i unaprijeđenje međupštinske saradnje	Inicijator i vlasnik procesa: Koordinator JURA-e Nosioci i učesnici: Načelnici odjeljenja, ORT i ostali službenici opštinske uprave u skladu sa svojim nadležnostima i odgovornostima	Kontinuirano

VI. PRILOZI

6.1. PRILOG 1: INTEGRISANI PREGLED STRATEGIJE RAZVOJA OPŠTINE HAN PIJESAK 2018-2027.

Veza sa strateškim i sektorskim ciljem i programom	Projekat/mjera	Ukupni očekivani ishod projekta/mjere	Izvori finansiranja		
			Budžet	Eksterni izvori	Ukupno
1. Strateški cilj	Unaprijediti privredu uz efikasno korištenje prirodnih resursa				
1.1. Sektorski cilj	Povećati stepen korištenja instalisanih kapaciteta i nivoa finalizacije proizvodnje u prerađivačkom sektoru	Očekivani sektorski ishod	- Do 2022. godine, povećani prihodi preduzeća iz prerađivačkog sektora za 10% u odnosu na 2016. godinu - Do 2022. godine, 20% vrijednosti ukupnog obima proizvodnje drvoprerade otpada na finalne proizvode - Do 2022. godine, povećan broj zaposlenih u prerađivačkom sektoru za 40% u odnosu na 2016. godinu	Indikatori sektorskog cilja	- Prihodi preduzeća iz sektora drvoprerade industrije (KM) - Ostvareni Promet u drvopreradi u odnosu na ukupni promet (%) - Broj zaposlenih u prerađivačkom sektoru
1.1.1. Program	Program 1.1.1. Razvoj kapaciteta za tehničku i finansijsku podršku privredi				
	P 1.1.1.1. Centar za podršku privredi	- Do 2022. godine, minimalno 20% preduzeća iz sektora drvoprerade izvršilo vertikalnu diverzifikaciju proizvodnje	10.000	40.000	50.000
	P 1.1.1.2. Izrada studije o investicionim potencijalima postojećih privrednih subjekata (potencijalno investiranje u aktiviranje instalisanih kapaciteta)	- Do 2022. godine, ostvaren kontakt sa najmanje 5 potencijalnih investitora na godišnjem nivou počevši od 2018. godine	15.000	15.000	30.000

	P 1.1.1.3. Podrška pokretanju fabrike tekstilne industrije	- Do 2022. godine, učešće prihoda od tekstilne industrije u ukupnom prihodu privrednih subjekata u prerađivačkom sektoru iznosi 5% - Do 2022. godine, povećan broj zapolenih žena u opštini Han Pijesak za 10% u odnosu na 2016. godinu	15.000	15.000	30.000
	P 1.1.1.4. Razvojni fond za podršku malim i srednjim preduzećima	- Do 2022. godine, povećano korištenje instalisanih kapaciteta u drvopreradi za 40% kod korisnika projekta u odnosu na 2016. godinu - Do 2022. godine, povećana finalizacija u sektoru drvoprerade za 20% u odnosu na ukupan obim proizvodnje kod korisnika projekta u odnosu na 2016. godinu	90.000	210.000	300.000

1.2. Sektorski cilj	1.2. Unaprijediti lanac vrijednosti u poljoprivrednoj proizvodnji	Očekivani sektorski ishodi	- Do 2022. godine, realizovano najmanje 40 novih radnih mjesta kao rezultat programa podsticaja zapošljavanja i samozapošljavanja u poljoprivredi u odnosu na 2016. godinu - Do 2022. godine, povećan broj registrovanih komercijalnih gazdinstava u poljoprivredi za 50% u odnosu na 2016. godinu - Do 2022. godine, povećan obim poljoprivredne proizvodnje za 20% u odnosu na 2016. godinu - Do 2022. godine, povećana prerada sirovog mlijeka za 10% u odnosu na 2016. godinu	Indikatori sektorskog cilja	- Broj novih radnih mjesta, - Broj komercijalnih gazdinstava - Obim poljoprivredne proizvodnje (KM) - Količina prerađenog sirovog mlijeka (%)
1.2.1. Program	Program 1.2.1. Jačanje infrastrukturnih, materijalno-tehničkih i ljudskih kapaciteta u poljoprivredi				
	P 1.2.1.1. Uspostavljanje Pijace u Han Pijesku	- Do 2022. godine, minimalno 35 poljoprivrednika korisnika Pijace - Do 2022. godine, povećana prerada sirovog mlijeka za 10% u odnosu na 2016. godinu	20.000	60.000	80.000
	P 1.2.1.2. Podrška razvoju lanaca vrijednosti u mljekarstvu	- Do 2022. godine, povećana proizvodnja kajmaka-skorupa za 30% u odnosu na 2016. godinu	15.000	85.000	100.000
	P 1.2.1.3. Podrška razvoju lanaca vrijednosti u povrtarskoj proizvodnji (krompir)	- Do 2022. godine, povećani zasadi krompira na 60 ha - Do 2022. godine, povećane količine krompira ponuđene tržištu za 50% u odnosu na 2016. godinu	10.000	90.000	100.000

	P 1.2.1.4. Projekat obuke i certifikacije za sakupljanje sporednih šumskih proizvoda	- Do 2022. godine, ostvaren prihod od sakupljanja i prodaje šumskih proizvoda u vrijednosti od minimalno 20,000KM godišnje	5.000	15.000	20.000
1.3. Sektorski cilj	Razviti turizam na osnovama prirodnih resursa i kulturno-istorijskog nasljeđa	Očekivani sektorski ishodi	- Do 2022. godine, ostvaren prihod od turizma u vrijednosti od minimalno 100,000KM - Do 2022. godine, ostvareno 5000 noćenja u smještajnim kapacitetima na području opštine - Do 2022. godine, realizovano najmanje 20 novih radnih mjesta kao rezultat programa podsticaja zapošljavanja i samozapošljavanja u turizmu - Do 2022. godine, povećani prihodi u budžetu opštine od prodaje gradskog građevinskog zemljišta za minimalno 20,000KM godišnje - Do 2022. godine, povećan broj vikend kuća na području opštine Han Pijesak za 10% u odnosu na 2016. godinu	Indikatori sektorskog cilja	-Iznos prihoda od turizma (KM) - Broj noćenja -Broj novih radnih mjesta -Prihodi u budžetu opštine (KM) -Broj vikend kuća na području opštine
	Program 1.3.1. Izgradnja turističke infrastrukture i promocija turističkih potencijala				
1.3.1. Program	P 1.3.1.1. Izgradnja pješačke i biciklističke staze trasom pruge Vrela-Crna Rijeka	- Do 2022. godine, povećan broj sportskih manifestacija u opštini Han Pijesak za 10% u odnosu na 2016. godinu	35.000	15.000	50.000
	P 1.3.1.2. Podrška uspostavljanju ski-lifta	- Do 2022. godine, ostvareno minimalno 500 noćenja u zimskoj	10.000	90.000	100.000

		sezoni			
	P 1.3.1.3. Turistička prezentacija opštine (turistička karta i signalizacija)	- Do 2022. godine, ostvaren broj novih posjeta od minimalno 1000 turista na godišnjem nivou	4.500	10.500	15.000
	P 1.3.1.4. Vikend naselje 2	- Do 2022. godine, povećani prihodi u budžetu opštine od prodaje gradskog građevinskog zemljišta za minimalno 20,000KM godišnje	70.000	0	70.000
UKUPNO ZA EKONOMSKI SEKTOR			299.500	645.500	945.000
2. Strateški cilj	Izgraditi kvalitetnu javnu i društvenu infrastrukturu				
2.1. Sektorski cilj	Ekonomski i društveno valorizirati razvoj objekata iz oblasti sporta, kulture, zdravstva i socijalne zaštite	Očekivani sektorski ishodi	- Do 2022. godine, povećani prihodi od sportskih i kulturnih dešavanja za 30 % u odnosu na 2016. godinu - Do 2022. godine, povećani prihodi za 30% od pruženih usluga za pomoć, njegu i smještaj starih i bolesnih osoba u odnosu na 2016. godinu	Indikatori sektorskog cilja	- Prihodi od sportskih i kulturnih dešavanja (KM) - Broj zbrinutih starih i bolesnih osoba - Prihodi od pruženih usluga za pomoć, njegu i smještaj starih i bolesnih osoba (KM)
2.1.1. Program	Program 2.1.1. Unapređenje kapaciteta ustanova sporta, kulture, zdravstvene i socijalne zaštite				
	P 2.1.1.1. Rekonstrukcija i sanacija Sokolskog doma	- Do 2022. godine, povećana dužina trajanja sportskih aktivnosti u zatvorenim objektima za 40% u odnosu na 2016. godinu. - Do 2022. godine, povećan broj	13.000	250.000	263.000

		aktivnih članova sportskih udruženja za 35% u odnosu na 2016. godinu - Do 2022. godine, povećan broj sportskih događaja za 40% u odnosu na 2016.godinu			
	P. 2.1.1.2. Rekonstrukcija i sanacija zgrade Stare direkcije za potrebe Narodne biblioteke	- Do 2022. godine, povećan broj aktivnih korisnika kulturnih sadržaja za 35% u odnosu na 2016. godinu - Do 2022. godine, povećan broj kulturnih događaja za 40% u odnosu na 2016. godinu	340.000	200.000	540.000
	P 2.1.1.3. Sanacija objekta Doma kulture	- Do 2022.godine povećan broj posjetilaca kulturnim manifestacijama za 30% u odnosu na 2016.godinu - Do 2022. godine, povećan broj kulturnih događaja za 40% u odnosu na 2016. godinu	100.000	126.000	226.000
	P 2.1.1.4. Rekonstrukcija dijela zgrade Doma zdravlja za potrebe Gerontološkog centra	- Do 2022. godine, povećan broj usluga Doma zdravlja u Han Pijesku za njegu starih i bolesnih osoba za 30% u odnosu na 2016. godinu - Do 2022. godine, povećan broj zbrinutih starih i bolesnih osoba za 30% u odnosu na 2016.godinu	70.000	30.000	100.000

2.2. Sektorski cilj	Poboljšati dostupnost i kvalitet predškolskog obrazovanja i odgoja	Očekivani sektorski ishodi	- Do 2022. godine, osigurano 80% zadovoljstvo roditelja predškolskim sadržajima na području Han Pijeska	Indikatori sektorskog cilja	- Zadovoljstvo roditelja predškolskim sadržajima na području Han Pijeska (%)
Program 2.2.1. Izgradnja infrastrukture za predškolsko i osnovno obrazovanje					
2.2.1. Program	P 2.2.1.1. Otvaranje dječijeg vrtića	- Do 2022. godine, najmanje 30 djece predškolske dobi su korisnici vrtića	40.000	20.000	60.000
	P 2.2.1.2. Uređenje dječijih igrališta	- Do 2022. godine, uređeno 5 dječijih igrališta	30.000	0	30.000
	P 2.2.1.3. Postavljanje klizališta na školskom igralištu	-Do 2022. godine, broj korisnika sportske infrastrukture veći za 20% u odnosu na 2016. godinu	20.000	0	20.000
2.3. Sektorski cilj	Povećanje efikasnosti i kapaciteta lokalne samouprave	Očekivani sektorski ishodi	- Do 2022. godine povećan stepen zadovoljstva građana javnim uslugama za 30% u odnosu na 2016. godinu - Do 2022. godine, povećana brzina obrade zahtjeva građana za 30% u odnosu na 2016. godinu	Indikatori sektorskog cilja	- Brzina obrade zahtjeva građana (%)
Program 2.3.1. Unapređenje kapaciteta i usluga lokalne samouprave					
2.3.1. Program	P 2.3.1.1. Izgradnja šalter sale u opštini Han Pijesak	- Do 2022. godine, povećan broj riješenih zahtjeva građana za 20% u odnosu na 2016. godinu	36.000	24.000	60.000
	P 2.3.1.2. Izrada prostornog i urbanističkog plana	- Do 2022. godine, 100% riješeni predmeti iz urbanizma i građenja	50.000	0	50.000
	P 2.3.1.3. Projekat uvođenja standarda ISO u lokalnu	- Do 2022. godine, za 20 % povećana efikasnost upravljanja	5.000	0	5.000

	administraciju	procesima u odnosu na 2016.godinu.			
2.4. Sektorski cilj	Poboljšati dostupnost, kvalitet i sigurnost javne infrastrukture	Očekivani sektorski ishodi	- Do 2022. godine povećan stepen zadovoljstva građana javnim uslugama za 30% u odnosu na 2016.godinu - Do 2022. godine, smanjen iznos materijalnih šteta uzrokovanih požarima za 30% u odnosu na 2016. godinu	Indikatori sektorskog cilja	- Iznos materijalnih šteta uzrokovanih požarima (KM)
2.4.1. Program	Program 2.4.1. Izgradnja i zaštita putne infrastrukture i zelenih površina				
	P 2.4.1.1. Uređenje gradskih parkova	- Do 2022. godine, uspostavljen i funkcionalan sistem redovnog održavanja parkovskih površina	50.000	75.000	125.000
	P 2.4.1.2. Izgradnja, sanacija i rekonstrukcija lokalnih puteva	- Do 2022. godine, unapređena mreža lokalnih puteva za 10% u knjigovodstvenoj vrijednosti u odnosu na 2016. godinu	500.000	500.000	1.000.000
	P 2.4.1.3. Nabavka vatrogasnog teškog navalnog vozila	- Do 2022. godine, smanjeno vrijeme intervencije na gašenju požara za 30% u odnosu na 2016. godinu	100.000	200.000	300.000
UKUPNO ZA DRUŠTVENI SEKTOR			1.354.000	1.425.000	2.779.000
3. Strateški cilj	3. Sačuvati bogato prirodno nasleđe uz primjenu ekoloških principa i načela održivog razvoja				

3.1. Sektorski cilj	Izgraditi komunalnu infrastrukturu (vodovodnu, kanalizacionu, upravljanje otpadom)	Očekivani sektorski ishodi	- Do 2022. godine, smanjen broj bakteriološko neispravnih analiza vode za piće na nivo od maksimalno 20% godišnje u odnosu na 2016. godinu - Do 2022. godine, povećana pokrivenost stanovništva sistemom organizovanog sakupljanja komunalnog otpada na 80% - Do 2022. godine, smanjeni operativni troškovi komunalnog preduzeća za 30% u odnosu na 2016. godinu - Do 2022. godine, povećani prihodi komunalnog preduzeća za 20% u odnosu na 2016. godinu - Do 2022. godine, smanjen broj direktnih kanalizacionih ispusta u vodotoke u gradu na 50	Indikatori sektorskog cilja	- Broj bakteriološko neispravnih analiza vode za piće (%) - Pokrivenost stanovništva sistemom organizovanog sakupljanja komunalnog otpada (%) - Operativni troškovi komunalnog preduzeća (KM) - Prihodi komunalnog preduzeća (KM) - Broj direktnih kanalizacionih ispusta u vodotoke u gradu
3.1.1. Program	Program 3.1.1. Izgradnja vodovodne i kanalizacione infrastrukture				
	P. 3.1.1.1. Sanacija i rekonstrukcija sekundarne vodovodne mreže	- Do 2022. godine, smanjen broj redukcija napajanja vodom za 30% u odnosu na 2016. godinu - Do 2022. godine, povećana pokrivenost broja stanovnika sa kvalitetnim vodosnabdijevanjem za 30 % u odnosu na 2016. godinu	160.000	640.000	800.000
	P.3.1.1.2. Izgradnja vodovoda u seoskim naseljima Pjenovac i Kusače	- Do 2022. godine, povećan broj domaćinstava za 10% u organizovanom snabdijevanju vodom u odnosu na 2016. godinu - Do 2022. godine, povećana	130.000	0	130.000

		pokrivenost vodovodnom mrežom seoskih naselja za 50% u odnosu na 2016. godinu			
	P 3.1.1.3. Sanacija postojeće kanalizacione mreže i izgradnja nove	- Do 2022. godine, povećan broj domaćinstava priključenih na javnu kanalizaciju za 30% u odnosu na 2016. godinu	200.000	800.000	1.000.000
	Program 3.1.2. Razvoj kapaciteta za upravljanje komunalnim otpadom				
3.1.2. Program	P 3.1.2.1 Uvođenje integrisanog sistema o upravljanju komunalnim čvrstim otpadom na teritoriji opštine Han Pijesak	- Do 2022. godine, povećan broj korisnika sistema upravljanja komunalnim čvrstim otpadom za 1500 stanovnika u odnosu na 2016. godinu - Do 2022. godine, smanjen broj divljih deponija za 50% u odnosu na 2016. godinu	82.000	328.000	410.000
	P 3.1.2.2. Unapređenje sistema upravljanja komunalnim otpadom	- Do 2022. godine, prikupljeno 2.000 t otpada na području 5 mjesnih zajednica u opštini Han Pijesak - Do 2022. godine, povećana količina prikupljenog i deponovanog otpada za 20% u odnosu na 2016. godinu	40.000	45.000	85.000
	Program 3.1.3. Unapređenje kvaliteta vodosnabdijevanja				
3.1.3. Program	P 3.1.3.1. Izrada programa sanitarne zaštite izvorišta Kraljeva gora	Do 2022. godine, uspostavljen sistem nadgledanja postavljene zaštite izvorišta i sistem redovnog uzimanja uzoraka i analiziranja vode	30.000	0	30.000

	P 3.1.3.2. Izgradnja filter stanice na izvorište Štekavac	- Do 2022. godine, filter stanica na izvorištu Štekavac se redovno održava	200.000	0	200.000
3.2. Sektorski cilj	Povećati energetska efikasnost i korištenje obnovljivih izvora energije	Očekivani sektorski ishodi - Do 2022. godine, smanjena budžetska izdvajanja za energente za 20% u odnosu na 2016. godinu - Do 2022. godine, pronađeni donatori i osigurana sredstva za realizaciju prioritetnih objekata u opštini za EE mjere	Indikatori sektorskog cilja	- Iznos budžetskih izdvajanja za energente (KM) - Iznos budžetskih izdvajanja za komunalije (KM) - Iznos osiguranih sredstava za realizaciju prioritetnih objekata za EE mjere (Km)	
	Program 3.2.1. Razvoj kapaciteta za energetska efikasnost				
3.2.1. Program	P 3.2.1.1. Zamjena starih uličnih svjetiljki LED rasvjetom	-Do 2022. godine, smanjena potrošnja električne energije koja se odnosi na sistem javne rasvjete za 50% u odnosu na 2016. godinu	0	61.000	61.000
	P 3.2.1.2. Izrada elaborata o energetska efikasnosti javnih objekata u opštini	-Do 2022. godine, identificirano 6 prioritetnih objekata u opštini za EE mjere	1.000	0	1.000
	P 3.2.1.3. Projekat energetska efikasnosti na zgradi opštine	-Do 2022. godine, smanjena potrošnja električne energije u zgradi opštine za 40% u odnosu na 2016. godinu	55.000	0	55.000
	P 3.2.1.4. Projekat energetska efikasnosti na zgradi Srednje škole	-Do 2022. godine smanjena potrošnja energenata u zgradi srednje škole za 30% u odnosu na 2016. godinu	200.000	200.000	400.000
UKUPNO ZA SEKTOR ŽIVOTNE SREDINE			1.098.000	2.074.000	3.172.000

6.2. PRILOG 2: ALAT ZA KOHERENTNOST I DEFINICIJE VARIJABLI ZA PRAĆENJE

Prilog 2.1. Alat za koherentnost_Han Pij

Prilog 2.2. Definicije varijabli za praćenje i

6.3. PRILOG 3: PLAN IMPLEMENTACIJE ZA 3 GODINE (1+2)

Prilog 3. Plan implementacije za 3 g

6.4. PRILOG 4: PROJEKTNI KONCEPTI

Prilog 4. Projektni koncepti Han Pijesak.

6.5. PRILOG 5: PROCJENA MOGUĆNOSTI FINANSIRANJA PRIORITETA STRATEGIJE OPŠTINE HAN PIJESAK 2018-2027.

Prilog 5. Procjena mogućnosti finansirar

6.6. PRILOG 6: PROJEKTI KOJI NISU OBUHVAĆENI PLANOM IMPLEMENTACIJE STRATEGIJE (REZERVNA LISTA PROJEKATA)

Prilog 6. Rezervna lista projekata.doc